
ДРУШТВО ЗА РУСИНСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ
ДРУЖТВО ЗА РУСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРУ И КУЛТУРУ

STUDIA RUTHENICA
STUDIA RUTHENICA

14
(27)

ЗБОРНИК РАДОВА
ЗБОРНІК РОБОТОХ

НОВИ САД, 2009.

**ДРУШТВО ЗА РУСИНСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ
КАТЕДРА ЗА РУСИНСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**

С А Д Р Ж А Ј

ЗБОРНИК РАДОВА „STUDIA RUTHENICA” БРОЈ 14 (27) 2009.

Предговор	6
Уводне слово	7
Preface	8

I

**Дипломски радови студената Катедре за русински језик и књижевност
Филозофског факултета у Новом Саду**

Књижевност

<i>Оља Јаковљев</i> : Утицај поезије Мирослава Антића и Огдена Неша на дечју поезију Ђуре Папхархаја.....	11
<i>Марина Кухар</i> : Јеванђељске граничне ситуације у приповеткама Михајла Ковача	30
Биографски подаци о ауторима	43
Резиме на српском језику	44
Резиме на енглеском језику	45

II

Новија издања – осврти и рецензије

<i>Др Јулијан Рамач и мр Хелена Међеш</i> : Нова књига др Александра Д. Дуличенка о русинском језику.....	49
<i>Др Михајло Фејса</i> : Jugoslavo-Ruthenica II: Радови из русинске филологије и историје др Александра Д. Дуличенка	52
<i>Мр Лука Хајдуковић и Ђура Лаћак</i> : Меланија Павлович <i>Белави Лет</i> – Меланија Павловић <i>Плави лет</i>	54
<i>Др Јаков Кишијухас</i> : Русини у Новом Орахову (1956-2006).....	57
<i>Љубомир Међеш</i> : Русини у Новом Орахову, Руснаци у Новим Орахове.....	59
<i>Јанко Рац</i> : Промоција књиге „Русини у Новом Орахову” у Руском Крстуру ..	62
<i>Др Михайло Фејса</i> : Зборник „Русини/Руснаци/Ruthenians 1745-2005”	64
<i>Мр Хелена Међеш</i> : Све варијанте русинског језика на једном месту	67
<i>Ирина Харди Ковачевић</i> : Хелена Хафић Стојков, Снови мале Иренице испод једне дуњице.....	69
<i>Ирина Папуга</i> : Зборник радова Studia Ruthenica 13 (26).....	71

III

Годишњице и сећања

<i>Иван Пап</i> : 160 година од рођења Ферка Пап-Радвања (1848-1986)	77
<i>Ирина Папуга</i> : 140 година од рођења Михаила А. Поливке (1868-1944).....	81
<i>Татјана Тагасовић Винај</i> : Мој отац ми је причао, Сећање на др Мафтеја Винаја, 2009	84
<i>Ирина Папуга</i> : 110 година од рођења др Мафтеја Винаја (1898-1981).....	86
<i>Владимир Бесермињи</i> : Јанко Олеар 80 година од рођења (1982-1994)	90

IV

Литерарни конкурси

Литерарни конкурс <i>проф. Хавријила Х. Нађа</i> „Матерњи језик и родни крај” .	94
2. литерарно-ликовни конкурс <i>др Мафтеја Винаја</i> „Све око нас је природа”	96
2. литерарно-ликовни конкурс <i>Штефан Чакан</i> о русинској басни	104

V

Хроника Друштва за русински, језик, књижевност и културу

Активности Друштва: новембар 2008 – јануар 2010. године	112
Календар годишњица (2010)	131
Календар годишњица (2011-2015)	133
Признања и захвалнице	138
Нови чланови Друштва	139

**ДРУЖТВО ЗА РУСКИ ЯЗИК, ЛИТЕРАТУРУ И КУЛТУРУ
КАТЕДРА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ**

З М И С Т

ЗБОРНІК РОБОТОХ „STUDIA RUTHENICA” ЧИСЛО 14 (27) 2009.

Предговор	6
Уводне слово	7
Preface	8

I

**Дипломски роботи студентох Катедри за руски јазик и литературу
Филозофског факултета у Новим Садзе**

Литература

<i>Оля Јаковлев</i> : Уплів поезиї Мирослава Антича и Огдена Неша на дзединску поезију Дјури Папгаргая.....	11
<i>Марина Кухар</i> : Євангелијски гранічни ситуациї у приповедкох Михала Ковача..	30
Биографски податки о авторох.....	43
Резиме на сербским јазику	44
Резиме на англійским јазику	45

II

Новши виданя – огляднуца и рецензиї

<i>Др Јулијан Рамач и мр Гелена Медєши</i> : Нова кнїжка др Александра Д. Дуличенка о руским јазику	49
<i>Др Михайло Фейса</i> : Jugoslavo-Ruthenica II: Роботи з рускеј филологиї и историї др Александра Д. Дуличенка	52
<i>Мр Лука Гайдукович и Дјора Латяк</i> : Меланија Павлович <i>Белави Лет</i> – Меланија Павловић <i>Белави Лет</i>	54
<i>Др Јаков Кишиюгас</i> : Руснаци у Новим Орахове (1956-2006).....	57
<i>Любомир Медєши</i> : Русини у Новом Орахову, Руснаци у Новим Орахове.....	59
<i>Јанко Рац</i> : Промоција кнїжки „Руснаци у Новим Орахове” у Руским Керестуре	62
<i>Др Михайло Фейса</i> : Зборнїк „Русини/Руснаци/Ruthenians 1745-2005”	64
<i>Мр Гелена Медєши</i> : Шицки варијанти русинског јазика на єдним месце.....	67
<i>Ирина Гарди Ковачевич</i> : Гелена Гафич Стойков, Сни малей Иринки спод єдней перинки	69
<i>Ирина Папуга</i> : Зборнїк роботох Studia Ruthenica 13 (26).....	71

III

Рочніці и здогадованя

<i>Иван Пап</i> : 160 роки од народзеня Ферка Пап Радваня (1848-1986).....	77
<i>Ирина Папуга</i> : 140 роки од народзеня Михаила А. Поливки (1868-1944).....	81
<i>Татяна Тагасович Винай</i> : Мой оцек ми приповедал, Здогадоване на др Мафтея Виная, 2009.....	84
<i>Ирина Папуга</i> : 110 роки од народзеня др Мафтея Виная (1898-1981).....	86
<i>Владимир Бесермині</i> : Янко Олеар 80 роки од народзеня (1982-1994).....	90

IV

Литературни конкурси

Литературни конкурс <i>проф. Гавриїла Г. Надя</i> „Мацерински язык и родзени край”.....	94
2. литературно-пододобови конкурс „Шицко коло нас природа”.....	96
2. литературно-пододобови конкурс <i>Штефана Чакана</i> о рускей басни.....	104

V

Хроніка Дружтва за руски, язык, литературу и культуру

Активносци Дружтва: новембер 2008 – януар 2010. року.....	112
Календар рочніцох (2010).....	131
Календар рочніцох (2011-2015).....	133
Припознання и подзекованя.....	138
Нови члени Дружтва.....	139

ПРЕДГОВОР

Друштво за русински језик, књижевност и културу (основано 1970. године у Новом Саду) издаје свој гласник од 1975. године. Гласник је до 1987. године носио назив *Творчосц* (= стваралаштво), а од 1988. године излази као *Studia Ruthenica*. Објављено је 13 бројева *Творчосци* и 14 *Studia Ruthenica* (укупно 27 гласника). Од трећег броја *Studia Ruthenica* излази као зборник радова.

У првом делу четрнаестог броја Зборника радова *Studia Ruthenica* (27. гласнику) објављена су два дипломска рада студената Одсека за русинистику Филозофског факултета у Новом Саду, у другом су дати осврти и рецензије о новијим издањима, у трећем прилози о годишњицама и сећањима, и у четвртом резултати литерарних конкурса под називом: „Матерњи језик и родни крај”, „Све око нас је природа” и „Русинска басна”.

У Хроници Друштва за русински језик, књижевност и културу (пети део) дат је преглед активности Друштва од новембра 2008. до јануара 2010. године и списка нових чланова Друштва.

Уредништво

УВОДНЕ СЛОВО

Дружтво за руски язык, литературу и культуру (основане 1970. року у Новим Садзе) издава свой глашнік од 1975. року. Глашнік по 1987. рок мал назву *Творчосци*, а од 1988. року виходзи як *Studia Ruthenica*. Обявени 13 числа *Творчосци* и 14 *Studia Ruthenica* (ведно 27 глашніки). Од трецого числа *Studia Ruthenica* виходзи як зборнік роботох.

У першей часци штернастого числа Зборніку роботох *Studia Ruthenica* (27. глашніка) обявени два дипломски роботи студентох Оддзеленя за русинистику Филозофского факултета у Новим Садзе, у другей дати огляднуца и рецензиї о новших виданьох, у трецей слово о рочніцох и здогадованьох, и у штвартей резултати литературних конкурсох под називу: „Мацерински язык и родзени край”, „Шицко коло нас природа” и „Руска басна”.

У Хроніки Дружтва за руски язык, литературу и культуру (пяята часц) дати препатрунок активносцох Дружтва од новембра 2008. по януар 2010. року и список нових членох Дружтва.

Редакция

PREFACE

The Society of the Ruthenian Language, Literature and Culture (founded in 1970 in Novi Sad) has published its herald from 1975. The herald's title was *Tvorčosc* (= creative work) till 1987 and since 1988 it has been published under the name of *Studia Ruthenica*. 13 issues of *Tvorčosc* and 14 issues of *Studia Ruthenica* have been published (total 27 issues). *Studia Ruthenica* has been published as collection of works since its third issue.

In the first part of the fourteenth issue of the *Studia Ruthenica* collection of works (27th issue) two diploma works defended by graduate students of the Department of Rusynistics of the Faculty of Philosophy in Novi Sad have been published, in the second part – reviews and essays on the latest publications, in the third part – essays on anniversaries and memories, and in the fourth part – results of the Literary Competitions titled „Mother Tongue And the Homeland”, „Everything Around Us Is Nature” and „Ruthenian Fable”.

In the Chronicle of the Society of the Ruthenian Language, Literature and Culture (the fifth part) a review of the Society's activities from November 2008 to January 2010 and a list of new members of the Society have been given.

Editorial Board

I**ДИПЛОМСКИ РОБОТИ СТУДЕНТОХ
КАТЕДРИ ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ
ФИЛОЗОФСКОГО ФАКУЛТЕТА
У НОВИМ САДЗЕ**

Литература

Оля Яковлєв

УПЛЇВ ПОЕЗИЇ МИРОСЛАВА АНТИЧА И ОГДЕНА НЕСА НА ДЗЕЦИНСКУ ПОЕЗИЮ ДЮРИ ПАПГАРГАЯ

ДЗЕЦИНСКА ПИСНЯ

Дзецинска писня

*то конік шестри зоз медовніка,
машлічка била на варгочику,
яблучко сладке зоз овоцніка,
смачна закрутка на жемліку.*

Дзецинска писня

*то хлєбик цепли зоз мармеладу,
чай руменцови при фриштику.
То баранчатко одняте стаду,
пишне гачатко при кочіку.*

Дзецинска писня

*то мотиль бистри под обервами
зоз жренком ясным у колісанки.
То сон препилки под першичками,
то буква златна зоз читанки.*

Дзецинска писня

*дакеди габзов сок сцаговаци,
осце задзате за нохчиком.
То и покривов зуб печаци,
пищок боляци под язиком.*

Дзецинска писня

*то и до креви скленчки стлучени,
тамба спухнута од слизочки.
То до заглавка сні одложени,
подаровани од мамочки.*

1. ПРОБЛЕМ ДЕФІНИЦІЇ

Гледаючи одвит на питанє цо то *литература за дзеци*, була сом несподзивана, бо директного одвиту або дефіниції того поняца нет. Тексти у хторих ше толкує цо *не* литература за дзеци, цо *не* поезия за дзеци, частейши од гевтих у хторих описане цо тоти поняца подроумюю.

Литература за дзеци, патрене феноменологийно, пошлїдок розвою у хторим ше формовал и стабилизовал литературни полуфункционализем. Понеже ше тото случело концом XVIII и на початку XIX вику, можеме повесц же литература за дзеци модерни феномен з велїма нерозязшненима концептуалними и прагматичними питаннями.

Вшелїяк же под дзєцинску литературу не подроумюєме шицки твори хтори доступни дзєцом. Тиж так, тематика дзєцинства не предусловие же би даєдна писня або приповедка вошла до того чаривного кругу литератури за дзеци. И, на концу, до литератури за дзеци сигурно не уходза твори хтори пишу сами дзеци.

2. НАЇВНА ПИСНЯ

Добра писня за дзеци приноши поєдноставену, але целосну и правдиву визию швета. Поезия за дзеци одкрива швет, непосредни дзєцински одношеня у нїм, менує ствари и єства и у тим смислу єй воспитна улога неспорна. Дидактика литератури за дзеци самоподроумююца прикмета, але цалком розумлїве и же вона муши буц у форми хтора одвитує дзєцку. Поезия за дзеци єдна можлївосц литературного виразу, єдна духовна авантура хтора ше не случайно збула. Од других литературних творох, тоти твори ше видвоюю з одредзену легкосцу структури и наївносцу.

Озбильни и жридлови дзєцински поета, понеже почитує дзєцко и його шлебоду и не ма илузїї о його ангелскей чистоти, дзєцинску психу и чувствительносц не будзе тримац за вонкашнї контролни мири своєй творчосци, але за природни стредок у хторим би його слова могли буц прилапени и точно похопени. Несвидома, нукашня унапряменосц на дзєцинске чувство и дожице швета може витвориц дїло окремней вредносци, а свидоме намаганє звичайно знїшує литературну уметносц. Спонтано, по нукашней нужносци, дзєцом ше приближую даєдни авторе и їх твори. Писатель за дзеци треба же би бешедовал о дзєцинстве зоз дзєцинства, моцно и ясно, же би го и дзеци могли зроумиц. Вон муши цалком спознац дзєцинску психу, але тото спознанє не саме себе цель; главна чаривносц його дїла чувство бависка и авантури.

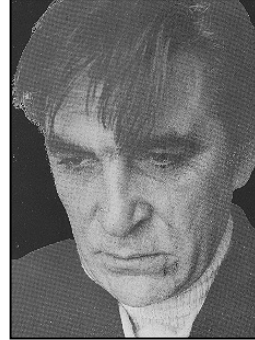
Писня за дзеци побудзує интересоване як при дзецех, так и при одроснутих. Дзецко дзецинскей писні оправдане, муза, жадани и нігда у достаточним чишле присутни читатель. У писні за дзеци ест места за шицко: и за гумор, и за бависко, и за необовязне дорушоване „вельких” темох, за социялну ангажованосц... Гумор стаємна прикмета поезиї за дзеци, и кед го не хаснує на непосредни способ, дзецинска писня при нас спричинює ошмих. Дзецинска писня прилагодзена и гу дзецинскому интелектуалному искуству, але и гу можлівосцом поетского дожица одроснутих. Слово о єдним окремним искустве уметносци, єдним окремним похопеню швета, и праве прето би, можебуц, дзецинску писню було примеранше наволац – наївна писня.

3. РОЗВОЙ ДЗЕЦИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРИ

Пред трома виками першираз обрацена увага на дзеци як читачох и почата розгварка о дзецех и дзецинстве вообщє. Розвой школства ту мал пресудну улогу. Перши шліди литературы за дзеци находзимє 1657. року у кнїжки *Orbis pictus*, хтору написал гуманиста Ян Амос Коменски. Од вику просвищеносци, интересоване за дзеци непрерывно рошне и литература за дзеци ше швидше розвива. Значне було зявйованє *Трактату о воспитаню* Жан Жака Русоа. Його слова: „Не познаме дзецинство!”, одгукли далеко и мощно. По теди писателе гледали чловека у дзецку и не дзбали за гевто цо у дзецку дзецинске.

Родоначалник сербскей поезиї за дзеци Йован Йованович Змай. Вон ше мощно, щиро и успишно обрацел гу дзецинству свойого народу. Поезия Йована Йовановича Змая основне жридли на хторим ше формовала поетика Янка Фейси, чия кнїжка писньох за дзеци „Пупче” обявена 1929. року. Алманах „Пупче” за нас нешка значни пре факт же з нїм почина обявйованє рускей дзецинскей литературы у форми кнїжкох. Спочатку писні за дзеци припадали такволаней „учительскей” поетики, у хторей старши подучую младших о живоце. Така поезия не дошлебодзовала дзецку же би саме спознало швет. Аж Микола М. Кочиш фундаментовал у рускей поезиї за дзеци другу файту поетики, гевту дзе старши и младши дзеля терхи и радосци того швета на ровни часци. Кед поезия за дзеци Миколи М. Кочиша у основи педагогийна гимна работи, Папгаргайова поезия за дзеци гимна бависку и шлебоди, як замерковал Юлиян Тамаш у „Истории рускей литературы”.

4. HOMO LUDENS

„Да ли сам икада рекао: Ово је велики живот?

Не, једино сам рекао: Ово је велика игра!”

М. Антић, Мрежа

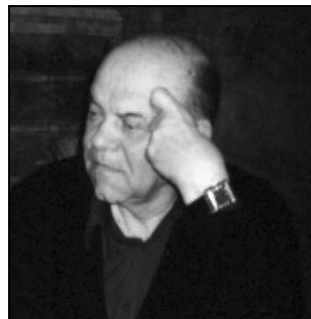
Права историја литературе за дзеци почина коло половки XIX вику, кед виполнене условие о припознаваню окремней природи дзециства. Дзецко у тим склопе постава субект хтори жиє на двох уровњох – реалним и фантазийним. Реални уровень облапа швет у хторим дзецко жиє, рошне, руша ше (фамилия, школа, дом, вилет,...). Фантазийни уровень хтори дзецко похопює еднак „реално” виражує ше у бависку.

Йоган Хуизинг у кнјжки *Homo ludens* гвари же поезия раз народзена у сфери бависка, занавше остава у ней.

Бависко діялноє хтора ше одвива у розробених, просторних и смисловних гранїцох, по єдним видлївим шоре, по добродзечне прилапених правилох, звонка подруча материялней необходимосци або хасновитосци. Розположене у хторим ше бависко одвива то возбужденосц и одушевенє. Тоту діялноє провадзи чувство напартосци, а вона сама приноши веселосц, опушованє, шлебоду.

Поисесис (Poiesis) функция бависка. Вона ше одвива у просторе за бависко духа, у швецє цо го сам дух себе твори. Кед стварносц похопиме як дацо цо до конца може буц виражене зоз словами трезбеного живота, теде поезия ні у яким случаю не трезбена. Вона на другим боку, на гевтим боку дзе дзецко, животиня, сон, шмих. Же бизме розумели поезию, мушиме знац облечиц душу дзецка як чаривну кошулю, и мудросц дзецка предпоставиц мудросци одроснутого.

5. НЕ ДАМ СВОЙО РОКИ И КВИТ

Дюра Папгаргаї не мал ддугши стаж як поет за дзеци кед 1977. року обявел кнїжку *Не дам свойо роки и квит*. Писні у збирки подзелени до циклуcox: *Роки у чижмоx од седем мильох*, *Писні на розклопйованє*, *Глава досц мениа од бруха*, *Моцни жиранти*, *Дакущичко лїви писні*, *Тайни лєм за интерне хаснованє* и *Вирошню раз панталони*. Перши дзевец писні (*Сказка о царови, брадавки и цмару*, *Приповедка о запетки, мудрей петки и злим танцу*, *Єдна далека держава*, *Цар жедляр*, *Гроф Апостроф*, *Неверписня*, *Тайна кози Рози*, *Приватна зоо-заграда*, *Стих у колору*) нагадую стил и основни прикмети Папгаргайовой поезії, але не досцигую єй найвисши точки. *Гроф Апостроф* интересантна писня о височестве Бутелара и панї Плаци и добри приклад же шицко под одредзенима условиями може буц тема писні за дзеци, гоч велї авторе дзецинство тримаю за привилеговани материял литературы за дзеци. Писня *Тайна кози Рози* найблїзша гевтей поезії за дзеци зox хтору нашо мали читаче були „бомбардовани” по теди – сладкаво розмазуюей. Без огляду на тоту писню, Дюра Папгаргаї моцно завар дзвери стихом хтори були полни мачичкох, машлїчкох, бабочкох, шестричкох и брацикох. Гоч писал за дзеци, його лексика не була инфантилна, ридко хасновал розмазуюци дзецински слова, а заш лєм його поезию дзеци швидко полюбели и легко зрозумели.

У другим циклусу нашли ше прави хлапцовски писні у хторих поета шпива о пошлїдкох яки дзецински бависка продукую и карох цо шлїдза кед ше дзеци не справую як ше од нїх обчекуе.

*... Кед розбиєш нос на песци
нездобачки,
лебо стлучеш шестри палец
на каменю,
горезначки
преноцуєш на ременю ...*

*... Та хто ще од того бої
цо ще гої!
Але кед ще дараз подре панталону
зоз найлону
або штофу,
е, ту уж маш катастрофу.*

Катастрофа

*... Знаме же не слуха брата,
мацери ніч не помага,
же одоведа оцови,
учиц ше не сце,
а то за нас роба драга –
даме за нього
з бананами сто гордови.
Кед ше роба не зачера
до позавчера,
най ше пачи,
хтошка збере
аж му праскац буду гачи.*

Письмо зоз Африки

*... А оец лєм доруцує:
кед наютре не поправи
двойку зоз географії,
пойдзе не до Америки,
але розношиц поміі.*

Добре знац цудзи язики

Дзецко церпи кари родичох и одроснутих, але ше и бунї кед обачи нелогичности и недошлїдности у способе справованя якому младших научую одроснути, а сами ше того не притримую, але од дзецка вимагаю и обчекую. Дзецко обачує двойністи морал и ліцемерносц одроснутих. Побунети ше гласно чує у писньох: *Рогати статок*, *Добре знац цудзи язики* и *Крижна косц*, хтора представя бисер анегдотскей дзевинскей писньочки.

*... Е, наисце, по тагор ми
тей домашней тиранії.
Таки сом як на робії!*

Добре знац цудзи язики

У писньох трецого циклусу описани чежкосци школярского живота. Хлапец тераз уж легинчок хтори шмело виражує свойо незадовољство гу школи и „терору” од одроснутих хтори го наганяю учиц ше и робиц того цо му не по дзеки. Вон би жиц свой живот, а старши ше му мишаю и зопераю го. Шицко того виражене гумористично, на хвильку аж иронично.

*... Ех, цо я мам живот царски
ягод тишчок салашарски.*

Царски живот

Штварти циклус *Моцни жиранти* составени зоз трох писньох у хторих Папгаргаї припознал же дзединство не було таке барз красне и без циню як цо го жадаме приказац сами себе. И нешкайши дзеци ше пренайду у тих писньох, пречитаю у нїх свойо думки и препознаю свойо чувства. Хто з нас голем раз не подумал таке:

*... Емигруєм з того дому.
Пойдзем гоч на конець швета!*

Жалба одвичательним за младших братох

Писні пятого циклусу тиж пошвечени одрастаню и звладованю велькей и чежкей науки – живота. У нїх обачуєме же гунцут лем едно чувствительне дзецко хторе у власним доме находзи цепле гніздо. Гоч моцно жада цо скорей вилециц до самостойного живота, воно ше бої и унїма того поробиц.

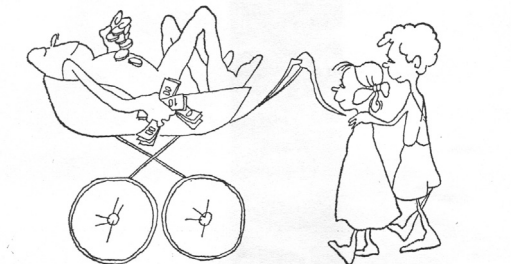
Найвеселши боки тей кнїжки, боки на хторих ше бешедує о любви. То боки на хторих ше находза писні зоз циклуса *Тайни лем за интерне хасноване*. Дзецко, легиньчок ше стрета зоз новима чувствами и не може себе потолковац цо ше з нїм случує. Якашик висша сила одредзує його поступки. Злєкнути є и збунети пре чудо цо ше любов вола.

Найвреднейши писні у тей збирки позберани до циклусу *Вирошню раз панталони*. Даскельо з нїх не дзедински, односно, не лем дзедински писні. То писні у хторих виражени социални проблеми як общедружтвени, а зоз тим и общегенераційни. Значна писня у тим циклусу писня *Рано*, прето же є типична „папгаргайовска”. То поезия у метафори, идилична, пасторална писня на славу нового дня, живота и дзединства.

*... Рано ма найцирше шерцо,
чисте, цеплючке як колїсанка!
Воно обраци през дньово дзвери
нови папери,
бо кажде рано наша наймилиша*

роботна тека,
нова читанка!
Рано

Поетова філософія дзєцинства виражена у остатней писні тей збирки. Писня *Дзєцинство не Дідо Мраз* не вишпивана у самей ситуації дзєцинского живота, але є писня о дзєцинстве хтору поет вишпивал зоз часовой дистанци з єдним попатрунком за собу и прейдзеним животом, написал Юлиан Тамаш. Дзєцинство у дзєцинстве нікого не радує, а кед одлєци, кед прейдзе, почина нам хибиц. Цо є старши, человек интензивнейше чувствує и частейше доволує час кед бул щєшлїви, а теди того не бул свидоми. И ту потвєрдзєне же аж кед дацо страци, человек постава свидоми вредносци того цо мал. Нажаль, дзєцинство не мож врациц.

Илустрация зоз кнїжки Огдена Нєша

6. ЯЙ, БОЖЕ МОЙ, ЯКЕ Я ТО ВЕЛЬКЕ

Одшмєлєни з успихом кнїжки поезії за дзєци *Не дам свойо роки и квіт*, хтора наградзєна з награду „Руского слова”, Дюра Папгаргаї ше упущєл до прози и у єдним диху написал приповєдки за дзєци *Конец швета*. Направєл и сєрию з пєйц предлужєных о дзивчєцу Наталки, хтори вивєдзєни як радиодрами, обявєни як сликовнїци и вивєдзєни на сєни. Писац литературу за дзєци врацєл ше зоз кнїжку поезії *Яй, боже мой, яке я то вєльке*, хтора обявєна 2005. року.

То збирка писных о дзєцех и за дзєци у хторей поєта з дзєцинского угла спатра сучасносц и живот. Писні подзєлєни до циклусох: *Слунєчко зоз чоколади*, *Грєблї за хмари*, *Як жувачє, як мидєлко*, *Крєв не вода*, *Як зрєю гамбочки* и *Буба у глави*. Природа, дом, школа, товарише, нєсташносци, любов, шицко цо твори дзєцинство – присутнє у писных тей збирки.

Кєд обявєна тота кнїжка, Дюра Папгаргаї виявєл же писац за дзєци озбильна ствар, насампредз прєто же и самє дзєцинство не лєгкє и озбильнє. За

Папгаргая писане за дзеци *лирски літопис поетов*, а источашне и *оцена* того цо ше нешка збува у дзецинским швецце. Як сам поета гварел, прировнаня ту обовязни. Писательово дзецинство вязане за правене бабкох зоз чуткох, биччакане и други найвни бависка. У нешкайшим швецце дзеци ше бавя з бавискама на батерії а найлепши пайташ им компютер. На плане дзецинского живота случели ше вельки пременки, таки яки ше анї не могли задумац у „дзецинстве з губабох”.

*... А цо ше вец опитаце поетови
кед вам з писню на мобилни здзал дєсплови?
Поета ше у дзецинстве бавел з чутку,
та чувствує мобилни лєм у жалудку.
Чутка му и тєраз брєнка аж по уха,
та дзецинство з телефоном наспак слуха.
Ви активно наволайце гєвти знаки
цо пребудза його стихох мобилняки.
Уключуйце мобилняки*

Рушаючи од позиції дзецка зоднука швета дзецка, Папгаргаї повязал до тоталней слики дзецинства тоти противни способи одрастаня, указуюци же ше швет меня, але дзеци вше исти – несташни, любопитліви, щире, збунети, залюбени. Як дакеди босоноге дзецинство, тєраз електронске дзецинство зложене зоз питаньох и гледаня одвитох. Дзецко у каждей хвильки одкрива, заключує и формує даяку стратегию прилагодзованя, як цо то робя и одроснути. Чловек homo ludens: же би жил, муши ше бавиц. Принцип бавєня то архетип хтори не застарює, призначел Яков Кишногас у рецензії за кнїжку *Яй, боже мой, яке я то вельке*. Потримовка тому архетипскому принципу бавєня основа квалитету Папгаргайовой поезії за дзеци.

ЗАЗРАК

*Єден зазрак предзу предзе,
други зазрак плєву плєє,
трєци зазрак вєду вєдзе,
а штварти ше шмишне шмєє.*

*Сто зазрацтва сто зазракох,
трєсто чуда, рой чудакох.
Здурел дурак од дуракох,
шлєпи чмигнул од шлєптакох.*

*Зазрацтво ше у сну снує.
 Ти ше питаши: як то може?
 А зазрак ци одвитує:
 ша то за це – вайцо коже!*

Папгаргайово писні за дзеци специфична потримовка дзецку и його швету. Вон дзецко люби таке яке є и не пробує го направиц иншаким по напредок скратей шапки за идеалну главу:

*... Так ми предрекнуте од пані природи,
 а хто ми не вери най ше зо мну стави.
 Мам я предвидженє ище зоз оводи
 же будзем генерал, але власней глави.
 Сладка карисера*

7. УПЛЇВИ

Папгаргаї у писньох за „векши дзеци” гумористично, иронично, дагдзе аж саркастично унапрямених, до рускей дзецинскей литературы уключує резултати поезії Мирослава Антича, але и гевтого способу шпиваня за дзеци яке виросло под уплївом америцког поети Огдена Неша. Так збирка писньох *Не дам своєю роки и квіт* у смислу континуитета на руским язiku не традиційна кнїжка, а збирка *Яй, боже мой, яке я то вельке*, то уж гей.

7. 1. ВОЯЦИ СЛОВОХ

Поетска творчосц Мирослава Антича постала состояйна часц нашей каждодньовосци. За пейдзешатрочни ювилей познатого поети, Дюра Папгаргаї пожадал часц поетских вредносцох Мирослава Антича приближиц и читачови на руским язiku. Року 1982. обявел збирку позбераних писньох Мирослава Антича и насловел ю *Дзела и филяки*. У уводним слове Папгаргаї припознал же ше до нього покрадзме глібоко уцагнул єден дурачок, Мирослав Антич, преполни невилічивого оптимизма и залюбени до бависка, шлебоди и живота. *Билу чулку* Папгаргаї тримал за найлепше цо Антич створел. Шліди тей Античовой поетики зме препознали и находзиме их у збирки *Яй, боже мой, яке я то вельке*.

Гевто цо першенствено и глібоко повязує поезию двох панонских поетох то ровніна, Войводина, хтора у їх писньох присутна и як география и як менталитет. Гоч Папгаргаї ані у єдней писні зоз спомнутих збиркох поезії за дзеци не наводзи експлицитно Войводину, ей валали, ані родни Руски Керестур, вони у тих збиркох жию. У Папгаргайовой поезії за дзеци запаметани руски, керестурски дух у хторим ше одкрива и специфичне спатране и толковане

живота. Мирослав Антич по думаню Дюри Папгаргая поетски защитни знак Войводини, а исте бизме могли повесц и за Папгаргая и його любени Руски Керестур.

Обидвومه су лиричаре обесивно запатрени до хлапца хтори рошне. Векшина Папгаргајових писньох за дзеци чисто хлапцовски писні яки и Антич писал. Автобиографски характер Папгаргајових дзецинских писньох можеме предпоставиц, а Античових потвердзени.

И Папгаргајов и Античов юнак не „дзецко за приклад”, але шванцар, „кловн”, „стармал”, хтори живо провадзи шицко коло себе, реарус, проциви ше кед збачи же дацо не идзе як би требало. Обачени гришки у справованю одроснутих шмело осудзус. Родичи як кед би нігда не були дзеци: шицко им завадза, дзецко непреривно опоминаю и кару. Обтерховани зоз своїма велькими проблемами, не чувствую терхи своїх потомкох, або им ше вони видза мали, неважни и шмишни.

Папгаргај и Антич поетове психологове. Вони розумя дзеци и дзецинство. О дзецинстве не пишу з дистанци, але рушаю од позиції дзецка зоднука швета дзецка.

*... Мој тата и моја мама никад нису имали
девет,
једанаест,
или четрнаест година.
Они су одмах рођени помало проседи
и намрштени
и нервозни
са милион неких неодложних послова
петљавине
и малих ружних свађа и пребацивања.
Они су вечно оговарали пријатеље и рођаке,
рачунали како ће с новцем до првог
јадали се,
исповедали,
куњали
па су им тако исклизле године детињства
као сребрне рибе уз реку.*

Мирослав Антић, *Горка песма*

*... А мудрей бешеди маю:
перше того хто не з німа
огваряю.
Вец по шоре:*

*не добри у нас дохторе,
конец швета уж приходзи,
кума ше заш розиходзи,
хлеб ознова пойдзе горе,
гевта знова у тим шоре.
Монета нам права страда,
цошка нове рихта влада.*

Дюра Папгаргаї, Крижна косц

Антич гварел же живот вельке бависко. Вон жадни дожицох, чувствох, оптимистични є, але и боляцо реални у спатраню и оценьованю живота. При ньому нет забранени табу-теми. Швет, живот и человека не идеализує. Як и Антич, так ше и Папгаргаї у своєй першей збирки поезиї за дзеци дотхнул темох хтори ше по теди не могли задумац у тей файти литератури. Вони утаргли гранїцу дзєцинскей поезиї и поезиї за одроснутих.

*... Оцец ми гвари:
сину, кажде по знанє ходзи
на рукох власного стандарда.
А прецо, оцец,
не шицки єднаки руки маме?
Прецо дахто у мєгким сицу шедзи,
а ми ше на бицигли диртаме?
Оцец ше длуго моцовал у глави
зоз тим задатком
док гледал одвит прави.
А вец лєм махнул з руку:
кед ходзиш по науку
не важне, сину, цо маш под задком,
але у глави.*

Дюра Папгаргаї, Иста гарда

Обидвоме поетове щиро любя дзеци и доживюю их як себе равни. И кед им дацо толкую, и кед их дачому поучую, вони то не робя строго и з критику, але благо, шептаюци, з ошмихом.

*... Никад немој да се враћаш
кад већ једном у свет кренеш.
Немој нешто да ми петљаш.
Немој да ми хоћеш-нећеш.*

Мирослав Антић, Неповратна песма

Антич о феномену любви автентично шпивал праве у такволаней лирики за дзеци. У рускей поезиї за дзеци Папгаргаї перши прегварел о гевтим преходним, недефинованим возросту хтори ше по теди не споминал и о гевтих чувствох о хторих ше лем шептало, и то лем najlepшим пайташом. Папгаргаї шпива о хлапцох и дзивчатох хтори вирастаю до легиных и дзивкох и хтори злєкнути и збунети пре чудо цо их залапело, шнїю покус одроснути снї.

*...Повед бим сї:
най ю чорт до фраса неше.
А не можем.
Шерцо не да.
Кед ю видзим, так нарошнем
же не месцим ше на дзвери.
Цо ту можем.*

Дюра Папгаргаї, Любов не зна граніци

*... Ништа нећу да јој кажем,
јер нећу.
Али ако погледа
неког другог,
постаћу најгори
ђак у школи.*

Мирослав Антић, Страница из дневника

*...Не вер же легко. Не вер же гладко.
Не таке прсте як пасуля.
Почина прикро и сцаговацо
и якош сладко,
а вец ше круци,
гойса и мота
јгод пияна Жемова куля.
И розум змуци, та ци разедну зоз припадками
доведна змуля
док кліпнеш з оком.*

Дюра Папгаргаї, Любовна школа за початнікох

*... И све се у круг врти.
И нема те силе теже
Која би могла оваквог
за земљу да те веже.*

*Док лупаш главу шта је
и пробаши да се сетиши,
схвати:
ти летиши,
ти летиши!*

Први пут стварно литиши!
Мирослав Антић, *Прва љубав*

*... Измешаш роткве и ромбоиде.
Измешаш ноте и пирамиде.
Измешаш лептире и градове.
И спортове.
И ручне радове.
И тропско биље.
И старе Грке.
И лепо не знаш шта ћеш од муке.*

*Сада видиш шта је чуперак плави.
Кад ти се данима мота по глави,
па од дечака,
правог јунака,
направи туђавка и неспретњака.*
Мирослав Антић, *Плави чуперак*

*...То остане моя тайна:
и як ей стої канджурка,
з хторим оком красше джмурка,
кадзи преходзи улїчку
и яку вяже машлїчку.
Јака то дакому брига
як ше вола.*

Дюра Папгаргаї, *Велька тайна*

Слово о емоцијох хтори млади моцно чувствују, але су им не познати. Млади човек источашне щешлїви, злекнути, збунети, опити... За тото чаривне чувство, гоч го праве спознал, порихтани є шицко дац и зробиц. Папгаргаї и Антич поручую нам исте – любов тото цо зоз живота твори вредносц.

И на концу, и Антич и Папгаргаї пишу о дзедох хтори ледво чекаю же би одросли и одроснутих хтори жадаю же би голем на хвильку ознова були мали.

*...Гваря: дзециństwo дакус як Дідо Мраз,
гоч як зрадує, швидко одлеци.
Прето би шицки ище раз
голем до тижня
сцели буц дзеци.*

Дюра Папгаргаї, *Дзециństwo як Дідо Мраз*

Чловеково проклятво же найволі гевто цо не ма, гоч тото цо ма, обективно вреднейше од гевтого цо жада. У остатней истанци, як гвари Тамаш, становиско же смисел людского живота у гледаню щесца. Антич и Папгаргаї нам поручую же го не треба гледац звонка чловека, але у чловекови, односно у дзецку.

Дете је највећа светлост у људима!
Мирослав Антић

Дюра Папгаргаї бул свидоми же єдного дня аналитичаре „пренайду” же тоти їх заедніцки становиска резултат його спатраня на припознатого сопутніка на поетскей драги. Источашне, Папгаргаї припознал же му було мило же Антич и вон у дзешка подобних хвилькох, гоч у розличних часох, голем у стиху були истого думаня. Гоч уплїв Античовой дзецинскей поезиї на Папгаргайову очиглядни и моцни, вредноц Папгаргайовой дзецинскей поезиї не зменшана и не мож єй порекнуц оригиналноц и автентичноц у нашеї литератури. Папгаргайова поезия була и вше остане добри приклад як треба писац о дзецох и за дзеци. Античови и Папгаргайови у дзецинскей поезиї велі теми, мотиви и чувства заедніцки, але и кажди витворел свой окреми вираз по хторим є препознатліви. Папгаргайово спатране живота вельо реалнейше од Античового. Папгаргаї ходзи по жеми, а Антич частейше по хмарох. За Папгаргая дзециństwo лем дзециństwo, єден специфични и красни час живота, а за Антича кажде дзецко и дзециństwo єден нови початок, нова тайна. „Живот је све нешто из почетка”, написал Антич у писні *Одлука*. Початок єдна з опсесийох його поезиї. Антич ма и други опсесии хтори не присутни у Папгаргайовой поезиї, як наприклад шлебода цела и духа, Цигане як єй символ, Вселена, безконечноц, сон... „Живети простран” – то Античов идеал.

Обще познате же обидвоме поетове писали о дзециństве. Велька часц тих записох автобиографска. Антич у опису дзециństwa лиричнейши, ніжнейши, емоционалнейши. Папгаргаї розбавенши и гумористичнейши.

У єдней хвильки, веселосц хтора трепеци и над Папгаргайовима и над Античовима стихами ше претворює до дурносни. Тото ше случує у писньох у хторих дзецко постава свидоме двойністого моралу одроснутих, кед му ше спротивує и кед виражує незадовољство зоз третманом у фамилии. У таких

случайох при Папгаргайови доминантна атмосфера у хторей оцов ремень ма главне и остатне слово.

...Кед не помогне критика,
вец му ремень найдзе ліка.

Дюра Папгаргаї, *Надрилікарски реценци*

При Античови таки ситуації нет. З другого боку, Антич у даедних писньох критикує дзеци прето же су часто нечувствительни гу родичом и забуваю же як ше родичи коло нїх трудза, кельо ше трапя и пре нїх одрекаю.

... *Све сам ово за нїх стек'о.*
Нико хвала није рек'о.
К'о да морам да се зборам
и да леђа вечно кривим
због принчева и принца.
К'о да само зато живим.

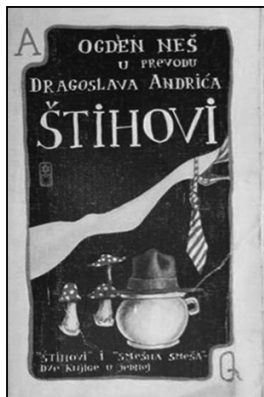
Мирослав Антић, *Свашта у мем*

Писні обидвох авторох покус упрекосни, з часу на час горки и сатирични. Але тот негативизем хтори у їх поезиї присутни не прави негативизем. То, у ствари, поволанка на позитивносц.

Играј се,
чак и кад се бринеш.
Док јесен по нама шиба и пљушти
хоћу да магле са света скинеш!

Мирослав Антић

7. 2. ШМИХ ЯК ЛІК

Огден Неш, америцки поета, свойчасово виприповедал же свою першу писню нашмарбал єдног вечара, руцел ю до шмеца, а вец ше предумал и послал ю до новинки *New Yorker*, дзе є и обявена. Так 1930. року почала Нешова писателска кариера.

Огден Неш писал и за дзеци и за старших. Велї його писнї преглашени за найуспишнейши приклади гумористичней поезиї ХХ вику. Волали го – *Америцка луда*. Писал о каждодньовосци, о шицким цо трапи „обичного” человека. „Вжал на зуб” предрозсуди, глупосц, людски недостатки и справоване. О шицким писал оштро, з гумором хтори перше нашмеє, а вец заболї.

У вику материялносци, вон ше здогаднул запоставеней и подцененей тройки – дзецка, жени и человека. Вон биограф фамилиї. И Папгаргаї пише о фамилиї и одношеньох медзи єй членами. Обидвоме су сконцентровани на медзигенерацыйни розкрок яки панує медзи дзецми и родичами. Огден Неш дзецко люби, жену почитує, а за человека, його место у фамилиї и швецє є застарани. Неш за человека гвари же є найвекша домашня животиня и не усудзує ше повесц за нього же є *хлоп*. Неш вше на боку дзецка и безрезервно го потримує.

*Децо, молим да нико не дрема;
Родитељи су наша данашња тема ...*

*...Паметно дете лако њима барата
Хушкајући их до међусобног рата.
Немој! Виче један родитељ беби;
Супротан родитељ пита – Шта не би?
Дете их слуша, туда се мува,
И непристрасно обоје кува.*

*Сама не попуштај пред вољом њином;
Родитељи се подижу дисциплином.
Сети се изреке: Ко грдњу итеди,
Нема родитеља што нешто вреди.
У каријеристе се дете сврста
Кад свије старије око прста.*

Огден Неш, *Дечји водич кроз родитеље*

Неш вишмеује оца и негирује його авторитет. Њого писні *Обрати се тати, он то неће знати* и *Ни речи нисам рекао* або *Ко каже да је тај што свира на усној хармоници – отац?* тото потвердзую.

Не чежко заключиц на кого Неш дума кед гвари – *Родитељи, одбиј!* Тиж так легко предпоставиц хто з родичох звишок кед ше Папгаргаї пита:

*Нач на єдно мале дзецко
приду аж двойо родичи?*

Док Неш оцови одрека авторитет, при Папгаргайови оцово слово и ремень доминантни у воспитаню дзецка. Гоч ше дзецко буні и проциви „тирани“ хтору церпи, воно при Папгаргайови не ма моци пременіц место хторе му живот одредзел. Неш трима же дзеци од родичох, окреме од оца, не могу вельо научиц. Не треба же би ше дзецко спатрало на своіх родичох, бо вони сами у живоце ніч мудре не зробели. Папгаргаї не таки оштри гу родичом. Дзецко у його писньох на концу заш лем послуха родичох, а дом му оаза до хторей ше вше може врациц и дзе вше найдзе любов. Неш шведочи о одцудзеносци медзи людзми, окреме медзи членами фамилиї. Дзецко у його швецце препущене саме себе. У Папгаргайових писньох присутна горко-сцаговаца нїтка на релациї родичи – дзеци, але родичи вше присутни у живоце своіх потомкох, совитую их и потримую. Тото шицко розумліве кед знаме у яким дружтве жил Неш, а у яким Папгаргаї. Неш биограф америцкей, урбаней фамилиї, а Папгаргаї валалскей, руралней, рускей.

Нешови и Папгаргайови заедніцки и окремни гумор и вербализем. Вони присутни у Нешових збиркох *Штихови* и *Смешна смеша*, а при Папгаргайови су обачліви у писньох першого циклусу збирки *Не дам својо роки и квит*, и у писньох *Мали желени* и *Национална менишина*, хтори ше находза у його другей збирки за дзеци. У ніх Папгаргайов вираз иронични, аж саркастични.

*... Явели гинто мали желени з велькей вселени
же ше чувствую як занедзбани и затрачени,
бо вони гоч су лїви и цїви, дробни чудаці
сцу ше вияшніц же су по креви чисти Руснаці.*

Дюра Папгаргаї, *Мали желени*

Брана Црнчевич приписал Нешовой поезиї ліковити прикмети. Вон у уводним слове Нешовой збирки *Смешна смеша* написал же поезия и гумор Огдена Неша на читателя, окреме кед є витрапена славянска душа, будзе дійствовац як аспириин. И Папгаргайов гумор ма таке дійство.

8. НЄ ШМЕМЕ ЗАБУЦ

На концу, заключим же Папгаргайова дзецинска поезия була оригинална, лирична, легка, метафорична, идилична, пасторална, розбавена, иновативна, гумористична, сатирична. Гевто цо достала од Антича и Неша, лем ей помогло же би од свойого початку по тераз була и остала надзвичайна у рускей литератури.

Не шмеме забуц же Папгаргаї подзвигнул руску дзецинску поезию на уровень уметности.

Не шмеме забуц же вредносц його поезиї такой замеркована и роками похвалювана и визначована.

Не шмеме забуц же Папгаргаї бул, а длуго ище и остане найрецитованши поета, найвыводзенши драмски автор, найплоднейши и найнаградзованши автор у историї нашей литератури.

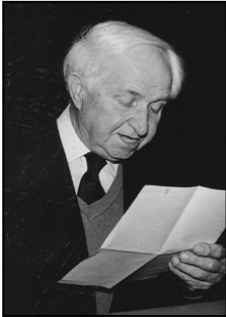
Нам остава читац його поезию, вше ше на ню ознова врацац, препущовац ше ей, уживац у ней, препоручовац ю и розглашовац ю як щешліву и красну вистку.

Не шмеме забуц Дюру Папгаргая.

9. ЛИТЕРАТУРА

1. Дюра Папгаргаї, *Не дам свойо роки и квит*, Нови Сад, 1977.
2. Дюра Папгаргаї, *Яй, боже мой, яке я то вельке*, Нови Сад, 2005.
3. Мирослав Антић, *Плави чуперак*, Загреб, 1986.
4. Мирослав Антић, *Ходајући на рукама*, Загреб, 1986.
5. Мирослав Антић, *Тако замишљам небо*, Загреб, 1986.
6. Мирослав Антић, *Свашта умем*, Београд, 1981.
7. Огден Неш, *Штихови*, Београд, 1972.
8. Огден Неш, *Смешна смеша*, Београд, 1972.
9. Милован Данојлић, *Наивна песма*, Београд, 2004.
10. Др Драшко Ређеп, *Чаролија обичног: огледи о песништву Мирослава Антића*, Нови Сад, 1982.
11. Miquel Unamuno, *O tragičnom osećanju života*, Beograd, 1990.
12. Johan Huizinga, *Homo ludens: o podrijetlu kulture u igri*, Zagreb, 1970.
13. Ирина Гарди Ковачевич, *Чи дзецинство Дідо Мраз?*, Шветлосц, Нови Сад, 3/1978.
14. *Речник књижевних термина*, Београд, 1992.
15. Др Юлиан Тамаш, *История рускей литератури*, Београд, 1997.
16. Др Яков Кишюгас, *Рецензия рукопису збирки писньох „Яй, боже мой, яке я то вельке”*, Нови Сад, 2005.

ЄВАНГЕЛИЙСКИ ГРАНІЧНИ СИТУАЦІЇ У ПРИПОВЕДКОХ МИХАЙЛА КОВАЧА

МИХАЙЛО КОВАЧ

Михайло Ковач забира значне место у исторії рускей літератури, зоз своїма літературними ділами означел XX век и постал єден медзи найплоднейшими и найпознатшими писателями. Народзени є у Шидзе 1909. року у худобней фамелії як пияте од єденаецерих дзецех. Вчас Ковач ещи у дзединстве почувствує на своєй скори як чежко худобному роботнікови дойц до хлеба. Пре чежки материялни обставини оец му пойдзе до Америки, а вец го залапи и шветова война, так же ключну улогу у очуваню фамелії и воспитаню будзе мац Ковачова мац. У тих войнових часох запамета велі події и особи, але му занавше остане у памятки слика женох хтори ше на клечацци вечарами модлєли же би ше война цо скорей закончела и же би ше хлопи врацели дому. Основну и гражданску школу закончел у Шидзе, а Учительську школу у Крижевцох 1929. року. По законченю школи почина його діялносц: зберал и записовал народни мелодії, почина писац писні и приповедки. Робел як учитель у веліх местох. У Руским Керестуре пририхтовал дилетантски представи, бул секретар РНПД, член редакції Календара и „Руских новинох”. Михайло Ковач ше ангажовал на шицких польох културней діялносци. Бул новинар, критичар, публициста, прекладатель, поет, драгописатель, драмски и прозни писатель. Значне наглашиц же ше зявел у рускей літератури 1927. року, кед нам бул найпотребнейши. Свидоми того, Ковач у автобиографії напише: *„Не тримам себе за ровесніка вельких писательох и поетох, але заш лєм чувствуєм одредзене задовольство же сом бул якашик вяза медзи самима початками тей діялносци у нас и тима цо нас дорастали и прерастали.*”¹

¹ М. Ковач, „Дияспора”, О себе, б. 393.

Що ще дотика приватного живота, бул оженети з Магдалену Дудаш зоя хтору мал дзивче, але жена му вчас умера, та ще жені з Олену Петригала, зоз хтору мал штверо дзеци. Медзитим, ещи една трагедия ше случела у Ковачовой фамелиї: 1992. року умера му єдини син Иван.

Ковач бул реалистични писатель. Класични реализем по Ауербахови не шме буц моралистични, реторични, идилични, гумористични, сатирични, а Ковачова проза шицки тоти прикмети ма. Прето його реализем наволоуєме *поетски реализем*, назначел др Юлиян Тамаш у „Исторії рускей литератури”.

Писателе хторих читал и хтори уплївовали на його діла, то у першим шоре українски писателє: Т. Шевченко, И. Франко, В. Стефаник, О. Кобилянска, М. Коцюбински, Л. Мартович, од южнославянских писательох видвоюю ше: В. Илич, Д. Василев, Д. Тадиянович, Б. Чиплич, В. Петрович, М. Црнянски.

Ковач добре познал живот и психологию свойого народу и у своїх ділох приказовал нам живот руских парастох и парасткиньох, їх судьбу, хтора им дакеди була мац, а дакеди мачоха.

Кажде литературне діло приказує одредзени думаня, чувства, способ живота одредзеной дружтвеной групи, може позитивно и негативно уплївовац на читателя. Ковач жадал позитивно уплївовац на свой народ, а то ше обачує у його моралних поуках хтори присутни у його приповедкох, писных и драмох. Обовязни поуки у духу християнства и того добронамирне поучованє, учитель Ковач, хтори бул християнски ориєнтовани писатель, у своей автобиографії так наглашел:

„Як припаднік грекокатолицкей церкви, я одкеди себе паметам, строго розликовал виру од церкви, та сом як припаднік церкви тримал ше обовязни буц послушни єй член док вона дійствовала у духу правдивого християнства, а правдиве християнство то ЛЮБОВ. У мене тей любви мнс кажди вирнік, гоч вон православни або католик, брат по вири, без огляду хторей церкви припадал. Твердзим же велі нсцесца хтори преживйовал и ище више преживює наш народ маю корені праве у тих нсцешлївих дзелїдбох нашого народу по церковней припадносци. Пре тоту подзелсноц на телі церкви ми постали жертви и националних подзеленьох.”²

Михайло Ковач умар у Новим Садзе 17. юния 2005. року у 96. року живота.

² М. Ковач „Дияспора”, О себе, б. 396.

ЄВАНГЕЛІЯ І ГРАНІЧНІ СИТУАЦІЇ

Вельки уплїв на Ковачово литературни твори мала Библия. Вона найпопулярнейша и найпрекладанша кнїжка на швецe. Библия феноменална кнїжка, о чим шведочи факт же є преложена на вецей як 2377 язики. Дзелї ше на Стари и Нови завит. Стари завит нам описує стваряне швета, человека, прародительски грих, потоп швета, израїльски народ... шицки подїї хтори ше збували пред приходом Исуса Христа. Нови завит нам описує науку Исусову; то кнїжка хтора настала у першим и другим вику новей ери и состої ше зоз штирох Євангелийох, а писателе євангелийох то апостоли: Матей, Марко, Лука и Йоан. *Євангелия* греческе слово и значи радосну вистку о приходу Исуса Христа. У шицких штирох євангелийох описує ше родзене, живот, роботу, чуда, наказованя, шмерц и воскресене Исуса Христа. До Нового завиту уходза и дїла апостолски, їх живот и мисїї после Исуса, тиж так и апостолски писма. Найвецей апостолски писма написал Павло, а найпознатши писма: Римяном, Солуняном, Коринтяном, Филипяном, Колосяном. И остатня кнїжка хтора уходзи до Нового завиту то Одкровене або Апокалипса, и дума ше же ю написал Йоан. У ней описана судьба церкви, конец швета, приход Исуса Христа и остатнї суд Божи.

Дзещец заповиди Божо дати ещи у Старим завиту Мойсейови на Синайскей гори, и тоти заповиди основа християнского морала и Живота:

1. Я Господь Бог твой, не май других Богох окрем мнє.
2. Не споминай мено Господа Бога надаремно.
3. Паметай же биш дзень недзельни шветковал.
4. Почитуй оца и мацер свою, же биш длуго жил на жеми и же би ци добре було.
5. Не забий!
6. Не согриш блудно!
7. Не краднї!
8. Не шведоч криво на ближнього свойого.
9. Не пожадай друга ближнього свойого.
10. Не пожадай ніч цо ближнього твоего.

Перши три заповиди указую на одношене гу Богови, а други седем на одношене гу ближнїм.

Исус Христос не утаргує дзещец заповиди але их толкує и дополнює и дава два найвекши заповиди любви: вони синтеза дзещец заповидох.

1. Люб Господа Бога свойого зоз цалим шерцом, зоз цалу душу, з цалим розумом и зоз шицку свою силу.
2. Люб ближнього свойого як самого себе.

Седем главни грихи то: пиха, скупосц, нечистота, зависц, неумереносц у єдзеню и пицу, гнїв, ленївство.

У каждой служби Божей ше чита даяки виривок з Євангелії. Не лем Ковач, але и Костельник ше одушевйовал з Євангелию. На питане у чим моц Євангелії, Костельник одвитує: „*Думаце же то углавним у науки о любви ̑ у Богови та любви ближнього. Гришице. Каждая абстрактна наука то слаба моц за живот - то лем филозофия. Моц Євангелії у ей конкретней илустрації науки яка глаши: у особох, їх ділох, їх судьби... У тей малючкєй кнїжочкє на даскелїх дзешаткох лїсткох позберана така ̑алєрия особох, типово шветли и цми характери, у тим анї єдна кнїжка не може конкуровац Євангелії... А діла тих особох, а їх доля! Читали сцє Коран - празна плева, длуга, допита, неокресана. А Євангелия як твори природи. Людски твори, гоч яки ̑єниялни, после одредзєного часу указую власне дно и уж нст вєцєй цо у нїх глєдац. А о творох природи людзє буду бєшєдовац до конця шветя и не вичєраю их. Така и Євангелия (пє свєю конкретни илустрації - у тим ей вична моц).*”

ГРАНІЧНИ СИТУАЦІЇ

Гранічна ситуація то незвичайна ситуація у хторей чловек треба же би одлучовал и свою одлуку указал з ділом, поступком або словом. У гранічних ситуаційох чловек одкрива свою природу у правдивим шветлє. Одрєдзєни поступки у гранічних ситуаційох муша буц превєрєни з искуством и випитани у смислу вредносци. Кажди писатель ма одредзєне знанє, животнє искуство и свєю одношнє гу швету. Спрам того, вон твори идєї и заступа их у свєїх литературних ділох, намагаюци ше же би их прилапєли читатєлє и народ. Ковач у свєїх литературних ділох заступнїк доброти и моралу. Його литературни подоби стрєтамє у рижних гранічних ситуаційох, примушєни су одлучовац и їх діла, кєд су у согласносци з євангєлийску науку, Ковач афирмує, а кєд ше спрєцивлює—одрєка их як неточни и нєпродуктивни.

ЯЗИК

У приповєдкє „**Дїлова шмерц**” до виражєня приходзи погани язык баби Ирини: вона свєюму хорому дїдови не дава мира, не сцє му вилагодзовац, але му предруцє же бул нїяки чловек, спомина му шицки грихи. Не сцє му дац палєнки, та дїдо на концю умєра.

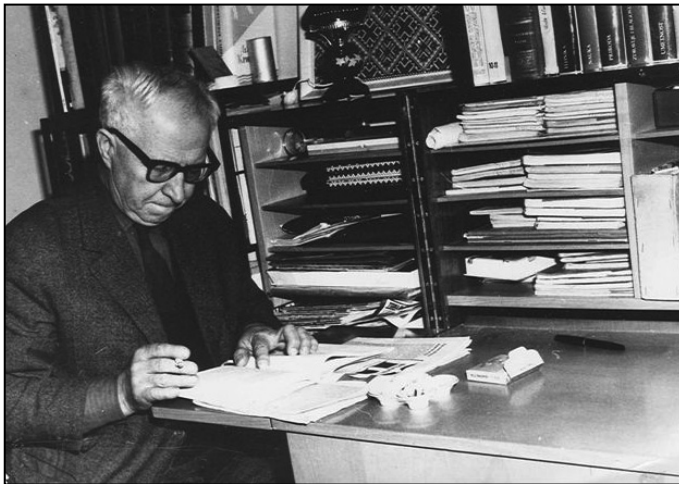
Язык нам служи за спорозумйованє з людзми и тот дарунок дати лєм чловекови. По Библиї язики на жєми помишани кєд людзє почали будовац Вавилонску турню без Бога, але Бог им помишал язики же би ше не могли спорозумиц. По тоту подїю вони бєшєдовали з истим языком. Язык ма позитивну и нєгативну улогу у дружтвє. У тєй приповєдкє язык ма нєгативну улогу. Ковач шлїдзи апостолскє наказованє хторє наглашує же язык вєцєй убива чловека як

меч, та можеме повесц же дідо умера не лем пре паленку, але и пре бабов оштри язык.

„Не скверні человека тото цо уходи до устох, але цо з устох виходзи. Шицко цо уходи до устох идзе до бруха и вируцує ше вонка. А тото цо виходзи з устох, виходзи зоз шерца и осквернює человека, бо зоз шерца виходза зли думки, забойства, прелюбства, блудносци, крадзи, фалишви шведочєня, богохулства.”³

Хто не гриши з языком, тот совершени человек - гваря євангелисти, але источасно нам совитую же бизме контроловали перше свойо думки, а вєц свой язык.

Михал Ковач

---

³ Святе писмо, Матей 15 (11, 17-20)

ПРЕБАЧОВАНС

Приповідка „**Марково гереги**” ма критичну димензию хтора ше одноши на людски норови и на медзилюдски одношеня. Марко и Маря муж и жена хтори посадили бостан, але легине з валалу почали краднуц їх гереги и еден з крадошох страци калап. После того Марко почина гледац крадошох. У тим вигледованю Марко забува же и вон краднул древа од сушеда и предавал у сушедним валале, але на тото го здогадне оец едного крадоша. Гоч Марко предлужує гледац крадошох, не найдзе их. Похопи Марко же тоту ситуацию мож ришиц лем на красни способ, з пребачованьом. Ковач прилапує швет яки створел Бог. Гоч человек створени на образ и подобу Бога, кажди человек гришник, не совершени є, и ніхто за себе не може повесц же є побожни и справедливи. Спрам того, розумел же людзе маю слабосци. Прето за Руснацох у тей приповідки гвари же су не идеални, як то велі думаяю, але су исти як и други народи. Руснаци як польо красного жита, але у тим житу єст и куколю. Ковач добре познал свой народ и до оч му преїг литературних ділох гуторел правду, тото цо по його думаню не було добре, же би ше людзе zlepшали. Найчастейша прикрета руского обичного валалского параста була скупосц. Прето велі Ковачово подоби доставаю тоту характеристику, а порядне ю маю маєтни. Скупосц у християнстве грих и спада до седем главних грихох, а як противна чеснота зявює ше пожертвовносц. Тоту негативну характеристику маю Марко и Маря у спомнутей приповідки. Ключни євангелийски вислов хтори ше прецагує през приповідку и одноши ше не лем на главни подоби, але на шицких Руснацох, глаши: *„Прецо видзиши триску у оку брата свойого, а древо у власним оку не обачуєш? Як можеши повесц свойому братови: Брату, дай же бим винал триску зоз твойого ока, а сам не видзиши древо у своїм оку? Лицемеру! Винь перше древо з ока свойого, а вец увидзиши винац триску з ока брата свойого!”*⁴

Ковач обачел же людзе скорей видза цудзи грихи и хиби, осудза их и огваряю, а не видза себе, свойо поступки и грихи хтори звичайно вельо векши и горши. Свойо гришки ше найчастейше прикриваю, гриши ше у тайносци же би ніхто не видзел, а напада ше другого. Ковач мал становиско же перше треба анализовац себе и вименіц себе, а вец пробовац вименіц другого и указац му у чим гриши.

Автентични подоби з євангелиї то Фарисей и царинік. Фарисей себе пред Богом идеализовал, дзековал же є не гришник як други людзе и як царинік. Царинік бул свидоми своїх грихох и лем модлел щиро же би му ше пребачело. Од ніх двох правильно поступел царинік пре щире покаянє, бо „хто ше возвисши будзе поніжени, а хто ше поніжи, будзе возвисшени”, односно, не треба себе водзвиговац, а других подценьовац.

---

⁴ Святе писмо, Лука 6 (41, 42)

БОГАТСТВО

Найкрасша и найемоционалнейша Ковачова приповедка то „**Хмари**”. Сам наслов символизує присуство Бога, хтори на небе и шицко видзи и зна, провадзи каждого человека, каре недобрих и наградзує добрих и справедлївих.

Иван и Иринка главни подоби у приповедки. Иван худобни легинь але добри, чесни и вредни, а Иринка добра дзивка, але є дзивче богатих родичох. Ковач зоз симпатиями патри на двоїо младих и на їх любов, медзитим їх любов онєможлївена пре неєднаки материялни статус. Негативна подоба Иринков оец, хторому найглавнейше материяльне богатство, та без огляду на дзивково чувства, одава ю за найбогатшого легиня у валале. Цми хмари ше зявюю пред Иринкову шмерцу, наявюю Верховного Бога и його кару. Божа воля ше сполнює и Иринка умера, а родичи оставаю „бидни у своїм богатстве”. По шмерци свойого єдиного дзецка видзе богати оец на свойо польо, але му воно вецей не принєше радосц. Перши раз лем равнодушно попатри на нього: „А нач ми шицко тото, кед мойого дзецка вецей нет?” После того Иринков оец и заплаче. Ту Ковач потвердзує єдну животну правду же и богати плачу. Подоби хтори материялно статочни Ковач негативно характеризовал, а винїмок представя Иван. После трагедїї, Иван ше оженї зоз шорову жену, будзе мац вельо дзеци, постане и маєтни, але нїгда не забудзе на бидних хторим треба помагац, не лем у материялним, але и у духовним смислу. У Євангелиї указане на органїченосц материялних доброх, вецей од богатства ценї ше мудросц, справедлївосц, здраве и шицки християнски чесноти. Зоз богатством не мож купиц живот, мир у души. Иринковому оцови вецей нїч не значи богатство, бо з нїм не може ожиц мертву єдинїцу.

Богати найчастейше не веря до Бога, не справую ше по християнских моралних императивох, забуваю и думаю же можу без Бога, сконцентровани су лем на материялни добра и на себе, не обачую бидних людзох коло себе, бо им шерцо постало тварде. Євангелия не наказує одрекнуц ше маєтку але старац ше за бидних, помагац им; богати одвичательни за худобних, маєток треба вихасновац за милосердни дїла. У живоце не мож лем грабац и брац, треба вельо вецей давац, бо „блаженше давац як примац”. Вельки грих маю тоти цо можу помогнуц бидним, а не помогню, як цо то указує приповедка о богачови и худобному Лазарови. Богач не допушел Лазарови єсц отрушини цо падали з його богатого стола, та прето по шмерци закончел у пекле, а бидни Лазар у раю. Медзитим, не шицки маєтни законча у пекле: тоти цо ше буду тримац євангелийских розказох, буду спашени.

ЛАКОМСТВО

Ковач не мал прихильнось гу богачом. Тото потвердзую велі його приповідки: „Буржуй”, „Газда”, „Биров”, „Мудри Яни”, „Обрахунок”. Библийна теология наглашує же робота не пошлідок гриху як ше то найчастейше дума. Бог поставел человека до раю же би го чувал и обраблял, а робота постала чежка аж кед Адам и Ева согришели и жем постала проклята. Євангелисти афирмую роботу, врацаю ей чесц и наказую же „хто не роби, най ані не є“ и хто не роби, научи вельо зла. Прето кажди человек муши робиц. Ленівство спада до седем главных грихох. Медзитим, од роботи вецей ше ценя добри діла. Гриши кажде хто ше барз стара за єдзене, облєчиво, маєток.

Ковач бул свидоми же жемски живот швидко преходзи и же шмерц судьба хтора нікого не заобишла, а ані не заобидзе, а на драгу до другого живота ніхто зоз собу ніч не вежне. Як християнски ориєнтовани писатель, верел же по шмерци каждому человекуви будзе судзене спрам ділох, як зме ше справовали и цо зме робели на жеми. Спрам того, чека нас рай - нови живот, або пекло - вична шмерц.

Судьбу двох маєтних приказує нам у приповідки „Дукачик”. Дукач бул пан, лукави, гамишни и на нечесни способ здобул маєток, а Янко бул вредни роботнік стреднього сталежу, медзитим, його животни цель бул буц богатши од других людзох и од Дукачика. Тота жажда за маєтком идзе дотля же пристава робиц на вельке швето Христового воскресєня за дупло векшу плацу. Треца заповид ясно нам наглашує же недзельни дзєнь треба же би бул пошвєцєни Богови и одпочивку, а робота оправдана лєм кед у питанню даяка велька нужда. Янко здобудзе маєток, але постане нещєслїви и ту Ковач потвердзує свойо становиско же щєсце не у богатствє. Шмерц пришла и по Дукачика и по Янка, и заєдніцкє обидвоім же им дзєци не отримали маєток, але го розтрєсли и потрошєли и потим жили як кед би го вообщє не було. Янкови дзєци голєм поставєли памятнік на темєтовє, а Дукачик остал без памятніка. Завжати коло свойого маєтку, Дукачик и Янко не мали часу послухац євангєлийскє наказованє: *„Не зберайцє сєбє скарб на Жєми, дзє го ардза и моль розєдаю и крадню. Алє сєбє зберайцє скарб на нєбє, дзє ані моль ані ардза нє нічтєжє и дзє крадошє нє подкєпую и нє крадню. Бо дзє твєй скарб там будзє и твєйє шєрцє.”*⁵

Євангєлия дава приклад человека хторому польо так барз вельо зродзєло же плоди не мал дзє покласц, та звалєл стари гамбари и направєл вєкши и одлучєл уживац, єсц и пиц. Алє, богач не дочєкал уживац, бо му Бог истєй ноци вжал душу. Як поука ту ше наводзи чувац ше и мерковац ше од каждого лакомства. Апостол Павло висєдначує лакомство зоз идолопоклонством: богати поставаю раби жємских добрєх. То источасно и Ковачово думанє. Шицки три особи згартали пєнєжи и жеми и не могли ше засициц зоз предходнимє добрами, а занєдзбали духовни живот и правдиви вєрносци хтори єдини засицую душу и вєполнюю ю.

⁵ Святе писмо, Матєй 6 (19-21)

МУДРОСЦ

Главни Ковачов мотив у приповедки „Янош” бул указац цо то мудросц. У центре уваги Янош, мали обични човек народзени у худобней фамелиї як дзешате дзецко. Яношов оец Петро бул мудри и справедлїви человек, та место талу, синови охабел слова: „Сину, будз вредни и чесни. Чесни и вредни та будзеш длуго жиц на тим швецце.” Тоти слова останю занавше урезани до Яношового шерца. Янош будзе робиц як слуга у лукавого газди Есея. У приповедки ше наглашує же Янош не як други людзе, не як други слугове хтори крадно од газди, але окремни. Свидоми того, Янош ше чувствує осамени у живоце у тим себичним швецце у хторим ніхто не зна ценїц правдиви вредносци. Янош ше справує по християнских моралних императивох. До того нас прешвечую велї ситуациї. Вше кед би ше газда напил, до карчми ишол Янош по газдов бутелар же би шицко не потрошел. То була права нагода кед мож дацо вжац з бутелара. Медзитим, Янош чесно врацал газдинї хтора забува и подзековац. Чувство осаменосци провадзи Яноша: анї у кругу фамелиї не наиходзи на порозумене. Власна жена не потримує його поступки, але го осудзує и критикує же будзе „вечно слуга гладни и жадни шицкого”, бо не бере одкадз шицки беру. И за жену и за газду Есея Янош глупи человек хтори ше не зна знайсц у живоце. Його доброта приказана и у одношеню гу животињом у Ссейовим хлїве хтори допатра, карми, стара ше о ніх. За Яноша тоти створеня моралнейши як його газда.

Ковач одрека човекоцентричносц. Вон почитовал швет животињох и тримал же су човекови найблїзши. У дзепоедних приповедках вони маю окремну улогу. Животинї вирни приятеле човекови, гоч не маю моц бешеди, маю дар слуханя. Яношову мудросц видзи у тим же зна водзиц справедлїви християнски живот, же го не заведла жемска мудросц. Библийна теология наводзи же каждому човекови дате шерцо же би могол розликовац цо добре и цо зле, але шицки людзе би у спокуси на зле вихасновали тот божески дар. Єдино Янош у приповедки ма и правдиву мудросц. Його жену, Есея и других слугох заведла людска мудросц. Євангелисти ю наволую ещи же є дияволска, жемска и фалшива. Треба випаднуц шалени у людских очох же би ше постало мудри у Божих очох. Апостол Яков наводзи: „Мудросц од горе перше чиста, вец миротворна, блага, покорна, полна милосердия и добрих плодох, непристрасна и нелицемерна. А плод праведносци ше шеє у миру тим котри творя мир.” Гоч євангелиста наглашує же кажди человек хтори бул справедлїви и верел до Бога приме плацу за свойо добри дїла по шмерци. Ковач не могол не наградиц Яноша ещи за живота, бо цел указец же ше добре лем з добрим враца, же ше виплаци водзиц чесни живот. Човекови ше часто видзи же нет правди на тим швецце, Правда спомалшена, але єдного дня сцигне. Янош по войны достал

роботу у задруги дзе ше з часу на час меняли работніки, а лем вон оставал на своїм роботним месце.

ЛЮБОВ

У приповедки „Цена любви” доминантне чувство то любов. Найглавнейша християнска заповид хтора глаши: „Люб ближнього своего як самого себе” значи мац любви у себе, любииц своїх ближніх, але тота любов ше не одноши ше лем на блізки особи, але и на неприятельох. Стари закон глашел любииц своїх ближніх, а ненавидзиц неприятельох. Євангелисти стари закон одрекаю и наглашую же окреме треба любииц тих цо нас мержа, огваряю або нам зле робя. Як цо кажди человек люби себе, так треба же би любел шицких людзох. Ковачова приповедка нам указує младу дзивку Фебронку хторей дати найкрасши характерни прикмети. У єй характеристикі ше визначає єй доброта и любов гу людзом цалого швета. Фебронка людзох идеализовала, думуюци же шицки людзе добри. Же швет и людзе не идеални, прешвечи ше кед придзе Друга шветова война. Пре скриванє партизанох и оштру бешеду з неприятелями, одведзена є до лагру дзе будзе физично и психично малтретована. У тим лагру Фебронкова душа ше не виполнює зоз мержню гу злодійом, але страци виру до людзох и заключи же на шведе єст три групи людзох: подполно добри, меней добри и зли людзе, хтори не маю право буц наволани же су людзе. По єй думаню, животині треба баржей почитовац и ценїц и не наволоац злих людзох же су животині, бо животиня не способна робииц таки злодійства за яки способни зли „людзе”. Конєц войны Фебронки приноши шлебоду, та после шицких прецєрпених страхотох вона шєшлїва же конєчно запановала шлебода и мир медзи людзми. Подоби хтори ше єщи зяваю у приповедки и хтори буду мац уплїв на єй судьбу то єй родичи и легинь Иван. Їх любов претаргує война, а вєц родичи. Як пошлїдок назбераного болю и чувство зраденосци од своїх родичох, Фебронка одлучує вимсциц ше родичом так же дзвигне руку на себе. Остатня хвилька будзе прєсудна: доброта побєдзи пакосц, шерцо надвлада розум и Фебронка ше прєдума од тєй намири. У християнскєй науки кажде хто себе вєжнє живот роби чєжки грих процив живота. Человек не ма право брац живот анї себе, анї другим, бо єдини хто ма право то Бог. Вон господар живота и шмерци. Самозабойнїк гриши прєто же не сцє церпиц. Исус Христос бул розопяти на крижу, цєрпєл прє людзох же би указал свою безгранїчну любов и же би ше людзе спашєли. Так нам зохабєл приклад же бизмє прилапєли цєрпєня. „Не спротивьїцє ше злomu, але хто цє вдєри по твоїм правим лїцу, обрац му и другє” – наводзи Матєй. Фебронка подоба хтору треба шлїдзиц, краша ю християнски чєсноти як цо любов, доброта пожертвованосц. Не забива ше, але ше покорює и прєбачує родичом хтори єй указали же „швет себични, глупи и шлєпи за цудзи радосци и шєсцє”. Мац хтора ше одлучно проциви любви и єй слова „Любов любов,

а живот живот” немилосердно одгукую. Кождому човекови потребна любов. Живот не легки, але кед ест любви, шицки бриги и церпеня хтори живот ноши зоз собу, легчейше ше подноша. Ковач гвари же живот чежки шицким тим цо жию без любви. Потвердзуе то у своїх приповедкох, бо подоби хторим на даяки способ ускрачене того чувство препадаю у своєї осаменосци.

Найкрасши слова о любви написал апостол Павло у посланіци Коринтяном: *„Любов велькодушна, любов добротліва, не завидзи, не хвалі ше, не воздвигуе ше, не испристойна е, не гледа свойо, не роздражліва е, не здумуе зло, не радуе ше неправди але ше радуе правди, шицко подноши, шицко вери, шицкому ше наздава, шицко прецери.”*

ПРЕЛЮБСТВО

У Ковачових приповедкох доминую хлопски подоби. Женски подоби на маргини, але каждого хлопа провадзи жена. Ридко, и лем у окремених случайох ше зяваю хлопци без женох. Генерално, за Ковачово женски подоби можеме повесц же су досц позитивно характеризовани. Звичайно то добри газдині, мацери, послушни и вирни супруги, але у трох приповедкох („Мудри Яни”, „Осиф Цверчков”, „Недокончена приповедка”) маме жени хтори не вирни свойому супругови. Тема **„Недоконченей приповедки”** то прелюбство. Петро Цомпля ше оженел з Ганчу против мацеровей дзеки. Причина мацерового процивения була Ганчова краса. Петро не бул красни але цихи, мирни человек. Тримал и почитовал оцово слова же „гришни думки лем ленівим людзом приходза на розум”, та прето бул и барз вредни. Єдного вечара Петро влапи свою жену у прелюбстве з другим человеком. У тей ситуації вон не будзе знац цо зробиц, та послуха мацер. Ганча пойдзе, а кед Петро остане сам, зяваю му ше слова: „Кед це око твое соблажнюе, видлоб го и руц! Кед ци жена оскверні, ложе, одпуц ю!”

Око вельки дар, бо видзимо шицко коло нас – и добре и зле, але око зна наводзиц на грех, як цо то у Петровим случаю. Не согришела лем Ганча, але и Петро, бо ю одпушел, а то ше проциви Божим законом. Шеста заповид глаши не согришиц блудно, односно не робиц прелюбства. Прелюбство осудзене у подполносци и у Старим и у Новим завиту. Понеже тот грех почина у думкох и жаданьох, дзевята заповид забранюе подумац и пожадац жену або мужа ближнього свойого. У сущносци, и дзевята и дзешата заповид ше преплетаю: не шлебно пожадац ніц цо цудзе. У Старим завиту ше могло одпушиц жену кед зроби прелюбство, але ше ей мушело дац одпусне писмо. Медзитим, то допушел Мойсей, а не Бог. Пре тварди людски шерца, Євангелия з тим у вязи оштра и указуе на нерозришуюоцсц малженства, бо Бог створел хлопа и жену же би були едно цело и цо Бог злучел, человек най не розлучуе. Ганча ше навраци Петрови, бо заклучи же ей любовнік ма лем физичну красу, але не ма добре

шерцо. Ковач знал же физични випатрунок преходни, краса краткотирваца, а душа ма правдиву вредносц и не старее. Прето у своїх приповедкох при характеристикі даякей подобі ридко красота и доброта иду ведно. Дух не вше сце бивац у красней палати, гвари Ковач, але жени найчастейше прицагне вонкашня краса як нукашня. Петро своєю супруги пребачує, цо у согласносци зоз християнскими моралними императивами. Тема прелюбства присутна и у Євангелії. Жена влапена у прелюбстве одведзена гу Исусови. Стари закон допушовал прелюбнікох каменьовац, але Исус ше тому спротивює. Же би ю виратовал од каменьованя, гутори упечатліви слова: „Хто од вас без гриха, най перши руци камень на ню.” Вон осудзує ей грих, але ей пребачує. Зло не мож толеровац, але прето не треба забивац человека. Треба му дац нагоду же би ше поправел, покаял и пременєл свой живот.

У приповедки Петрова мац ма улогу фаризейох и кнїжнікох: вона каменює Ганчу зоз словами. Поента приповедки и Євангелії була би же ані єден человек не компетентни судзиц другому. Єдини верховни судия то Бог.

ДОБРЕ И ЗЛЕ

На питанє як настало зло у швецє и у човекови, библийна теология толкує же Бог створел человека и жену и поставел их до Едемскей загради же би ю обрабляли и чували. Дал им єдну легку заповид, же би не єдли з древа спознаня добра и зла и опомнул их же кед буду єсц – умру. Але человек согришел, не послушал Бога, не верел му, але сцел буц як Бог хтори розлучує добре и зло. На грих го наведол диявол. То корєнь зла. Так ше до швета уцагло зло и почало ше спротивїовац Богови. Ковачова приповедка „**Волчкова кончина**” нам интересантна пре приказованє войны добра и зла, яка ше одвива у човекови. Василь Волчко старик у хторим водза диялог двоє Васильове: єден добри, а други зли. Тема розгварки Васильов оцєц. Зли Василь го огваря, осудзує його дакедишні поступки, препомина шицки грихи цо зробел, а добри го оправдує и бранї и як аргумент наведзе же оцєц мал закон хтори нашлїдзел од своїх предкох и хтори глашел:

„Гладного накарем, смиядного напої, голого облєч, човекови у неволї защиту дай, судз своїому и у своїм, а непознатого не судз же биш и сам не бул осудзени.”

Тоти слова з Євангелії и волаю ше милосердия до тіла. Ту Ковач указує на неперемєнлівосц того закона: гоч ше шицко на швецє меня – меняли ше держави, царове, кральове, людски закони, Божо закони ше не меняли. Василь заклочи же „човек не Бог, человек не сотона, але человек лем человек хтори муши цали живот мерковац же би у нїм верх не превжал сотона, бо сотона до препасци цага.”

Война хтора ше водзела у Васильови закончуе ше зоз побиду доброго. Одлучно Василь „розкресци” зоз сотону, одлучи почац нови живот и помириц ше зоз сином, невесту и судьбу.

КОВАЧ ЯК МОРАЛИСТА

Михайло Ковач написал вацей як шейдзешат приповедки за старших. Писал их на єдноставни, интересантни и розумлїви способ. Майстор є у оформйованю фабули, а тематика му рижнородна. Не лем у приповедацкей прози, але и у писных и драмах до вираженя приходза християнски морални императиви: дзешец заповиди Боже, чесноти и грихи, милосердни дїла за душу и цело, євангелийски совити. Ковач мал становиско же литературни дїла у одредзеной мири треба же би мали прагматичну и просвитительску функцию, та на поверхносьц каждей приповедки виплвую морални поуки и проверени животни правди.

Ковач не филозоф, але физиократ хтори обачел же швет не совершени, та ше мири з тим шветом и прилапюе го. А же би ше швет голем кущик пременел, кажди человек треба же би ше трудзел и себе морално усовершовал.

ЛИТЕРАТУРА

- Михайло Ковач „Глїбоки коренї”, Нови Сад, 1987.
- Михайло Ковач „На окраїску”, Нови Сад, 1983.
- Михайло Ковач „Цихи води”, Нови Сад, 1970.
- Михайло Ковач „Дияспора”, Нови Сад, 1972.
- Xavier Leon-Dufour „Rječnik biblijske teologije“, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1980.
- Святе писмо (Нови завит), Нови Сад, 2006.
- Др Юлијан Тамаш „История русской литературы”, Београд, 1997.
- Др Јулијан Тамаш „Величина малих“, Нови Сад, 2008.
- Др Юлијан Тамаш „Євангелиста Михайло Ковач”, Нови Сад, 2009.

БІОГРАФСКИ ПОДАТКИ О АВТОРОХ ДИПЛОМСКИХ РОБОТОХ КАТЕДРИ ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

Оля Яковлев, народжена Гаргаї, 3. фебруара 1978. року у Новим Садзе. Основну школу „Иван Гундулич” закончила у Новим Садзе 1992. року, а у Новим Садзе, тиж и Гимназию „Светозар Маркович Тоза” (1996).

На Катедри за руски язык и литературу Филозофского факултета у Новим Садзе дипломовавал 2008. року. Преподава руски язык як виборни предмет з елементами националней культуры школяром основних школах у Новим Садзе. Жис у Новим Садзе.

Оля Яковлев (перша з правого боку)
на 15. стретнуцу руских школах
у Бачкей Тополі (2009)

Марина Кухар (перша з лівого боку)
на промоції кніжки Меланії Павлович
„Белави лет” у Коцуре (2009)

Марина Кухар, народжена 28. юлия 1985. року у Вербаше. Основну школу „Братство единство” закончила у Коцуре 2000. року, а Медицинску школу „Др Ружица Рип” у Зомборе 2004. року.

На Катедри за руски язык и литературу Филозофского факултета у Новим Садзе дипломовала 2009. року. Под час студийох на Катедри перебувала на тротижньовим курсу польского языка на Ягелонским Универзитету у Кракове, у Польскей (2008). Жис у Коцуре.

**ДИПЛОМСКИ РАДОВИ СТУДЕНАТА
ОДСЕКА ЗА РУСИНИСТИКУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
У НОВОМ САДУ**

Резиме

Од оснивања Катедре за русински језик и књижевност Филозофског факултета у Новом Саду, 1981. године (од 2006. године Одсек за русинистику), односно од одбране првих дипломских радова 1986. године, на Одсеку су дипломирали 33 студента. Њихови дипломски радови из области русинске књижевности, граматике, лексикологије и фолклористике су корисна литература за русинске студенте и ученике, за предаваче русинског језика и књижевности, као и за све наше културне посленике. Због тога Друштво за русински језик, књижевност и културу, у сарадњи са Одсеком за русинистику, објављује поменуте радове у свом Зборнику радова *Studia Ruthenica*.

До сада је у *Studia Ruthenica* објављен 31 дипломски рад и то: у *Studia Ruthenica* бр. 5 (1996-1997) дипломски рад Даниеле Колесар (1), у *Studia Ruthenica* бр. 6 (1998) дипломски радови: Марије Даниш, Весне Тиста, Марије Дротаров, Ирине Баљинт, Олене Папуга, Ксеније Дудаш, Блаженке Хома, Љупке Варга, Марије Хорњак-Кухар, Јасмине Прегун и Снежане Шанта (11), у *Studia Ruthenica* бр. 9 (2004) Марије Хома, Љупке Малацко, Павла Малацка, Тање Харди, Соње Ђурко и Каролине Џуцар (6), у *Studia Ruthenica* бр. 11 (2006) Златке Хљобашко Перовић и Јасмине Арва Ђураћин (2), у *Studia Ruthenica* бр. 12 (2007) дипломски радови Габријеле Худак Одермат, Славка Винаја, Јасмине Тимко Таушан, Наташе Шајтош Перковић и Татјане Бођанец Колбас (5) и у *Studia Ruthenica* бр. 13 (2008) дипломски радови Зденка Лазора, Александра Мудрог, Татјане Јаким и Аните Говља (4).

У овом 14 (2009) броју објављују се радови Оље Јаковљев и Марине Кухар, са напоменом да је дипломски рад мр Владимира Гарјанског објављен у часопису *Шветлосц* НИУ Руске слово (1994), а да се рад Наташе Фа због обимности планира за објављивање као засебна књига, што укупно износи 33 до сада одбрањена дипломска рада из области русинистике на Филозофском факултету у Новом Саду.

Уредништво

**THE DIPLOMA WORKS DEFENDED BY THE STUDENTS OF THE
DEPARTMENT OF RUSYNISTICS OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY
IN NOVI SAD**

Summary

Since the foundation of the Department of the Ruthenian Language and Literature of the Faculty of Philosophy in Novi Sad, in 1981 (since 2006 the Department of Rusynistics), that is since the first diploma work defense in 1986 33 students have graduated at the Department. Their diploma works concerning the Ruthenian literature, grammar, lexicology and folkloristics are useful literature for Ruthenian students and pupils, for lecturers of the Ruthenian language and literature, as well as for all our cultural workers. Because of that the Society of the Ruthenian Language, Literature and Culture together with the Department of Rusynistics publishes the mentioned works in its *Studia Ruthenica* collection.

31 diploma works have been published so far: in *Studia Ruthenica 5* (1996-1997) the diploma work defended by Daniela Kolesar, in *Studia Ruthenica 6* (1998) the diploma works defended by Marija Daniš, Vesna Tista, Marija Drotarov, Irina Baljint, Olena Papuga, Ksenija Dudaš, Blaženka Homa, Ljupka Varga, Marija Hornjak-Kuhar, Jasmina Pregun and Snežana Šanta (11), in *Studia Ruthenica 9* (2004) the diploma works defended by Marija Homa, Ljupka Malacko, Pavle Malacko, Tanja Hardi, Sonja Đurko and Karolina Džudžar (6), in *Studia Ruthenica 11* (2006) the diploma works defended by Zlatka Hljebaško Perović and Jasmina Arva Đuranjin (2), in *Studia Ruthenica 12* (2007) the diploma works defended by Gabrijela Hudak Odermatt, Slavko Vinaji, Jasmina Timko Taušan, Nataša Šajtoš Perković and Tatjana Bođanec Kolbas (5), and in *Studia Ruthenica 13* (2008) the diploma works defended by Zdenko Lazor, Aleksandar Mudri, Tatjana Jakim and Anita Govlja (4).

In this, the fourteenth issue of *Studia Ruthenica* (2009) the diploma works of Olja Jakovljević and Marina Kuhar have been published. It is to be mentioned that the MA Vladimir Garjanski's diploma work was published in the *Švetlosć* journal by NPI *Ruske slovo* (1994) and that the Nataše Fa's work is planned to be published as a separate book, which makes the total number of 33 defended diploma works in the field of Rusynistics at the Faculty of Philosophy in Novi Sad.

Editorial Board

II**НОВШИ ВИДАНЯ И ОГЛЯДНУЦА**

Др Юлиан Рамач и мр Гелена Медеши

НОВА КНІЖКА ДР АЛЕКСАНДРА Д. ДУЛИЧЕНКА О РУСКИМ ЯЗЫКУ

(Гу кніжки роботох з рускей филології и исторії „Jugoslavo Ruthenica II”, Филозофски факултет Одсек за русинистику и НВУ „Руске слово”, Нови Сад, 2009, 408 боки)

Концом прешлого року почитователе руского языка, але и цала славистична наукова явност, мали чещ привитац у Новим Садзе проф. др Александра Д. Дуличенка з нагоди виходзена його кніжки позбераних роботох з рускей филології и исторії „Jugoslavo Ruthenica II”, хтору за друковане пририхтал з автором проф. др Юлиан Рамач, а видали Филозофски факултет – Одсек за русинистику и НВУ „Руске слово” з Нового Саду.

Здогаднеме ше лем на хвильку же кніжку з истим насловом, „Jugoslavo Ruthenica I”, 1995. року видала НВУ „Руске слово” на 339 боках и же у ней дорушени або аж и преучени скоро шицки основни питаня руского языка – його фонетска и морфологийна структура, синтаксични и лексични прикмети, питаня ортографії, терминології, язичней интерференції, нормованя и тенденцийох розвитку руского языка, а не зохабена збоку ані тема диялектней основи и походзена руского языка, гу хторей ше автор барз озбыльно поставел, не одлучуюци ше за категоричне еднобочне ришене. Окремна увага у кніжки обрацена на диялектни преділ славянского карпатско-дунайского ареалу и одредзене место руского языка у нїм, та историйно дошлїдно подзелени граматични характеристики рускей бешеди до двох пасмох: старшого – карпатского (хторе, у обласци фонетики, лексики и граматики чува виразну индивидуалност и самосвойност нашей бешеди медзи южнославянским диялектами), и познейшого – балканского (хторе у значней мири допринесло же би ше руски язык оддалел од карпатских диялектох хтори му генетично зродни).

Тота друга кніжка о рускей филології, „Jugoslavo Ruthenica II”, подзелена на шейсц поглавя, у хторих з наукову прецизносцу детальнейше обробени жадани теми: 1. Мали язики (микроязики), руски язык и руска филология; 2. Руски язык: синтетизовани опис; 3. Формоване и розвой руского литературного языка; 4. Руска литература: питаня историй и розвою; 5. Югославянски (южнославянски) Руснаци: питаня историй и ей виучованя; 6. Прикази и рецензії.

У поглядзе теми о микроязикох (перше поглаве), автор ше огляднул на статус и проблеми розвитку славянских микроязикох у контексту Микрославії и указал на їх неперходну вредносц, як и на феномен *lingua ruthenica* у сучасним славянским швецех. На питане рускей глотогенези ше проф. др А. Д. Дуличенко ознова враца, та обрабя даедни етнолінгвистични аспекти Карпатских Русинох нешка, язык и язичне питане у (под)карпатскей Руси, феномен югославянско-руского, граматичне нашлїдство Миколи М. Кочиша у шветле власних попатрунок на походзене руского языка.

У другим поглавю дати фахови, синтетизовани опис руского языка – Язык Руснацох Сербиї и Горватскей (югославянско-руски, як го автор наволає, гоч би пре пременуену политичну ситуацию можебуц требало пренайсц адекватнейши термин за Руснацох цо жию у Сербиї и Горватскей. Етнолог Любомир Медеши у кніжки „Руска традиция”, Дружтво за руски язык, литературу и культуру 2007, предклада термин *южнопанонски Руснаци*). У тей часци проф. др Дуличенко медзи иншим пише о преплетаню восточно- и заходнославянских генетичних прикметох (закарпатскоукраїнских и восточнословацких диалектох, та од початку присутней польскей язичней компоненти) и наводзи найочигляднейши приклади на фонологийним и морфологийним уровню.

Треце поглаве пошвечене формованю и розвою руского литературного языка, дзе облапене наставане и розвой руского литературного языка у Югославії, його предистория, кирило-мефтодийска традиция у його твореню, початки друкованого слова, литературно-писани и народни язык бачванско-сримских Руснацох у 18. и 19. вику, творене орфографских нормох, питаня интернационализациї у славянских литературних микроязикох, проблем кодификациї и язична пракса литературних микроязикох сучасней Славії, та Костельникова „Грамматика бачваньсо-рускей бешеди” и доприношене розвою руского языка професора Гавриїла Г. Нады.

Розвою литературно-уметніцкей творчосци югославянских Руснацох и початком рускей литературы дата увага у штвартим поглавю кніжки, хторе ма наслов „Руска литература: питаня историй и розвою”, дзе заступени поетични зборник Гавриїла Костельника „Жалосцинки...” , нашлїдство Гавриїла Костельника – його штири забути поетски тексти, пол вика першей драми на языку югославянских Руснацох, преклади лужицкосербскей поезії на наш язык, як и преклади Михала Ковача на украински язык.

У пиятим поглавю „Югославянски (южнославянски) Руснаци: питаня историї и ей виучованя” заступена тема о єдним жридле у вязи з историю югославянских Руснацох у 18. и 19. вику, кеди и хто перши писал о бачванских Русинох, а ту и прилог о преучованю историї єдного непорозуменя: бачвански Руснаци и запорожски козаки, о югославянских Руснацох и русийскей историїно-лингвистичней науки, та историографски препатрунок о Руснацох у Югославиї у австрийско-мадярских жридлох 18-19. вику.

Шесте поглаве кнїжки облапя прикази и рецензиї вецей виданьох: Лингвистичних роботах Миколи М. Кочиша, першого руского вецейязичного терминологийного словнїка, перших руских словнїкох терминох за основну школу, о пририхтованю рускей лексикографії, Сербскогорватско-русского фразеологийного словнїка, о руским язикау и култури висловйованя, вельким досцигнуцу рускей лексикографії (рецензия на Сербско-руски словнїк), граматики югославянско-русского язика, литературни язика югославянских Руснацох на университетским преподаваню, о повойновой Рускей матки и ей першей кнїжки. После того поглавя шлїдзи Указатель жридлох и резиме на руским и анлийским язикау.

З кнїжками „Jugoslavo Ruthenica I” и „Jugoslavo Ruthenica II” проф. др Александра Д. Дуличенка Руснаци достали комплетни попатрунок на власни язика, його културу и розвой – збоку, звонка; попатрунок велького приятеля руского народу, велького познавателя и любителя руского язика, хтори научел тот язика у осаменосци туркменскей пустинї, прилапел го як свой мацерински язика и уведол до швета ровнопавних славянских (микро)язикох, а славистичней науковей явносци з тима двома кнїжками оможлївене целоснейше спатриц детально и розумлїво описану ситуацию у руским язикау.

Прето зме професорови др Александрови Д. Дуличенкови длужни найкрасше подзековац на телїм уложеним труду, а видавательом повинчовац на таким хасновитим подняцу.

Др Михайло Фейса

JUGOSLAVO-RUTHENICA II: РОБОТИ З РУСКЕЙ ФІЛОЛОГІЇ И ИСТОРИЇ ДР АЛЕКСАДРА Д. ДУЛИЧЕНКА

Кніжку др Александра Д. Дуличенка под насловом *Jugoslavo-Ruthenica II: Роботи з рускей філології и исторії* подписую Филозофски факултет и НВУ Руске слово. Ма 411 боки. Слово о зборніку роботах, хтори руски язык, руску філологію, та и Руснацох афирмовали не лем у славистичним швецє (насампредз зоз информациями яки професор Дуличенко обезпечел за *Увод до славянскей філології* А. Е. Супруна, хтори обявени у Минску, ещи 1981. року), але и ширцом швета.

Зборнік почина зоз статью хтора представя самого автора (б. 5-6), а хтору подписує др Юлиан Рамач. Корпус кніжки творя 53 науково и фахово роботи Александра Д. Дуличенка. Роботи груповани до шлїдующих шейсц цалосцох – поглавійох: 1. Мали язики (микроязики), руски язык и руска філологія (7-126); 2. Руски язык: синтетизовани опис (127-148); 3. Формованє и розвой руского литературного языка (149-265); 4. Руска литература: питаня исторії и розвою (266-326); 5. Югославянски (Южнославянски) Руснаци: питаня исторії и ей виучованя (327-355); 6. Прикази и рецензії (356-400). Зборнік *Jugoslavo-Ruthenica II: Роботи з рускей філології и исторії* ше закончує зоз „Указательном жридлох” (401-404) и резимеох на руским и англійским языку.

Кніжка представя жридло велького числа значних информациейох. У ней на єдним месце позберани драгоцини податки о рускей філології и Руснацох.

Термин *микроязык* уж присловково вязани за професора Дуличенка. По обявйованю тей кніжки, медзи ключни слова його філологийней діялносци войду и *Микрославия* (б. 29, 44), односно *сучасна Славия*, односно *Lingua Ruthenica*, як и *карпаторусински варианты* (б. 45, 51-52).

Робота „Руска філологія – сучасни стан и перспективи”, хтора обявена ещи 1992/93. року, професора др Александра Д. Дуличенка одкрива и як правого визионера. Вон, наприклад, пише: „Нет сумніву же руска філологія Бачкей и Сриму треба же би затримала свой самостойни статус – иншак ше вона не годна розвивац и обстац; тиж так вона длужна ‚провадзиц’ розвой языка и литературно-уметніцкогo процесу у историйним отечестве або у його блїзких регионох; и патраци на нїх, препородзиц дзепоедни уж забути традиції. Мож предпоставиц же русински препород у других регионох годзен ошвижуючо уплївовац на розвой рускей філології у Бачкей и Сриме”.

Генерално патраци, основни цель кніжки витворени. Зоз прекладаньом и компилованьом роботах професора Дуличенка вони прибілжени шицким

заинтересованим. Оможливлене дальше виучованє шицких обласцох хтори виучовал и професор Дуличенко. Руска национална заедница, попри уж здобутих, здобула ещи еден фундаментни камень. Заслужел то и сам автор, не лем як совисни и плодни вигледовач, але и як еден з найвекших промотерох руского языка, литератури и историйї.

Понеже професор Александер Д. Дуличенко единствени медзи славистами прето же на сиверу Европи научел бешедовац наш язык (у чаше кед не було европского, Болоньского концепта о ученоу на дистанцу), вихасновал сом нагоду под час дискусиї на Медзинародней конференциї Стретнуце культурых же би ми явно одвитовал на питанє хторе ме корцело длугши час. Питанє глашело: „Чи сце дакеди побановали же сце трацели час зоз руским языком и Руснацами?“. Як з пушки одвитовал же не. Дзекуєм, пане професоре, на тим одвиту, у мойо особне мено и у мено Руснацох, хтори ше з Вами вше цешели. Найширше ше наздавам же медзи нами ест таких цо ше влапя до копаня у рудокопе хтори творя два Зборнїки *Jugoslavo-Ruthenica: Роботи з рускей филологийї и историйї* (перши публиковани 1995. року, а други – 2009. року) и *Кнїжка о руским языку* (2002).

Одзелене за русинистику уложело наисце вельки труд же би русинистична робота професора Александра Д. Дуличенка була обединена на едним месце. Труд, на щесце, не даремни. Руска филология, а окреме лингвистика, збогацена за ещи едну барз значну публикацию.

Др Александер Д. Дуличенко у нашиви Заводу за культуру Войводины,
Нови Сад (2. 12. 2009)

Мр Лука Гайдукович и Дюра Латяк

МЕЛАНІЯ ПАВЛОВИЧ, БЕЛАВИ ЛЕТ – МЕЛАНІЈА ПАВЛОВИЋ, ПЛАВИ ЛЕТ

(Вибор з поезиї и прози)

У литературним опусу Меланіі Павлович – твора го лирични писні и приповедки за дзеци – егзистую штири тематично-структурни круги: писні за дзеци, писні за одроснутих, приповедки реалистичного проседеа, приповедки фантастичней вокації. Кажди з тих кругох означени з особлївим поетичним кодом. Пририховаче ше намагали зоз своїм вибором у гранїцох утврџеного обсягу публикації, назначиц спомнути жанровски и структурни компоненти предоченого діла. Два циклуси писньох и згруповани шейсц прозни єдинки (три приповедки засновани на реалней обсервациї, а три витворени з наротивну фикцију), прешвечени зме, одражую тото намаганє.

Уметніцку вредносц конкретного витворєня пририховаче тримали як найважнєйше мерадло вибераня текстох, але оценьовали и значенє їх мотивох, односно животносц їх идейох. Ясне же ше пририховаче у тей деликатней роботї операли на власни похопйованя уметніцкей вредносци и дружтвеней улоги литературного витворєня. Же ше у їх виборе находза и даскельо писні котри достали место у дзепоедних скорей обявених кнїжкох представяцкогo характеру, то лем доказ незаобходней високей вредносци тих поетских єдинкох.

Пририховаче завжали становиско же вибрани писні треба читачови понукнуц у одиску з єдней прекладательней визури, т. є. з єдней прекладательовей руки. Прето иснуюци преклади не вжали до огляду, але дали писні у новим прекладним облєчивє. Зоз тим витворели намиру: и стих и проза ноша печаци лем по єдного прекладателя. Кратки виводи зоз литератури о творосци нашєй

писательки буду олегчовац ей рецепцию, а могу помогнуц и преучовательном литературы. Призначка о Меланиї Павлович треба же би читачови, насампредз гевтому цо чита по сербски, приближела ей творчу подобу. З тима додатками оригинальному читаню, значно ше звекшує информативносц *Белавого лѣту*, цо значи и його виродостойнейше приятельоване зоз младим и зоз старшим любительном красней литературы.

Як жридла пририхтоваче хасновали кнїжки Меланиї Павлович:

1. НІТКИ, „Руске слово”, 1971
2. СОННЕ БАВЕНС, „Руске слово”, 1982
3. БИЛИ ЖАДАНЯ, „Руске слово”, 1988
4. ГАБИ ОДХОДУ, „Руске слово”, 1984
5. РОЗБАВЕНЕ ЛѢТО, „Руске слово”, 2003, и
6. АНТОЛОГИЯ ДЗЕЦИНСКОЙ ПОЕЗИИ, „Руске слово”, 1964

Мелания Павлович, дзивоцке презвиско Джуња, народжена у Руским Керестуре 9. октобра 1932. року. Основну школу и нїзшу гимназию зоз малу матуру закончела у своїм валале, а стредню економску – у Старим Бечею. Економски факултет закончела попри роботи и дипломовала 1972. року.

Першу службу достала у Земледїлскей задруги „Перши май” у Руским Керестуре (1951-1960), а вец ше зоз фамилию преселела жиц до Нового Саду и предлужела робиц як банкарски службеник (1960-1967). Року 1967, попри роботи закончела Висшу економско-комерциялну школу. Концом 1967. року Мелания Павлович преходзи на роботу до Новинско-видавательного подприемства „Руске слово” як руководитель рахунководства. Ту попри роботи закончела економски факултет и остала робиц аж по одход до пензиї 1989. року.

Мелания Павлович почала писац писнї 1947. року. Теди их обявйовала у єдиним руским мешачнїку за дзеци *Пионирска заградка*, але ше аж 1960. року представела як поетеса. Од того часу ей писнї частейше стретаме у *Пионирскей заградки*, *Народним календаре*, а дакеди и на боках *Литературного слова*, котре раз мешачно виходзи як окреми додаток у тижньових новинох *Руске слово*. Од 1970. року и часопис за литературу и культуру *Шветлосц* почина обявйовац ей писнї наменєни одроснутим читачом. Окремне припознанє достала зоз уношеньом 13 ей писньох до Антології дзецинскей поезиї, котру „Руске слово” видало 1964. року. Теди вона урахована медзи 9 найлєпших тогочасних руских поетох котри писали за дзеци.

Зоз культурно-уметнїчку дїялносцу ше почала занїмац ище як школярка керестурскей гимназиї. През цали час своєй роботней активносци занїмала ше и зоз литературну творчосцу и культурно-уметнїцким аматеризмом, особлїво после того як ше преселела до Нового Саду. Була вецей роки член хору и вокални солист у Культурно-уметнїцким дружтве „Максим Горки” у Новим Садзе.

У тим часе була солистка и член дуета, зоз Зденку Оросову, Радио Нового Саду. Даскельо солистични и дуетски писні и нешка можеме слушац у руских музичних емисийох. Автор є векшого числа радио-драмох и драмских сличкох за дзеци, котри емитовани. Дасдни з нїх прекладани. Як интерпретатор рижних улогох участвовала у вельким чишле радио-рамох за дзеци и одроснутих. Єй глас ше и нешка чує у репризованих драмских емисийох на руским язiku Радио Нового Саду.

Перша єй публикована кнїжка ноши наслов *Нїтки*. З друку вишла у октобре 1971. року. Шлїдзи сликовнїца под насловом *Веселинка* (1974), вец *Сонне бавене* (1982), та *Габи одходу* (1984). После того обявює збирку приповедкох за дзеци *Били жаданя* (1988), а потим єй видавательна хижа „Стражилово” 1990. року издава преложени писні под насловом *Веселишите*, цо асоцирує на сликовнїцу *Веселинку*. Вец шлїдзи двоязичне видане єй кнїжки на релациї Нови Сад–Подгорица, з насловом *Яр у моїм шерцу – Пролеће у мом срцу*. Теди є вибрана и за члена Дружтва писательох Чарней Гори. Свою кнїжку *Розбавене лето*, нажаль, не дожила видзиц, – видрукована є у априлу 2003. року, а Мелания, звладана зоз чежку хороту, умарла коло пол рока скорей.

З роботу на культурно-уметнїцким плане здобула значне число припознаньох, спомедзи котрих значнейши: Плакета КУД „Максим Горки” за 30 роки активносци, Стриберна плакета АРТ „Дядя” за 25 роки театралней роботи, Награда „Невен” за кнїжку поезиї за дзеци „Веселинка”, Златна значка КПЗ Сербїи за театрални аматеризем и общу аматерску культурно-уметнїцку діялносц, Искри культури КПЗ Войводини и Орден роботи зоз стриберним венцом (1988). Була член Дружтва писательох Войводини.

Умарла 9. новембра 2002. року. Похована є 10. новембра истого року на Новим теметове у Новим Садзе. Як здогадован на Меланию Павлович Руске культурно просвитне дружтво зоз Нового Саду од 2001. року организує Фестивал дзецинскей творчосци „Веселинка”, а Дружтво за руски язык, литературу и культуру 2007. року основало Литературну манифестацию „Поетски нїтки Меланїи Павлович” у рамикох хторей отримани Округли стол о єй творчосци (2008) и обявена двоязична кнїжка (вибор з поезиї и прози) по руски и сербски „Белави лет – Плави лет” 2009. року.

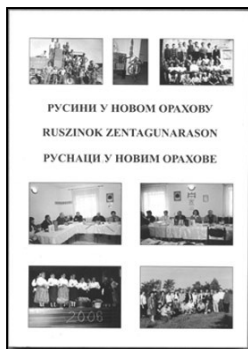

Др Яков Кишюгас

РУСНАЦИ У НОВИМ ОРАХОВЕ

Виводи з рецензії

Кніжка „Русини у Новом Орахові, Rusznok Zentagunarason, Руснаци у Новим Орахові”, котрей видавателе Дружтво за руски язык, литературу и культуру, Подружніца Дружтва у Новим Орахові и КУД „Петро Кузмяк”, Нове Орахово, у рамикох едиції *Одняте од забуца*, 2009. року, опера ше и вироста на вигледовацким проєкту *Руснаци у Новим Орахові (2003-2009)* як пригодна публикация з нагоди 60 рокох Руснацох у Новим Орахові, вироста тиж так на заєдніцким намаганю и ентузиязме поєдинцох зоз самого населеного места и звонка нього.

Рукопис з найвекшей часци на руским язичу, але и часци текстох по сербски и мадярски, окреме у тих часцох котри елементарно информативни, та су у тим смислу хасновити шицким потенциалним хасновательом вецейнационального валалу. Окрем писаного слова, публикация ма и понад 40 бокох фотографії, та з тим обєдиньованьом тексту и фотографії лепше лоцирує и зєдинює особи и простор през 60 роки роснуца и людзох и їх валалу.

Характер тей публикації рижнородни и руша ше од географских, историйних, культурологийних и демографских фактох, та по авторски тексти пригодного, фрагментарного и импресионистичного характеру: од реалистичного тексту Меланії Римар, документацийного демографского напису Мирона Жироша, автобиографского и репортажного тексту Янка Раца, виниянсованей репортажи Олени Папуга итд.

Зоз понукнутих текстох мож вивєсц незвичайне и скоро чудне заключене же общу историю мож почитац и на таким малим одрезку часу як цо то лєм 60 роки од наставаня єдного валалу, та по сучасносц у хторим ше видава тоту публикацию. Зоз кратких авторских текстох дознаваме же приселєнци Руснаци

прешли исту, не хто зна яку щешліву драгу як и Руснаци вообщє у периодзе 260 рокох од приселєня з Горніци: селєли ше як худобни парастаи спрам одлуки даяких власцох и зоз своїм приставаньом достали, дате им, место за правене хижох и жем на обробок. Лєм ше место приселєня не волато пустара Бач-Керестур, алє салаши Гунарошу. Повторює ше история и у тим же шицко цо нешка маю – резултат їх власней упартей роботи.

Публикация не ма амбиції буц урядова валидна история валалу у науковим смислу, алє публикация сличкох зоз живота валалу, романсовани биографії, здогадованє и интерпретация збуваньох. Можеме ше зложиц же тота интерпретация интересантна, животна, же ноши особну фарбу и ниянсу, алє и же указує на шицку нукашню противсловносц дружтвєного розвитуку у кризних часох повойнового розвою. Руснаци у тим розвою, на прикладзе висельованя з Керестура и насельованя Нового Орахова, вше годни поставиц и питанє длугорочного смисла и пошлїдкох и условїох розбиваня концентрації руского етносу, питанє же чом ше, кед ше уж правело „вельку селїдбу народох” заобишло, вимкло од концентрованя Руснацох на линїї або на поверхносци Керестур, Крушич, Нова Кула, Кула, Коцур, Вербас.

На прикладзе обявених текстох обачлїве преплетанє общого дружтвєного цеку, индивидуалних судьбох и гледанє особней драги. Особни интерпретациї даваю шицкому тексту миру интересантносци у деталюх, а домерковани читатель вше годзен вивесц деталї на драги пообщованя.

Новє Орахово – просторїї КУД „Петро Кузмяк”

Любомир Медєши

РУСИНИ У НОВОМ ОРАХОВУ РУСНАЦИ У НОВИМ ОРАХОВЕ

**(Нови Сад-Нове Орахово: Дружтво за руски язык, литературу и культуру,
2009, 144 боки)**

Уж зме звикли же Дружтво за руски язык, литературу и культуру, зоз шедзиском у Новим Садзе, друкує добри кнїжки. Дзекеди випатра же Дружтво найактивнейши видаватель кнїжкох по руски, бо зна пренайсц актуални теми, а не лем вибрац з того цо дахто ма написане. Позитивне тиж и тото же Дружтво преширело число руских авторох хторим кнїжки обявени по руски, бо у руским културним (литературним) живоче обачлїва намира вше ознова обявїовац лем написи узшого числа людзох, або повторїовац истих писательох (авторох), та на тот способ дзвигац их на уровень вредних, мудрих, незаменлївих.

Тераз, з нагоди означованя 60-рочнїци насельованя Руснацох до Нового Орахова (1946-2006), Дружтво за руски язык, литературу и культуру, з вельку потримовку и роботу Подружнїци Дружтва у Новим Орахове, обявело окремну кнїжку. То зборник роботох зоз совитованьох (12. децембер 2003; 16. децембер 2005; 25. марец 2006; 8. децембер 2006), збогацени зоз пригоднима фотографиями и литературнима прилогами школярох. Заступени 16 авторе.

Очиглядне же намира видавателя не була обявиц монографїю, общи приказ прешлосци и терашньосци валалу, але зложиц до кнїжки историйни и демографски податки, як и дзепоедни описи каждодньового живота людзох у тим руским найновшим месце. Нове Орахово настало як пошлїдок колонизованя жительствова у Войводини по Другей шветовой войны, а насельоване Руснацох на хотар хтори як нови валал достал мено Нове Орахово, ма прикмету тедишнїх власцох розподзелїц национализовану обрабцяцу жем тим людзом хтори жем у власносци не мали. У Руским Керестуре було велї фамилиї хтори не були власнїки жеми, та им преселене до другого места у Бачкей значело здобуване якогo-такого маєтку. Така социална политика, дац жем тим цо жем не маю, при Руснацох була запаметана ише з часу по Першей шветовой войны, кед даскельо керестурски фамилиї достали жем у Дальским риту, але тоту жем страцели зоз приходом мадярских власцох до Бачкей у Другей шветовой войны. Прето одход на цудзи маєток бул зоз обаваньом, же чи Руснаци знова так не преїду як дакеди, же буду вигнати пойсц назад одкаль пришли, затримуюци лем тото дакус цо можу вжац до коча.

Прилагождено гу потребом, Мелания Римар схопно, накратко описала историю Нового Орахова, а Мирон Жирош, уж як ма прикмету, пописал шицких хтори були на початку населени: майстрох, квалификованих роботнїкох, гудацох.

Сенка Бенчик, Михайло Еделински и Любо Креніцки Рац евидентовали тих цо тераз там жию. Тоти податки були познати у рускей фаховей литератури (як ше Руснаци селели, под якими условиями, як настал и роснул валал), але достаточна увага им не була дата, вироятно и прето же ше Новому Орахову не придавало важносц пре невелике число жителейох. Медзитим, кед ше гу тим историйним и демографским описом дода и просвитно-образовни активносци, вец то цалком иншака, богатша слика о резултатох яки Ораховчане посцигли за 60 роки. Так Владимир Магоч, хтори випатра же найвещей позна културни живот у Новим Орахове, бо є и сам роками уключени до скоро шицких културних активносцох и програмох Ораховчаньох, описал културу, а учительоване зоз власного искуства приказали Янко и Милица Рацово, Йосафата Йовович Биндас и Леона Малацко. Попис учительох и опис їх роботи зробела Сенка (Папуга) Бенчик.

Зна ше же єден з найактивнейших у селідби Руснацох на место нешкайшого Нового Орахова бул Штефан Чакан (1922-1987) з Руского Керестура. Школовани, активни у политичним живоче новей Югославиї, вон бул за даване жеми и нашим Руснацом кед ю уж доставаю колонисти, людзе хтори организовано приходзели зоз привредно нерозвитих крайох тедишней держави. Приказ о Чаканови зробел Штефан Гудак, у складзе зоз тим по чим Чакан остал запаметани як писатель.

Промоция кнїжки „Руснаци у Новим Орахове” у Новим Орахове: Гайналка Шипош, Сенка Бенчик, Сенка Кажич, Рожа Ковач, Иринка Папуга, Михайло Еделински и Любо Рац Креніцки у КУД „Петро Кузмяк” (29. 08. 2009)

Повагу прицагаю анегдоти и шпиванки зоз места хтори позберал Любо Рац Кренїцки. Таки записи на свойофайтови способ илюструю „душу народа”, цо би значело – способ реагованя на збуваня яки ест у каждим валале, але таки збуваня оставаю запаметани лем кед ше им да даяку форму такволаней народной творчосци (усно пренешене паметане). Анегдота/франта вещей раз ма прикмету мудросци, хтора одкрита лем тому цо добре позна одношеня медзи людзми у одредзеним штредку, або при припаднїкох одредзеной националносци/культури.

Кед ше пречита тоту кнїжку з едиції „Однате од забуца”, хтора еденаста по шоре видата у Дружтве за руски язык, литературу и культуру, человек ше муши задумац же чи наисце треба патриц лем тамаль кадзи ше му ма дацо особне случиц, чи дзекеди треба добре роздумац же одкаль кажде з нас сцигол по терашнї час. Ораховчане настали зоз Керестурцох, и того походзенє не забували, але витворели и свой живот, не преставаюци буц Руснаци. Остали часц свойого народу и попри тим же зложно, у помаганю єдни другим, жили зоз Мадярами, Сербами и другима. Не вельки по чишле, але упарти же им нови дом муши буц чесни дом за нарастаюци поколеня, Ораховчане служа за приклад як мож витримац у политичних, привредних и культурних условийох хтори ше швидко меняю.

Янко Рац

ПРОМОЦІЯ КНІЖКИ „РУСНАЦИ У НОВИМ ОРАХОВЕ” У РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ*

Пред нами ше находзи визначне документоване и некаждодньове историйне подняце яке витворене з нагоди преслави 60-рочніци приселеня наших братох, шестрох, родзинох, та и веліх познатих, як и вибудов того нашого наймладшого валалу на плодней орачей жеми у тадишнім Сентянским Гунарошу, а тот нови валал то нашо прекрасне Нове Орахово, котре заслужує же би ше му по веліх своїх надчловеческих усиловносцох и пожертвовносцох у шицких обласцох економского, культурно-просвитного и дружтвено-политичного живота подаровало шицки припознання и епитети.

У ствари, слово о колонизації наших економски найзагроженших жительох Руского Керестура, хтори по ошлебодзеню 13. мая 1946. року мушели „пойсц за хлебом” погледац вигоднейши условия за живот себе и своїм дзецом. И так дакедишні „безземаше” достали од тедишніх власцох нови условия за живот.

Слово Янка Раца о кніжки „Руснаци у Новим Орахові” у Руским Керестуре (2009)

Вибудов валалу и дружтвени живот у нїм провадзели велі заинтересовани особи, а окреме новинаре „Руского слова“ и Радио Нового Саду. Вони писали о шицким цо ше у нїм збува и информовали читачох як валал рошне, розвива ше и напредує – шири ше и ожеленує, а условия за живот ше у нїм обачліво злешую. Таки написи чи у новинох, чи на Радию, у прешлих 60 рокох ест на

---

* Прочитане на 19. Дньох Миколи М. Кочиша, 3. 12. 2009. року у Библиотеки у Руским Керестуре

стотки, а окреме були значни и замерковани Округли столи яки організовало Дружтво за руски язык, литературу и культуру, Науково и фахово вигледоваче, просвитни роботніки, новинаре, як и здогадоване шведкох спомнутаго часу – у велім допомогли же би ше створел мозаїк, фундамент на котрим збудоване шицко того 60-рочне обединене историйне діло од неспреценлівей вредносци: кніжка – „Руснаци у Новим Ораховє”, на чесц и подзековане шицким тим цо участвовали у вибудови того нашого валалу зоз таким еланом, пожертвовносцу, усиловносцу и сцелосцу, а будуцим поколеньом най служи за приклад же би ше упознали през яки шицко церньово драги, голи, боси и гладни мушели прејсц нашо предки же би нам створели красшу и шешлївшу будучносц. Тота селїдба нас здогадає и на часи кед ше нашо прадїдове селели зоз Горніци пред 260 роками на тоти простори и ище у вельо чезших условийох будовали себе и будуцим своїм поколеньом щешлївшу будучносц.

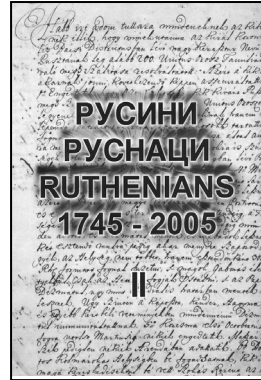
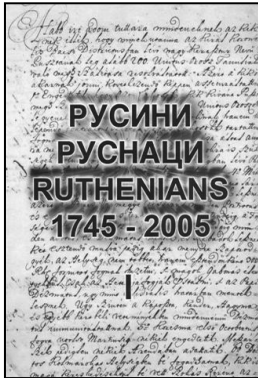
Кніжка ма 144 боки, друквана є на квалитетним паперу, збогацена з велїма фотографиями хтори и визуално документую єдну часц того цо ше збудовало през 60 роки у тим нашим новим валале, од приселєня та по єй друкване и заслужє буц кед не у каждим, вєц у велїх наших обисцох.

Други округли стол о Руснацох у Новим Ораховє (16. 12. 2005)

Др Михайло Фейса

ЗБОРНІК РУСИНИ/РУСНАЦИ/RUTHENIANS (1745-2005)

Мултилатерални проєкт *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005)*, хтори насампредз потримал Покраїнски секретарият за науку и технологийни розвой, порушани 2005. року з нагоди означованя 260-рочниці приселеня Руснацох до Бачкей з конкретним цильом же би ше спатрело живот Руснацох на тих просторох од приселеня до Керестура и Коцура по нешка (цо значи не лем по 1918. рок, або, евентуално по 1990. рок, але и у першей децениї трецога милениума). Прилоги, по тоту хвильку коло 70 авторох (32 обявени прилоги у першим и 33 прилоги у другом тому), писани на сербским, русинским/руским або англійским язyku, та їх наслови у тим огляднуцу преношимо у оригиналу.

По троязичним *Предслове* першому тому и урядовой *Информацији о рускей националней менишнї у Войводини* (Янош Орос, Душанка Манич) шлїдза 9 прилоги зоз историї Руснацох (Горняк Михайло, *Бачко-сремски Русини*; Дуличенко Александер Д., *Одкадз рус-, Руснак/Русин и руски (язук)?*; Мединцева А. А., *Писменост на Руси после примања хришћанства*; Суляк Сергей, *Русини: замена етнонима – прелудий за етнокультурну трансформацию*; Сидор Димитрий, *Русини – ест таки народ у Закарпат'ю*; Папгаргаї Дюра, Александер Духнович у националней свідомосци Руснацох; Холошняй Борис, *История будованя рускокерестурскей церкви по архивних документах у Бечу*; Отич Любица, *Од најстаријих времена до формирања Шајкашког батаљона*; Бильня Владимир, *Русинско становништво на почетку 20. века*). Другу целосц творя 7 прилоги хтори спатраю вирски обставини при Руснацох (Миз Роман, *Apostolski egzarhat za grkokatolike u Srbiji i Crnoj Gori*; Режак Михайло, *Грекокатолицки парохии Апостолског Егзархата СЧГ*; Тимкович Горазд А., Тимкович Йосафат В., *Файти крижох на грекокатолицких церквох*; Холошняй

Йоаким, *Церковне шпиванє*; Сидор Димитрий, *The Language of the Subcarpathian Rusyns*; Холошняй Михаил, *Книга глаголемая святое евангелие*; Няради Владо, *Водица – дар Мајке Божије*). Седем прилоги пошвечени рускому языку (Медєши Гелена, *Од бачваньско-рускей бешеди по руски литературни язык*; Рамач Юлиан, *Руски народни и литературни язык*; Фейса Михайло, *Характеристики руского языка*; Микеш Мелания, *Психолингвистички и социолингвистички аспекти очувања русинског језика у вишејезичној војвођанској заједници*; Фейса Михайло, *Руско-английска контрастивистика*; Сегеди Ксения, *Русинисти-лингвисти*; Папгаргаї Дюра, *Гаврил Костельник – основоположник рускей литератури*). Шейсц прилоги обезпечую прегляд даскельо етнографских темох (Дрляча Душан, *Означєня етнічного идентитету*; Малацко Павле, *Руска свадзба*; Гача Силвестер, *Лєтиньски танци*; Цупер Таг'яна, *Народна ношња Русина у Војводини*; Шолая Мария, *Русинска изворна јела, колачи и пића*; Каменїчки Микола, *Руски народни бависка*). Перши том зборніка *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005)* ше закончує зоз спатраньом подобовей творчосци при Руснацох Влади Нярадия (*Ликовна уметност Русина*) и з прилогом хтори упознава читательох зоз сайтами у кибер-просторе автора Михайла Горняка (*Русини на интернету*).

Други том почина зоз преглядним прилогом канадского академика Пола Роберта Магочия о Карпаторусинох (*Карпатська Русь і Карпатські Русини: етно-географічний і історичний перегляд*), хтори дополнюю прилоги науковцох и фаховцох зоз шицких руских/русинских/лемковских енклавох швета. Слово о шлїдуючих прилогах: Лявинец Антоний, Лявинец Маріяна, Лявинец Степан, *Пам'ятні дати*; Суляк Сергей, *Кратка хронология истории Русинох*; Бильня Владимир, *Од досельованя Руснацох до Војводини 1745. року по 2005. рок*; Тимкович Горазд, *Opis kompletného šestradového ikonostasa rusínskych cerkvi a jeho symbolika*; Зозуляк Александер, *Русини на Словенску по році 1989: Розвой, сучасный став і перспектївы*; Плишкова Ана, *Rusyn Language in Slovakia in Practical Spheres*; Блихова Алєна, *Русиньска література по року 1989*; Фонтаньски Генрик, *Кодифікация лемківського языка*; Хомяк Мирослава, *О вчыню лемківського языка в Польци*; Капраль Михаил, *Антоній Годинка – хранитель минулости и опора днешнєсти про мадярських Русинув*; Дронов Михаил, *Краткая справка о русинском движении в современной России*; Баїч Нада, *Analiza broja Rusina u Hrvatskoj 1971-2001: Zašto nas je sve manje?*; Медєши Любомир, *Руснаци на сиверним америцким континенту*; Илейн Русинко, *Aleksander Dukhnovych Prize*; Пол Роберт Магочи, *World Academy of Rusyn Culture Fellows*. Другу часц другого тома творя прилоги зоз хторима ше жада витвориц цо целоснейше спатране живота војвођанских Руснацох: Медєши Гелєна, *Язична политика, язичне планованє и язична норма при Русинох (Руснацох, Лемкох)*; Фейса Михайло, *У сатем сфери*; Кучмаш-Клеменс Амалія, *Як настали презвиска*; Фирис Гайналка, *Презвиска мадярского походзєня при бачванско-сримских Руснацох*; Холошняй Михаил, *Мешацослов/Мисяцослов*;

Малацко Любка, *Крачунски обичаї*; Шайтош Миломир, *О фолклору Руснацох*; Яким Тат`яна, *Народни присловки и загадки*; Отич Любица, *Културно-просветни и друштвени живот Русина у Бурђеву*; Лазор Зденко, *Руснаци у Бикич Долу*; Сакач Фейса Марія, Бесерминї Ясмина, Фейса Михайло, *Образоване у Коцуре*; Ирина Папуга, *Rusyn Grammar School*; Рац-Бучко Тат`яна, *Основна школа и гимназия Петро Кузмяк*; Сабо Славко, *Завод за издаванє учебнікох од снованя по нешка*; Фейса Михайло, Микола Каменїчки, Молнар Марія, *Вибор з рускей поезії II половки XX века*; Няради Владо, *Ликовно стваралаштво*; Фейса Михайло, *The New Serbia And Its Rusyn/Ruthenian Minority*.

Рецензенти першого тома (2006): проф. др Любивое Церович, о. др Борис Холошняй и проф. др Юлиан Рамач. Рецензенти другого тома (2009): проф. др Александер Д. Дуличенко, проф. др Любивое Церович и о. др Борис Холошняй. Проф. др Любивое Церович у своєй рецензії, медзи иншим, визначує же приложени тексти представяю обсяжни препатрунок прешлосци и терашньосци войволянских Руснацох и помагаю лепшому порозуменю як ше рускей националней меншини удало зачувац и развивац своєю етнічне нашлїдство у пременлївим економским, културним и державним окруженю вещей як два и пол века.

Як видавателе, обидва томи подписую Видавательна хижа „Прометей”, Оддзелене за русинистику Филозофского факултета и Културно-просветне друштво ДОК – Коцур. Друковане *Русини/Руснаци/Ruthenians (1745-2005) I и II*, попри Покраїнского секретарияту за науку и технологийни розвой, помогли и: Министерство култури Републики Сербії, Покраїнски секретарият за предписаня, управу и национални меншини, Покраїнски секретарият за образоване и културу, Национални совет рускей националней меншини, Город Нови Сад – Городска управа за културу, Дом култури Вербас и числени спонзоре. Главни редактор тей публикації проф. др Михайло Фейса.

Др Михайло Фейса и Зоран Колунджия
на Сайме кнїжкох у Београдзе (2008)

Мр Гелена Медеша

ШИЦКИ ВАРИЯНТИ РУСИНСКОГО ЯЗИКА НА ЄДНИМ МЕСЦЕ

(Гу другому тому зборніка „Русини/Руснаци/Ruthenians 1745-2005”,
Нови Сад, 2009. року)

Зборнік роботох „Русини/Руснаци/Ruthenians 1745-2005”, хтори видали Видавательства хижа „Прометей”, Универзитет у Новим Садзе, Филозофски факултет, Одсек за русинистику и Културно-просвитне дружтво ДОК Коцур, промововани при концу 2009. року. Затримац на хвильку увагу на дакус иншаким аспекту тей кнїжки од призвичаеного, на социолінгвистичним аспекту, вецейністо хасновите, понеже у ней заступени авторе зоз шицких жемох, та и з континентох дзе жию Русини/Руснаци/Рутени, кажди на своей варианти русинского языка, цо, медзи иншим, дава прешвечлїви корпус за лингвистични роздумованя о язичней политики и планованю русинского языка.

Спрам велїх оценок и думаньох яки висловени у лингвистичней науковей и фаховей литератури, у обласцох интердисциплिनарного сотрудничтва чий предмет язична политика, найпримеранше гу русинскей язичней ситуациї би було плановане языка по моделу *полицентричной стандардизациї*. Прикметнік *полицентрични* упутює на значене розчленьованя на вецей штредки, тє. на винаходзене даякого, иншак единственого зявеня з вецей центрох. З другима словами, на Першим язичним конгресу 1992. року у Бардейовских Купельох догварене, у складзе зоз спомнуту максиму, же кажди регион дзе жию Русини/Лемки перше стандардизує свою бешеду, а же ше з часом будзе исц гу приближованю тих вариантхох.

Язични варианти (варистети) ше практично зявюю вше кед исти язык хаснує вецей як една нация. Так, наприклад, литературни англійски не исти у Англиї и у Америки, язична стварносьц у Австралиї або на Новом Зеланду цошка треце, а най не начишлюєме други жеми англійского язичного подруча по рижних континентох. Португалски у Бразиле иншаки од гевтого у Португалії, як цо ше и шпански у Аргентини розликує од гевтого у Шпанії, а обидва од гевтого у Мексику. Анї арабски литературни язык не исти у рижних жемох дзе ше го хаснує. Нам, вшелїяк, блїзши приклад дакедишнього сербскогорватского язичного подруча, дзе, наприклад, еден Загорец и еден Шумадинец не найпрецизнейше комуниковали медзи собу, або, поведзме, терашнього сербского – дзе ше бешедни представитель сербского языка з Пироту и з Чуругу не буду найлепше розумиц кед кажди з нїх хаснує свою диялекатску бешеду. Тото мож применїц и на ситуацию у русинскей язичней заеднїци, не занедзбуючи факт же ше руски у Войводини и Горватскей розликує од русинского у Словацкей

або України, у Мадярській, Румунії, Америки, Канади або од русинського лемковського у Польській.

Протагоністи приближованя варіантох русинського языка маю, на концу, у оглядзе одну вельку шансу хтору того приближоване отвера культури. Глібоко су свидомі невольох хтори шлідза з узкосци культурного тарговища. Нашо русинські варіанти ше рушаю у просторе медзи **подполну читлівосцу** и **взаємну одцудзеносцу**. Не чежко зрозуміти на хторим ше боку находзи інтерес нашої культури у розпону такої осциляції. Ясне, наприклад, кельо бизме меней *своіо* добрі кніжки и часописи читали кед бизме ше мушели огранічиц на тото цо друковане у одним з наших штредкох. И процивне, кельо бизме вещей таки тексти читали кед би не було розлики яки, **заш лєм, ест**. Або, цо можебуц ище важнейше: кельо бизме були богатши кед бизме странські діла, літературні або фахові, не прекладали три, штири або вещей раз, але кед бизме место того мали исте число иншаких предложених кніжок.

Язык Руснацох у Войводини, як знаме, нормовани пред скоро одним виком; исте зробели и Русини у Словацкій и України, а тиж и Лемки у Польській. Задаток язичней норми, спрам традиційних похопеньох, з імпліцитней язичней конвенції направиц експліцитну. Вона облапя ортографску норму (правила писаня), ортоепску (правила вигваряня), морфологічну (правила твореня слівох и граматичних формох), синтаксично-семантичну (правила формованя виреченьох) и лексичну норму (правила хаснованя слівох), за цо потребні правопис, граматики и словнік.

***

Значи, южнопанонська, войводинська русинська (руська, руснацка) у Войводини и Горватській, русинська (виходнярська) у Словацкій, закарпатська русинська у України и лемковська русинська (у Польській) варіанта русинського языка – найприміранша прикмета терашнього язичного стану. У русиністичних розгваркох о язичней політики и планованю языка домінує наглашоване права на розличносць и розликоване, та так настала и з фразеології політичної бешеди унесена позната формула о „єдинстве у розликох”, о розликох як нашим богатстве, а терашня ясносць у розликох би могла, з взаємним уважованьом и правдиву науковосцу, буц предусловіє раціонального зблїжованя и векшей согласносци у язичней політики и планованю русинського языка. Чи ше Русином тото уда – укаже час.

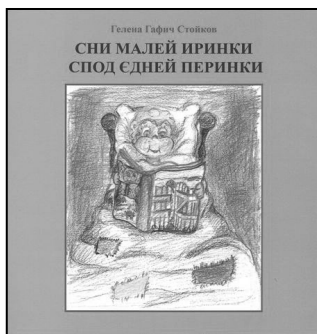

 Ирина Гарди Ковачевич

ГЕЛЕНА ГАФИЧ СТОЙКОВ „СНИ МАЛЕЙ ИРИНКИ СПОД ЄДНЕЙ ПЕРИНКИ”

Рецензия

Текст Гелени Гафич Стойков „Сни малей Иринки спод єдней перинки” написани так як ше то єдино може написац за наймладши дзеци: з вельку нїжносцу и доверлівосцу до дзециньскей отвореносци гу швету одроснутих, а тога доверлівосц обовязує старших же би ше старали непрерывно шириц їх видогляди и активно их оспособйовац за одрастане у складзе з людзми и природу коло себе.

Знова ше указало же не треба вельо мудросци, але вельо широсци приступиц гу дзецом, та вони поставаю подзековни за każde нове знанє и дожице през процес у хторим претворйованє уча без обтерхованя, як през бависко, у тим случаю и през сон. Педагогове ше муша зложиц же „мац знаня”, а кед є вязане за сказковиту слику, вец воно не допите. Шоруюци домашні животинї, даскельо раз повторуюци исти змист у другим рамику, дзецко ше упознава з нїма и їх природим штредком, медзисобнима одношеняма, у хторих każde ма свойо место, а медзи нїма и людзе. Даваюци животиньом чловечи прикмети, як през стару форму баснох, Гафичова прибілїжела домашні животинї дзецом котри и иншак з нїма жию, а ище баржей тим котри их лем цо знаю розликовац по мену и фурми єдну од другей, а ище меней можу точно одредзиц їх розлики. Факт же таки тексти, медзи дидактику и литературу, у сущносци наставне средство за предшколске образованє, а таки, автентични, писани на нашим язичу, наисце єст барз мало. То значи же не було достаточного дружтвененого стараня о тей фундаменталней потреби, же ше препущовало тоту часц образованя способносцом знаходзеня воспитачкох и стихий, котра гаши и так ценке жридли швижосци за духовне напаванє подростку.

У основи того скромного тексту, котри функціонує на прави способ аж у симбіози з добрима малюнками, барз важну улогу ма фонд словох, домерковане градиrowане збуваньох и хасноване стилских фигурах як цо ономатопея, котра у звуку, або главних рисох, ослухує характеристики яки маю домашні животині. Таку стваринаправени сценарий за очиглядну наставу, формуизмист мацеринского языка. Пре таки прикмети тот текст треба похваліц и як стимул другим же би свою креативносц унапрямили и на наймладших.

Текст сликовніци „Сни малей Иринки спод єдней перинки” преложени и на сербски язык и обявени под назву „Снови мале Иренице испод једне дуњице”.

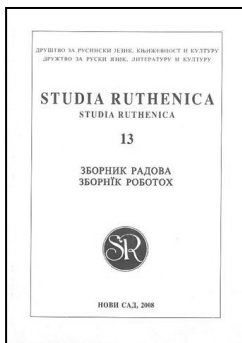
Гелена Гафич Стойков и мр Гелена Медеши на промоції сликовніци на Саяме кнїжкох у Београдзе 2008. року

 Ирина Папуга

ЗБОРНІК РОБОТОХ „STUDIA RUTHENICA” 13 (26) НОВИ САД, 2008.

Дружтво за руски язык, литературу и культуру (основане 1970. року у Новим Садзе) издава свой глашнік од 1975. року. Глашнік по 1987. рок ношел називу „Творчосц”, од 1988. року виходзи як „Studia Rutnenica”. Обявени 13 числа „Творчосци” и 13 числа часопису „Studia Rutnenica” (ведно 26 глашніки). Од трецого числа „Studia Rutnenica” виходзи як зборнік роботох.

Змист часопису „Studia Rutnenica” 13 (26) за 2008. рок шлідуюци: перша часц - дипломски роботи студентох Катедри за руски язык и литературу Филозфского факултета у Новом Садзе (5); друга - прилоги зоз Литературней манифестациї *Поетски нітки Меланії Павлович*, треца - прилоги зоз наукових сходов о руским (русинским, лемковским) языку у швецe и написи русинистох о руским языку з иножемства, штварта - рочніци, промоциї, здогадованя; пията – новши виданя, огляднуца и рецензиї; пията – награди, припознаня и подзекованя, шеста – литературни конкурс о рускей басни и седма – хроніка Дружтва за руски язык, литературу и культуру.

У першей часци обявени штири дипломски роботи з области граматики и ономастики студентох Катедри за руски язык и литературу Филозфского факултета у Новим Садзе и то: *Зденка Лазора*, Потенциал и потенциал прешли у руским языку, *Александра Мудрого*, Хасноване применовніхох у языку Гнатюкових приповедачох, *Тат’яни Яким*, Функціоноване конструкциї Во у литературним ділу Дюри Папгаргая и *Анити Говля*, Мена и презвиска у Шидзе.

Прилоги зоз Литературней манифестациї *Поетски нітки Меланії Павлович* у другей часци часопису „Studia Rutnenica” 13 шлідуюци: *Ана Римар*, Мелания Павлович, *Оливера Шиячки*, Здогадоване на Меланию Павлович, *мр Лука Хайдукович*, Мелания Павлович у Едициї „Стражилово”, *Дюра Латяк*:

Мелания Павлович – поета, драмски писатель и глумец-аматер, *Ирина Гарди Ковачевич*, Мудросц бависка, Творчосц за дзеци Меланії Павлович и *Владимир Бесермині*, Мелания Павлович „Нітки”.

У трецей часци, под назву Прилоги зоз наукових сходов о руским (русинским, лемковским) языку у швецце и написи русинистох о руским языку з иножемства обявени тоти написи: *др Юлиан Рамач*, Актуални проблеми войволянскей варианти руского (русинского) языка, Проблеми стандардизації, *др Михайло Фейса*, Руски язык у урядовой сфери, *др Михайло Фейса* и *мр Гелена Медєши*, Правописни проблеми руского языка у Войводини и *Firisz Hajnalka*, Мадярски слова у лексики языка бачванско-сримских Руснацох.

У штвартей часци рочніци и здогадованя обявени тоти прилоги: *Мария Чурчич*, библиотекар, библиограф, *Мария Йованцай*: Капиталне діло бачких и сримских Руснацох, *Мария Чурчич*, Библиография Руснацох 1918–1980, *Ксения Саламон*, учителька, културни діяч, *Гавриїл Колесар*, новинар, публициста, редактор, културни творитель, а у часци *In memoriam* написи *Дюри Латяка*, Уцихла лира нашого барда (Дюра Папгаргаї, 1936 – 2008), *др Магдалена Веселинович Шулц* (1920-2008), *Любомир Медєши*, Магдалена Веселинович Шулц приватно: Вяза зоз Руснацами од давна.

Пяята часц под назву Новши виданя - огляднуца и рецензії облапя тоти прилоги: *др Михайло Фейса*, *Евгения Барич*, Руски язык у розщипеню прешлосци и терашньосци, *мр Гелена Медєши*, Руска традиция у зединеней Европи - Любомир Медєши, „Руска традиция”, *др Юлиан Рамач*, *др Михайло Фейса* и *Каролина Джуджар*, Рецензия на приручнїк за англійски язык Юлиана Папа “Good morning. We learn English - Добре рано. Учїме ше по англійски», *др Юлиан Рамач*, *др Михал Тур* и *др Михайло Фейса*, Рецензия кнїжки мр Гелени Медєши „Язык наш насушни”, *др Душан Дрляча*, *Леона Гайдук* и *Никола Кнежевич*, Рецензия кнїжки *Ирини Папуга*, Основна школа Бачинци, 2008, *Мелания Арваї*, Поуки о щесцу, Рецензия сликовнїци Гелени Гафич Стойков и *Ирина Папуга*: Зборнїк роботох *Studia Ruthenica* 12 (25), 2007.

У шестей часци Награди и припознаня: *др Юлиан Рамач* достал *Плакету* Конгреса Руснацох швета зоз Кракова (Польска), под назву „Кирил и Методий”, *Ирина Папуга*: *Припознанє* Национального совиту рускей националней меншини, Нови Сад, а *Наталия Рамач*: *Припознанє* Заводу за культуру Войводини з нагоди Медзинародного дня мацеринского языка у Новим Садзе, 2007. року.

У седмей часци обявени резултати Литератиурного конкурса „Штефан Чакан” о рускей басни, зоз илустрациями (подобовима роботами).

Седма часц Хронїка Дружтва за руски язык, литературу и культуру облапя: Поручене Коичиро Матсуура, генералного директора УНЕСКО-а з нагоди означованя медзинародного року языка 2008. року, проєкти Дружтва: Словнїк заштити рошлїнох и животног штредку *др Радмили Шовлянски*, звит о проєкту Мольби, прадки и други инстанци сходзеня Руснацох у заходним Сриме *Лїляни*

Радуловачки, звіт о роботи Меморіяльного одбору проф. Гавриїла Г. Надя (2003-2008) зоз биографиями добитнікох плакети проф. Гавриїла Г. Надя (2004-2008), як и препатрунок активносци Дружтва од децембра 2007. по новембер 2008. року зоз списком нових членох Дружтва приятих у 2008. року.

Спатраюци 13. число Зборніка роботох „Studia Ruthenica” як целосц, можеме констатовац же у нїм своєю место нашли дваец осем авторе хтори пририхтали понад 30 (36) прилоги.

Дружтво за руски язык, литературу и культуру през тринац числа часопису „Studia Ruthenica” и скорейши тринац числа „Творчосци” (ведно 26 глашніки упознава своїх членох, як и ширшу явносц, зоз значнима подїями наукового, язичного, литературного и культурного живота Руснацох. Прето би добре було кед би ше прочитало кажде нове число Зборніку „Studia ruthenica”. Намагаме ше же би и попри финансїйних почежкосцох у цо скорейшим чаше, гоч и зоз запожньом, було видате и 14 (27) число Зборніку роботох „Studia ruthenica” за 2009. рок, а у плане и 15. число за 2010. рок. Надпоминаме же Дружтво за руски язык, литературу и культуру свой глашнік (рочнік) „Studia Ruthenica” выдава на основи члена 39. Статута. Тексти ше обявюю на руским язiku, зоз уводним словом и резимеами на сербским и англїйским язiku.

Промоция виданьох Дружтва (2009)

III

РОЧНІЦИ И ЗДОГАДОВАНЯ

Иван Пап

160-РОЧНІЦА НАРОДЗЕННЯ ФЕРКА ПАП-РАДВАНЯ (1848-1886), СНОВАТЕЛЯ КЕРЕСТУРСКОЙ ЧИТАЛЬНІ 1876. РОКУ¹

Року 1848/1849. настали вельки препенки у цалей Европи, а окреме у Габзбургсей монархії – Австро-угорским царстве. Наступели дружтвени, державни и национално-културни препенки. Тедишне феудалне дружтво заменене зоз капиталистичним шлебодним дружтвом. Парасты були ошлебодзены и постали панове своей жеми, котру могли предавац, куповац и звекшовац свой маесток. Уводзи ше рационалнейшы обробок жеми, жем ше гної, уводза ше польопривредни машини з котрима параст могол обробиц нараз векшу поверхносьц жеми. Тоти привредни препенки условели и дружтвени препенки; дружтво ше на валале почало распайовац на маестнейших и меней маестнейших.

У Руским Керестуре 70-их рокох (XIX вику) окончена комасация (збиване жеми) и сегрегация (претворйоване пасовискох до обраблящих поверхносьцох). Сегрегация моцно потрафела худобнейших парастох, бо не могли напасац свой статок на пажици, а не могли ані купиц жем, котра ше предавала на лицитації. То приведло до немирох у Керестуре: худобни парасты ше побунели 1873. року против валалских власцох и бирова Гудака вигнали зоз валалскей хижы.

Привредни препенки условели и национални и културни препенки, та прето гвариме же при Руснацох настал национални препород, як при Руснацох у Бачкей, так и у Закарпатю. Ту национални предводник Александер Духнович основал Културне дружтво Св. Василя Велького, 1864. року у Львове основане Дружтво „Просвита”, 1868. року, а у истим варошу 1873. року и Наукове дружтво „Шевченко”. Тоти дружтва ше старали о друкованю кнїжкох, новинох и часописох, отверали ше читальні и сновали библиотеки за Руснацох у Габзбургским, односно Австро-угорским царстве. У таких дружтвених и културних обставинох народзены у Керестуре Ферко Пап-Радвані.

У Руским Керестуре пред 132 роками (1876), у приватней хижы Ердельових, основане Народне просвитне дружтво. То була перша читальня у нашим народзе. Снователе Дружтва були у тот час напредни людзе: учитель и дзяк Михал Джуны и керестурски параст Ферко Пап-Радвані.

Биографски податки о Феркови Пап-Радваньово не подполни. Зоз матичних кнїжкох дознаваме же є народзены 27. фебруара 1848. року у Руским Керестуре од оца Дюри и мацери Гелени Корпаш. Вони мали вельочислену

---

¹ Пречитане на 18. манифестация Дні Миколи М. Кочиша, 11. 12. 2009. року у Думе култури у Руским Керестуре у рамках хторей означена 160-рочница народзения Ферка Пап-Радваня.

фамелию: синох Дюру и Денчия, як и дзивчата Марю, Ганю, Ирину, Мелану и Илю. Умар у вчасних рокох, 9. септембра 1886. року кед за собу зохабел найстарше дзецко хторе мало 15, а наймладше 2 роки.

О читальні и ей діялносци познате же ше през жиму до ней сходзела младеж и людзе же би пречитали новини, слухали бешеди и преподаваня хтори найчастейше тримал сам Ферко. У єдним од преподаваньох вон поучує народ же би свойо любел, пестовал и старал ше, просвищовал себе и свойо дзеци. У другим преподава о гигиєни, отримованю шора и порядку, як у обисцу, так и у цалим валале.

З єдного його преподаваня можеме пречитац: „Любени читателе, не лем зато читаєме новини, да нове знаєме, але найбаржей зато, да спознаєме тот швет цо на нїм жиєме и да знаєме же як жиє и други народ и як поступа зоз тарговину, ремеслом и земледїлством. Бо єден человек, гоч би бул яки мудри, сам нїч таке главне окончиц не може. З тей причини кед нас Бог обдарел здравим розумом да себе можеме кяджу ствар розсудзиц, з очми препатриц и з ногами обисц, з руками зробиц, па чом да ми не можеме як други народи напредовац?”

Така читальня постояла 8 роки, цо вериме же охабело шлїд у знаню при людзох и спознаню о вше векшей потреби у здобуваню знаньох, лепшей организованосци и медзисобней допомоги. Читальня престала зоз роботу пре шмерц Ферка Пап-Радваня, а обновена є аж 1906. року. Зоз снованьом Руского народного просвитного дружтва 1919. року починаю ше друковац перше календари и други кнїжки.

Напреднейши людзе у валале спознаваю же без самопомоци и власней організації чежко годно исц напредок. Пре таки обставини приходзи до снованя Кредитного союзу, тkv. Шпор - каси.

Керестурски хотар пре нїзку жем бул загрожени зоз водами. Аж после копаня Старого бегелю у XVIII сторочу вода у хотаре и на пажицох лем кратки час стала. Требало ше научиц як треба жем обрабляц, кеди орац и кеди шац, як гноїц, а шицко того нашо ше людзе учели од Немцох цо жили у околних местох и робели у суседних хотарох.

Ферко „виучел” газдованє при Немцох. Вирослул у Филїпове и як широта од дзєцинства слуговал. Бул упарти предняк котри зоз своїм знаньом и витирвалосуц указовал, поучовал и верел же Руснак годзен од слуги постац газда. Розумел час у хторим жил, спознал же лем зоз заєдніцкима моцями здружени и організовани Керестурци годни исц напредок, ровнац ше зоз найлєпшима Немцами.

У снованю Бегельского дружтва вельку заслугу мал Ферко. Вон не лем же твердзел же керестурска жем плодна, але на подшмих других, сам ше зоз свою фамелию влапел одводньовац. Спомина ше же 1859. року купел на Палачи 11 гольти жеми и кед на кочу вивезол свою фамелию похвалїц ше, жем була цала

под воду. На женово слова же купел воду, а не жем, Ферко одвитовал: „Тота жем будзе родзиц, а вода будзе у ярку!”

Ферко, жена и найстарши дзеци копали ярки у мутлянки же би вода зишла и так свойо польо ошлебодзели од води, а людзе ше вишмейовали з його работи. Организовал и других людзох на одводньоване: у валалским одборе предкладал же би у копаню участвовали лем худобни и заробели за живот, а у плаценю же би участвовал цали валал. Организовал веліх людзох же би спушовали воду до Старого бегелю и то бул початок Керестурскей задруги за одводньоване. Таки и велі други предкладаня власцом Керестура ше не пачели. По розказу тедишней власци, забити є од непознатей руки.

Иван Пап, професор,
чита реферат о Феркови Пап-Радваньови (2009)

Ферко Пап-Радвань заштрелени у своей загради на Циглашоре 9. септембра 1886. року (мал 36 роки). Керестурци страцели єдного напредного человека хтори могол вельо унапредзиц сам валал, його економию, напреднейше продуковане на своїх мочварних польох же би були лепши газдове, а млади же би шицко того прилапели як школу живота.

Представителс Дружтва за руски язык, литературу и культуру положили квеце на гроб Ферка Пап-Радваня на теметове у Руским Керестуре (11.12.2008)

Тот рок, 1886, принесол єдну насилну шмерц, але и єдно народзене дзецка, хторому Керестур тиж так вельо роки не пребачовал того же бул опрез свойого часу. Тото дзецко, тот Керестурец, народзени 1886. року, бул Гавриїл Костельник,² чийо ше кнїжки и нешка находза по наших читальных.

2 Др Гавриїл Костельник народзени 15. юния 1886. року у Руским Керестуре. Зачатник уметницькей литератури Руснацох и автор першей граматики руского языка. Писал литературни твори и науково розправи. Обявени му Идилски венец „З мойого валала” (1904), Граматика бачванско-рускей бешеди (1923), руска драма „Єфтайова дзивка” итд. Погинул од злодійскей руки у Львовє 20. септембра 1948. року.

Ирина Папуга

МИХАИЛ А. ПОЛИВКА

учитель, управитель основней школы у Руским Керестуре – руски предняк
(1868-1944)

140-рочница народзенья¹

МИХАИЛ А. ПОЛИВКА народзени 10. марца 1868. року у Малей Брежнїци (Земплинска жупания, Прешов, Угорска, тераз Словацка). Учительску школу закончел у Ужгородзе 1889/90. року. До Руского Керестура приходзи 1. септембра 1901. року. По 1925. рок бул управитель основней и предлужней школы, а од 1931. и управитель ремеселницькей школы.

Як добри учитель и педагог, Михаил А. Поливка, по потреби школских власцох, окончовал и длужносц школского надзорника. Зложил перши учебники за руски школи: Читанку за III класу южно руских основних школах (Сримски Карловци, 1920), Читанку за III и IV класу за южно руских основних школах (Сримски Карловци, 1924) и зоз о. Михаилом Мудрийом написал и Буквар за южно руски основни школи (Сримски Карловци, 1921).

Бул добитник Металїи заслужного учителя у Кральовини СГС, член РНПД, писал и сотрудзовал у Руским календаре (од 1921), „Руских новинох” (1924) и дзевинским часопису „Наша заградка” (1937).

Михаил А. Поливка написал Историю народной школы у Руским Керестуре, хтора обявена (у двох часцох) у Руским календаре РНПД (Руски Керестур 1933. и Дяково 1934. рок).

Бул почитовани як всестрани културно–просвитни роботник и народни предняк. Умар у Руским Керестуре 1944. року, дзе є и поховани. О його живоце и роботи писал Дюра Варга, *Перши написал и зложил руски школски кнїжки, Стодваецирочница народзенья Михаила Поливки* (1868–1988), Шветлосц 4, Руске слово, Нови Сад, 1988, б. 435–464.

---

¹ Пречитане на 18. манифестациї *Днї Миколи М. Кочиша*, 11. 12. 2009. року у ДOME култури у Руским Керестуре у рамикох хторей означена 140-рочница народзенья Михаила А. Поливки.

О Михайлови А. Поливкови було слова и з нагоди його 130-рочніци народзєня, кед 1998. року у Новим Садзе отримана Науково-фахова конференция под назву *Просвитни живот Руснацох у прешлосци и нешка*. Теди о його просвитней діялносци бешедовали Леона Гайдук (Буквар Мудри – Поливка зоз 1921. року у його значносц у описменьованю Руснацох) и Ирина Папуга (Михаил А. Поливка: История народной школы у Руским Керестуре). Роботи обявени у Зборніку *Studia Ruthenica 7*, Нови Сад, 1999-2000, б. 36-51).

Дзешатого марца 2008. року наполнєло ше 140 роки од народзєня Михаила А. Поливки. Мило ми же тоту значну рочніцу означуєме праве у Руским Керестуре, дзе Поливка жил и робел вецей як 40 роки (43), а тиж и же Поливкова рочніца состойна часц Манифєстациї *Дні Миколи М. Кочиша* 2008. року, бо и их обидвох, и Михаила А. Поливку и Миколу М. Кочиша учишлюєме гу познатим руским педагогом и автором школских учебнікох за нашу дзеци.

О ИСТОРИИ НАРОДНЕЙ ШКОЛИ У РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ

Поликов напис зоз прешлосци керестурскей школы драгоцини по велїх фактох хтори вязани за розвой тей нашей рускей просвитней установи: попри школских учебнікох Читанки и Буквара, то найзначнейше педагогийне діло хторе остало у скарбніци рускей култури. Зоз водзєньом Літопису и обявеним текстом о школы у Руским Керестуре, Поливка ище раз потвердзел свою длужносц прикладного педагога и управителя школы.

И сам Поливка мал почежкосци „зложиц” историйни прегляд керестурскей школы, бо вона по 1899. рок не мала свою окремну управу, по 1905. рок не мала свою канцеларию, ані свою архиву, а по 1916. рок не водзєни ані літопис школы. З єдним словом, у школы не були зачувани необходни податки зоз давнейших часох за писанє историйї.

Жридла на хтори ше Поливка операл були: Монография Бач-бодрогскей жупаниї (Vács-Bodrog Vármedye), История грекокатолицкей парохиї у Руски Керестуре др Гавриїла Костельника, здогадованя старших людзох хтори ше народзєли у Руским Керестуре, ходзєли до школы и ту остарєли, информация керестурских священїкох и валалских преднякох, як и податки хтори Поливка водзел як учитель и управитель Школи, а хтори предлужєли писац його нашлїдніки.

Поливка у **Исторії народной школы** писал о найзначнейших подїйох з историйї школы, хаснуючи хронологийни приступ вязани за етапи: конфєсийна школа, комунална, державна... За кажди период давал податки о причинах преходзєня з єдного периоду до другого, о язiku на хторим ше учєло: руски, мадярски, годзини сєрбского язика, о отримованю школы, плацєню учительох, школских будинкох, чишлє школярох, учебнікох, успиху, подзелєню школы (основна, повторительна), о салашских школох, курсох за одроснутих итд.

Педагог, учитель по фаху, Поливка ше як у живоце и роботы, так и при писаню, закладал за педагогийни аспекти народной школы у целосци: за науково знаня, за моралне воспитане школярох, за общу культуру, школоване власней рускей интеллигенції, за просвищоване руского народу (у тедишні час, 1919. року, за сноване РНПД). Сам потримовал, а и текст Истории закончел зоз констатацию: „Наука, знане, культура походза од школы; валали и народи вообще доходза до висшей культуры лем у тей мири у якей ше стараю за свойо школы и за школоване своей младежи”.

Михаил А. Поливка зоз колективом керестурскей школы (перед 100 роками)

Осиф Фа, о. Михаил Мудри, Михаил А. Поливка о. Дюра Биндас зоз школярами VI класи (1912)

И терминология хтору хасновал при писаню праве просвитна, образовна – педагогийна, фахова. Кед ше ма у оглядзе же то бул початок 20. вику, кед було мало фаховеј литературы з тей обласци, а Руснаци попри шицким тим не мали нїяку периодику (часопис, кнїжки) о школстве, вец мож повесц же Поливка зачатник рускей педагогийней думки и перши автор студиї (обсяжнейшей хронїки) о рускей школы на тих просторох.

Литература:

- Михаил А. Поливка: История народной школы у Руским Керестуре, Руски календар РНПД, перша часц Руски Керестур, 1933, б. 105-114 и друга Дяково, 1934, б. 138-150.
 Дюра Варга: Перши написал и зложел руски школски кнїжки, Стодваец рочница народзения Михаила Поливки (1868-1988), Шветлосц 4, Руске слово, Нови Сад, 1988, б 435–464.
 Ирина Папуга: Михаил А. Поливка: История народной школы у Руским Керестуре, *Studia Ruthenica* 7, Нови Сад, 1999-2000, б. 36-51.

Татяна Тагасович Винай

МОЙ ОЦЕЦ МИ ПРИПОВЕДАЛ

Здогадованє на др Мафтея Виная, 2009.*

Вельо красни слова виповедзени о др Мафтейови Винайови як поетови и культурному роботнїкови. Раз и я уж писала о оцови, як даяку приватну биографию, дацо цо ше не може найсц у правей биографії. Цо ище мож повесц о др Мафтейови Винайови? Можебуц тото цо вон сам приповедал яки теди живот бул пред коло сто роками, патраци през призму його живота, а окреме його младосци.

Мафтейов оцц пошол до Америки на роботу, дзе погинул у фабрики у хторей робел. Мац остала гдовица зоз троїма дзецми котри требало виховац и дац им хлеб до рук. Окрем Мафтея, ту була два роки старша шестра Мелана и седем роки старши брат Денчи. Було у фамелиї ище двоїо дзеци котри помарли. Єдно лем цо ше народзело, а друге, Мижо, котри спаднул з яблонї и погинул. Смертельносц дзцох теди була досц велька. Оставали лем тоти наймоцнейши, бо, наприклад у марцу, такой як ше шнїг розпушел, дзеци по дворе бегали боси; вжиме по шнїгу ходзели у древянках до котрих кладли слами, а на ножки обували волняни ботошки. Ципели за дзеци не було, а хто би их и купел! Далєко то було од нешкайшого стандарту.

Мац мушела по цали дзень робиц на своїм полю, а дакеди ишла и на Рискашу же би мала цо дац єсц своїм дзцом. Кед Денчи дакус одроснул и постал легинь, и вон пошол до Америки. После штвартей класи основней школи Мафтея послали на єден салаш служиц. Вон там чувал статок. Як приповедал, вон там любел буц, бо людзе були добри гу ньому, не мали своїо дзеци, та го тримали як сина; на воздуху бул, природа була красна и було добре єдзене. Того лета досц замоцнел у таких условийох. Єдного дня пришла його мац и гварела же паноцц и учитель ю нагваряю же най го пошлє до Загребу на школованє. Бул

---

* Пречитанє у рамикох 9. манифестациї *Яр др Мафтея Виная* 23. 05. 2009. року у Городскей библиотеки у Суботици.

вибрани, понеже бул бистре дзецко, же би ше школовал за паноца. Кед уж бул у Загребе, його мац пошла зоз дзивку Мелану до Америки, бо барз жадала пойсц на гроб свойого мужа. Вони ше врацели дому же би Мафтей мал дзе присц на школски розпуст, бо дому ше теди приходзело лем раз рочне – за летні розпуст. Мелана ше о два роки врацела до Америки и там остала занавше як и Денчи. Фамелия ше розишла и нігда ше вецей не видзели. Денчийов син Michael, або по нашим Михал, три раз приходзел до нас же би ше упознал зоз старим крайом одкаль му оец бул по походзеню. Михал бул пилот у Другей шветовой войны.

У школи у Загребе дзе пошол за паноца як 10-рочни хлапец мушелo ше знац шора. Рано, пред тим як ше пошло до школи, перше ше ишло до церкви. Старши школяре мали задаток випитовац младших и помагац им у ученю. Гоч яка хвиля була, вони кажди дзень одредзени час препровадзовали вонка на воздуху; кед ше не занімали зоз даяким спортом, вони ше голем переходзели. Под час Першей шветовой войны було найчешше, бо ледво мали цо есц. Рано за фриштик була запражена юшка зоз кус хлеба. Гимназия тирвала осем роки. Була то класична гимназия, дзе ше през шицки осем роки учело латински и стари гречески язык, а було и вельо други предмети. Мафтей пре здравствени проблеми после першого року студийох не предлужел теологию.

Кед ше врацел зоз Загребу, почал робиц у Керестуре на Билей як учитель, а источашне ше уписал и на Правни факултет у Загребе, та коло роботи вон ше пририхтовал и за испити. Интересовала го и медицина, але там було и вежби та би мушел буц у Загребе, а вон не бул у можлівосци плациц себе перебуване. Теди не було позарядово студий, але на Правним факултету то було дошлебодзене же би ше дома учело и ходзело лем покладац. Раз му ше и таке случело же од погришного професора питал подпис до индексу, та го скоро вируцели зоз факултету бо не зна хто му преподава. Под час испитох у Загребе не мал дзе учиц та часто у карчми учел. Мал добру концентрацию, та му не завадзало же други гласно приповедаю або шпиваю. Кед закончел студий, почал робиц у суду. Потим и докторат порихтал и одбранел. А вец пришол час за женідбу. Як вон приповедал, теди ше мушелo пририхтац и материялну основу, бо у фамелийох було вецей дзеци, а жени не зарабяли, вони ше лем о дзецох и обисцу старали.

Зоз тих здогадованьох на Мафтейов живот и живот вообщо мож заключиц же вон нігда не бул легки – меняли ше лем почежкосци. Постої думане же человек у чежких часох найкреативнейши. У чаше кед др Мафтей Винай робел було чежко, бо було мало образованих людзох и вони мушелo барз вельо робиц же би поставели фундаменти нашей култури. Як еден з тих людзох, др Мафтей Винай ище за живота достал награду „Искри култури“ (1975. року).

Тераз, од 2001. року на иницијативу Дружтва за руски язык, литературу и културу у Новим Садзе, на предкладане Иринки Папуговеј, Дружтво Руснацох у Суботици организуе културну манифестацию „Јр др Мафтея Виная“, цо тиж вельке припознание за його роботу.

110 РОКИ ОД НАРОДЗЕНЯ ДР МАФТЕЯ ВИНАЯ¹

У тим року ше наполнело 110 роки од народзенья визначного руского писателя и поети др Мафтея Виная. Вельо красни слова о живоце и його творчосци виповедли литературни критичаре, авторе антологийох у хторих є заступени. Вельку творчу роботу и активносц вон зохабел ту коло нас и у нас самих. О тим ше будзе длуго паметац, читац, виучовац и др Мафтея Виная вично споминац – на нього ше спатрац.

Ми ше у Дружтве за руски язык, литературу и культуру на тот завод жадаме здогаднуц же медзи славнима Руснацами прешлого, 20. вику, бул и др Мафтей Винай. Вон зоз своїм животом, творчосцу и витирвалосцу повязує такповесц три вики: народзел ше 18. марца 1898. року у Руским Керестуре – на концу 19. вику, жил и творел у 20. вику, умар – 8. децембра 1981. року у Суботици, а його литературна творчосц жие и у терташнім – у 21. вику, або як звичайно гвариме: у новим милениюме.

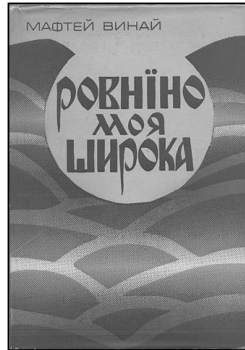
Кед ше пред 11 роками приближовала 100-рочнїца народзенья др Мафтея Виная и 20 роки од його шмерци, Дружтво за руски язык, литературу и культуру иницировало здогадоване на його подобу и творчосц. Вецей околносци допринесли же би ше тот активносц реализовала: Насампредз сотруднїтво хторе витворене зоз Татьяну Тагасович Винай, дзивку др Виная, сноване Дружтва Руснацох у Суботици и, розуми ше потримвка Городскей библиотеки у хторей отримани перши сход, дзе зме и нешка ту госци.

Най здогаднем же Дружтво 3. априла 2001. року информовало Городску библиотеку и Дружтво Руснацох у Суботици (хторе теди було у снованю) же ше Дружтво як дружтвена организация (основана 1970. року у Новим Садзе), у рамикох своїх програмних активносцох, попри розвиваня руского языка и подзвигованя язичней култури, ангажує на збогацованю и популаризованю рускей литератури и з тим у вязи организує або порушує отримоване пригодних литературних стретнуцох и сходох у тей обласци. Так надпомнута же у Суботици жил и робел поета, писатель и руски предняк др Мафтей Винай, доктор правних наукох и судия дзе є и поховани.

Тиж наглашене же др Мафтей Винай, ведно зоз др Гавриїлом Костельником, Янком Фейсом, Силвестером Саламоном, Михайлом Ковачом и другима основоположнїк рускей литературей творчосци и же би ше, попри манифестацийох яки єст (*Дні Миколи М. Кочиша* у Новим Садзе и *Костельникова ешень* у Руским Керестуре), могло основац подобну и у Суботици напр. *Яр*

¹ Пречитане у рамикох 8. манифестациі *Яр др Мафтея Виная* 10. 05. 2008. року у Городскей библиотеки у Суботици.

др *Мафтея Виная*, або *Ровніно моя широка*² (по назви його книжки). Праве теди Дружтво, у сотрудніцтве з основними школами у Суботици и наставніцу Наташу Грунчич, нар. Надьмитьо октобра 2000. року у Основней школи „Соња Маринкович” (як и у других руских штредкох) почало зоз виучованьом руского язика.

Мило нам було кед наша инициатива прилапени и кед 19. априла 2001. року, праве ту, у Городскей библиотеки, отримане перше Литературне стретнуце пошвечене др Мафтейови Винайови, а отримана и вистава руских виданьох и книжок чийо авторе Руснаци. Теди нас Татьяна Тагасович Винај бліжей упознала зоз животою др Виная – свойого оца, а нащивени и його гроб на Байским теметове у Суботици и положене квецце.

Уж идуцого, 2002. року (13. априла 2002), у рамикох 2. манифестації *Яр др Мафтея Виная*, отримани семинар за наставнікох руского язика на хторим участвовали Владимир Бесермині и Габриела Гудак, а о творчосци др Виная бешедовал писатель Василь Мудри. Познейше на манифестації учасц вжали: Мелания Римар, Ирина Гарди Ковачевич, Амалия Ковач, др Юлиан Рамач, др Янко Рамач, мр Ксения Сегеди, Мирон Жирош, Микола Шанта и други хтори бешедовали як о творчосци др Виная, так и о литературней творчосци других руских творительох, а предлужело ше и зоз семинаром з обласци рецитованя.

На чесц литературней и просвитней діялносци др Мафтея Виная, 2004. року отримани и Литературни конкурс под назву „Ровніно моя широка”, на хторим участвовали школяре зоз Руского Керестура, Шиду, Бачинцох, Кули и Суботици. Литературни роботи наградзени и обявени у Зборніку работох *Studia Ruthenica* 11, 2006, б. 193-202. Награди за литературни твори то книжки за хтори средства обезпечуе Татьяна Тагасович Винај. На тот способ формовани Фонд Тагасовичовох зоз хторого ше додзелюю награди.

2 Мафтей Винај, *Ровніно моя широка*, Писні, Руске слово, Нови Сад, 1973.

Праве нешка наявюеме 2. литературни конкурс др Мафтея Виная о теми „Шицко коло нас природа”, зоз жаданьом же би ше при руских школярох порушовало литературну діялносц, а при наймладших и подобову творчосц. Литературни конкурс будзе организовани през школски рока у основних школах зоз руским наставним языком, Гимназиї у Руским Керестуре, основних школах у хторих ше руски язык виучуе як виборни предмет з елементами националней култури и штредніх школах зоз пестованьом руского языка у Новим Садзе, а за руски предшколски дзеци и подобови. У комисії за награди буду: Штефан Гудак, писатель - председатель Комисії и члени Гелена Гафич Сойков, писателька - председателька Литературней секції и Наталия Рамач, лекторка - председателька Лингвистичней секції Дружтва за руски язык, литературу и культуру з Нового Саду.

Квце на гробе др Мафтея Виная (2008)

Тема хтору зме предложели вязана насампредз за литературну творчосц др Виная, о хторей писатель Дюра Папгаргаї (1936-2008) записал: „У поезиї Винай реални маляр свойого часу, маляр валалского живота и амбиенту, лешика на брегу, Дунаю, жимского вечара, лісца при умрецу. На його палети ше найчастейше найду пастелни, ясни фарби, хтори указую же стих за стихом виходзи праве з того валалского акварелу. А ту Винай прави майстор замеркованя и преношеня на папер шицкого того цо ше збуло коло нього з розвидньованьом

або змерканьом, з гучаньом воденіци хтора непрерывно меле ,кроки вични, времена сторочни. Його описова поезия щира, тепла, непоштредна и ясна, то ей дава правдиви пецац власносци, оригиналносц”.³

Приклади (выводи) зоз писных: Вечар, Природа ше зоз сна будзи и Природа.⁴

ВЕЧАР

Цихи и мирни спуца ше вечар,
На заходу небо ше червені ...
Хмарки пламеністи по небе пліваю.
Глаша ше вистніки вчасней ешені ..

ПРИРОДА ШЕ ЗОЗ СНА БУДЗИ

Природа ше зоз сна будзи,
ярні витрик подувує:
на живот ше нови, красни,
и весели швет готує.

ПРИРОДА

Вона нам дава шицко
цо нам за живот треба:
здраве, розум, богатсво,
красу, моц и надосц хлеба.

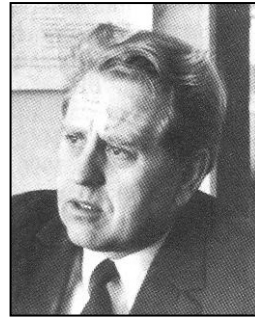
Вона од нас нігда
ніч не одніма,
а з радосцу нас
на свойо перши прима.

3 Василь Мудри, Щиросц и цеплота у поезіі Мафтея Виная, Мафтей Винай, Ровніно моя широка, Писні, Руске слово, Нови Сад, 1973, б. 7-16-17.

4 Мафтей Винай, Ровніно моя широка, Писні, Руске слово, Нови Сад, 1973, б. 26, 27 и 36.

ЯНКО ОЛЕЯР

з нагоди 80-рочниці народжен нашого познатого просвітнього, культурного и дружтвеного работніка (1928 –1994)¹

У тим року ше наполнело 80 роки од народзєня Янка Олеяра, учителя и єдного з наших найпознатших культурних, просвітних и дружтвених творителюх. Янко Олеяр народзєни 10. януара 1928. року у Дюрдьове (оцєц Осиф Олеяр и мац Ана, народзєна Рамач). До основней школи (од I-V класу) ходзєл у Дюрдьове, а од VI-VIII и першу класу економскей школи закончєл (1944/45) у Новим Садзе. Потим школованє предлужєл у Сримских Карловцох, дзе 1948. року закончєл учительску школу.

Робєл як учитель у Вербаше (1948-1950), дзе водзєл хорску и драмску секцию у тедишнім КПД „Александр С. Пушкин”, потим од 1950. по 1956. рок бул учитель у Дюрдьове, дзе тиж водзєл хорску, музичну и драмску секцию у КПД „Тарас Шевченко”. Потим од 1956. року робєл у висших класох Основней школи „Петро Кузмяк” у Руским Керестуре, дзе окончовал и длужносц помоцніка директора.

Од 1961. року бул директор Дома култури у Руским Керестуре (з кратшим претаргнуцом) полни дванац роки, а остатні два роки по пензионованє робєл у Культурно-просвітней заєдніци општини Кула. У рамикох Дома култури у Руским Керестуре основал, водзєл и три роки преподавал у нїзшей музичней школи. Як директор Дома култури у Руским Керестуре найвєцєй робєл (и зробєл) на розвиваню культурного живота Руского Керестура, госцованю наших и других аматерских и професийних колективох у иножемстве, а тиж и зоз иножемства у нас. Под час його роботи як директора Дома култури, культурни живот у

---

¹ Пречитанє на 18. манифєстациї *Дні Миколи М. Кочиша* у рамикох хторєй означєна 80-рочница народзєня Янка Олеяра: 9. 12. 2008. року у Основней школи у Дюрдьове и 11. 12. 2008. року у Доме култури у Руским Керестуре.

Руским Керестуре посцигнул найвекши досяги у своєї 250-рочней исторії и бул означени зоз веліма наградами, припознаннями и грамотами хтори по нешка не превозидзени.

Янко Олеяр бул еден зоз сновательох Фестивалу култури „Червена ружа” у Руским Керестуре 1962. року, Драмскей секції Дома култури 1964. року, Драмского меморіялу Петра Ризнича Дяді 1969. року, АРТ „Дядя” 1970. року, Гимназії – оддзеленьох на руским язика у Руским Керестуре 1970. року итд.

Писал о нашей прешлосци, друковани му велі етнографски и други материяли у „Новой думки”, „Шветлосци”, „Пионерскей заградки”, Зборніку роботох „Studia Ruthenica” и других виданьох. Бул оженети зоз Ирину Олеяр (народзenu Гадук), учительку зоз Руского Керестура хтора тиж активно участвовала у културним живоце Руснацох, окреме у хору и драми.

Робота и активносц Янка Олеяра зохабела глібоки шлїди у културним и просвитни живоце Руснацох, а окреме у Руским Керестуре.

Умар у Руским Керестуре 11. януара 1994. року, дзе є и поховани.

Литература:

Симеон Сакач: Наш познати просвитни, културни и дружтвени роботник - Янко Олеяр, „Studia Ruthenica” 7, Нови Сад, 1999-2000, б. 66-67.

Квце на гробе Янка Олеяра у Руским Керестуре (2008)

IV

ЛИТЕРАТУНИ КОНКУРСИ

РЕЗУЛТАТИ ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ (2007-2009)

Проф. Гавриїл Г. Надь „Мацерински язык и родзени край”

На конкурсе сцигли **10 літературни роботи**: 8 зоз Руского Керестура: Мартина Дудаш (2), Милица Кнежевич (2), Дорис Бучко (2), Андрей Медеши и Исидора Гецан и 2 зоз Нового Саду: Андреа Рускаи и Мария Римар. Награди обезпечує Руска фондация.

I награда – „Рускиня”, **Андреа Рускаи**, VI, Основна школа „Йован Йованович Змай”, Сримска Каменіца (Оля Яковлев)

РУСКИНЯ

Рускиня сом и цешим ше з тим!
У горох далеких коренї мойо.
Стари нашо там зохабели косци свойо.
Карпати виками були дом їм
И вони ше зросли з нїм.

Кед ше до Бачкей спуцели,
Епоха нова за Руснацох настала.
Ровніну таку нігда не видзели.
Ера парастох вредних почала.
Сануем их же тельо робели,
Трудзели ше же би живот лепши створели.
Україну не забули, гоч ю зохабели.
Рускиня сом и цешим ше з тим!

Андреа Рускаи

II награда – „Приповедала ми школска ташка”, **Мартина Дудаш**, ПБ, Основна школа и гимназия „Петро Кузмяк”, Руски Керестур

ПРИПОВЕДАЛА МИ ШКОЛСКА ТАШКА

Мне направели у фабрики. Длуго сом стала у магазину. Вец едногo дня ме одвели до кнїжкарні. Положели ме на полїчку. Там ме обачело едно дзивче. Гварело мами най ме купи.

Була сом целовой фарби. Мала сом на себе нарисоване дзивче. Було вельо прегради. Ледво сом чекала най рушимо до школи. Ношела сом мало кнїжки, бо София ходзела до першей класи. Кед ме дома випражнела, була сом жалосна. Найволела сом кед сом була полна и кед ме ледво заварла.

Мартина Дудаш

III награда – „У бабовим хлїве”, **Милица Кнежевич**, ПБ, Основна школа и гимназия „Петро Кузмяк”, Руски Керестур

У БАБОВИМ ХЛЇВЕ

Обисце моеї баби полне зоз животинями. У єдним хлїве ест тройо целята и єден конь. Коньови мено Рама. Вон люби кед го чешем и вше чека коцку цукру. О два мешаца Рама постане мама и у хлїве будзе едно гачатко.

У другим хлїве три крави. Два червено-били, а єдна чарна. Баби наймилша тота чарна, бо є мирна и не вирга.

Под шопу єдна яловка и два буяци. Над хлївом полно шена и слами. На задку три кармики. У нїх швинї зоз прашатками. Под чардаком мали баранчатка. На гною кури по цалим дню гребу и гледаю хробачки. По дворе бега пес Вики.

Часто ходзим до баби и дїда, та им помагам у роботи коло милих животнїох.

Милица Кнежевич

Комисия за литературни награди:
др Юлиан Рамач, председатель,
Гелена Гафич Стойков и
Владимир Сабо Дайко, члени

РЕЗУЛТАТИ ЛІТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ (2007-2009)

2. літературно-подобови конкурс др Мафтей Винай „Шицко коло нас природа”

На конкурс сцигли **11 літературни роботи**: 6 зоз Нового Саду: Івона Бодвански, Мартина Грубеня, Михайло Сивч, Александар Ініп, Михаїл Римар и Маркус Грубеня, 4 зоз Руского Керестура: Андрей Симунович, Тат'яна Говля, Андрея Джуджар и Маріяна Колошняї и 1 зоз Бачкей Тополї/Нового Орахова: Инес Шайтош, а тиж и **26 подобово работи**: 4 зоз Основней школи у Савиним Селу: Кристина Тамаш, Валентин Антонич, Александар Тамаш и Милица Горняк, 5 зоз Основней школи у Господїнцох, 4 зоз основних школах у Новим Садзе и 14 зоз предшколских установох: 5 зоз Вербасу: Анабела Сокола, Тіяна Чижмар, Маріяна Чижмар, Анастасія Сокола и Микола Кашаї и 9 зоз Кули: Вукашин Жугич, Желько Стричко (3), Мирослав Стричко, Урош Шишарица, Діяна Канюга, Сергей Гелебан и Андрей Гелебан.

Награди обезпечує Фондация Тагасовичових зоз Суботици.

Тат'яна Тагасович Винай зоз унуку Матею на додзельовану наградох у Руским Керестуре

Литературни роботи „Шицко коло нас природа“:

I награда – „Щешліва сом”, **Ивона Бодвански**, III, Основна школа „Бранко Радичевич”, Нови Сад (Мелания Сабадош)

ЩЕШЛІВА СОМ

Щешліва сом кед моя фамелия ведно и кед я,
 або дахто з моїх найблізших посцигне у дачим успих.
 Щешліва сом кед медзи наймилшима у нашим обисцу и моя мачичка.
 Щешліва сом кед можем уживац у жимскей идили валала.
 Щешліва сом кед видзим як ше наша фамелия любви.
 Щешліва сом же ше можем бавиц зоз младшу шестричку.
 Щешліва сом кед и други коло мене нашмеяни и щешліви.
 Щешліва сом кед сом щешліва.

Ивона Бодвански

II награда – „Краса природи котру сом по теде не обачовала”, **Тат’яна Говля**, VIa, Основна школа и гимназия „Петро Кузмяк”, Руски Керестур

КРАСА ПРИРОДИ КОТРУ СОМ ПО ТЕДЕ НЕ ОБАЧОВАЛА

Жимске зубате слунко вицагло и мене и мойо шестриніци на бегель. Док зме ишли на бегель, ослуговали зме суцане древох, а з их конарох як кед би пречитац могло же и вони як и шицки други чекаю перши зарі ярнього слунка, най нас по червених лічкох погласка.

Кед зме сцигли на бегель, погляд бул прекрасни: шицко ше билело. Змарзнути бегель бліщал ше як жвератко на слунку и доволовал нас най ходзиме и шлізкаме ше по нїм. Анї кус зме не роздумовали, але зме такой зишли шлізкац ше. Понеже зме були медзи першима цо того року крочели на ляд, одлучели зме шейтац ше по лядзе и уживац у прекрасней природи. Осушени пальки благо ше гойсали на жимним жимским витре, а у палькох зме збачели счупени даскельо тацки котри ше так медзисобно грали, а у їх очох тиж так могло пречитац же и вони чекаю цеплейши дні.

Шиви хмари не дали анї зубатому слунку викукнуц. Наишли зме на шліщанку и розбегли ше. Понеже зме ше барз розбегли, попадали зме. У теї хвильки збачела сом змарзнуту травку у води, верим же и вона чекала цеплейши дні же би могла знова розквитнуц и шлебно плівац у води. Сцигли зме найдалей од шицких, знали зме же дораз почне пукац ляд. Ляд наисце почал пукац, та зме нашвидко на ляд написали „конец”.

Ище вше ше здогадуем слунка котре помали легало и заверало свойо вистати очи. А шивкасте небо поставало вше цмейше и наставал благи жимски мир.

Тат’яна Говля

III награда – „Яр”, **Инес Шайтош**, IV, Основна школа „Чаки Лайош”, Бачка
Тополя (Сенка Бенчик)

ЯР

Яр пришла
до нашего краю,
шицки птички
весело шпиваю.

Шицки птички
весело шпиваю
и так крашне
и так крашне
нас опоминаю:

Трава ше желенї,
ружа ше червенї,
слунко баржей швици,
а ви, дзеци, заш сце годни
бегац по пажици.

Инес Шайтош

Инес Шайтош
чита наградзену писньочку о яри

III награда – „Рано пред путованьом”, **Мартина Грубеня**, V, Основна школа „Коста Трифкович”, Нови Сад (Мелания Сабадош)

РАНО ПРЕД ПУТОВАНЬОМ

Ошвитло августовске рано, рано пред моїм самостойним путованьом на морйо зоз товаришами зоз Клубу плівачох „Войводина”.

Вчас сом ше зобудзела же бим сцигла поскладац до куфра шицки ствари хтори сом пред тим порихтала за путоване. Зоз уживаньом сом, ведно з родичами, кладла ствари хтори найволім: маїци, патики и – розуми ше, мойо наймилше бависко.

Одразу сом почувствовала возбужене и страх. Не знам цо ше случовало зо мну, але сом ледво чекала же би тото возбужене прешло. Пробовала сом думац на морйо, купане, дружење...

Приблїжовал ше час рушаня. Пообочковала сом ше з родичами и швидко ше розбегла гу автобусу. Удихла сом глібоко, оглядла ше ище раз на ніх, змахла з руку и вошла до автобуса.

Подумала сом: „Конечно прешло длугоке, возбудліве рано пред путованьом”.

Мартина Грубеня

Комисия за литературни награди:

Штефан Гудак, председатель,

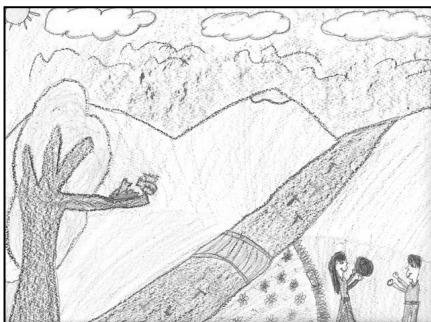
Гелена Гафич Стойков и

Наталия Рамач, члени

Подобово работи „Шицко коло нас природа“:

- основношколски возраст:

I награда – „Шицко коло нас природа“, **Кристина Тамаш**, V, Основна школа „Бранко Радичевич“, Савино Село (Леона Олеар)

II награда – „Шицко коло нас природа“, **Валентина Антонич**, III, Основна школа „Бранко Радичевич“, Савино Село (Леона Олеар)

III награда – „Шицко коло нас природа“, **Александар Тамаш**, III, Основна школа „Бранко Радичевич“, Савино Село (Леона Олеар)

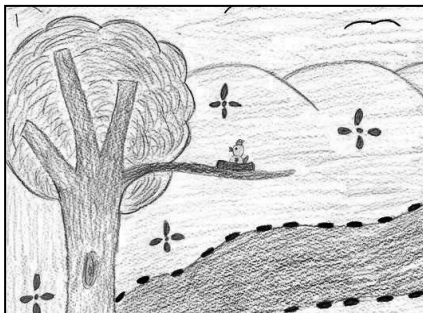

Нагородzeni школяре з Господінцох и Савиного Села зоз наставніцями руского язика
Наташу Макаї Мудрох и Леону Олеар

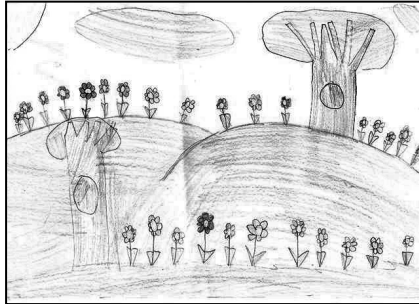
II награда – „Шицко коло нас природа”, **Никола Колошній, II**, Основна школа
„Жарко Зренянин”, Господінци (Наташа Макаї Мудрох)

III награда – „Шицко коло нас природа”, **Милица Горняк, III**, Основна школа
„Бранко Радичевич”, Савино Село (Леона Олеар)

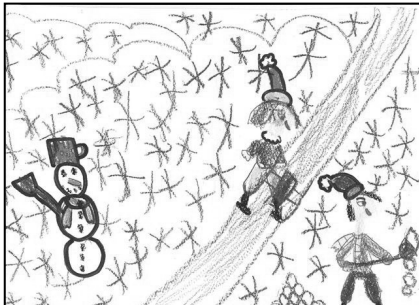

III награда – „Шицко коло нас природа”, **Теа Чизмар**, I, Основна школа „Доситеј Обрадович”, Нови Сад (Наташа Макај Мудрох и Мелания Сабадош)

- предшколски возраст

I награда – „Санкане”, **Анабела Сокола**, 7 роки, Дзецинска заградка „Слунечніки”, Вербас (Геленка Сегеди Рац)

II награда – „Шицко коло нас природа”, **Вукашин Жугич**, 3,5 роки, РКУД „Др Гаврил Костельник”, Кула (Цецилија Мудри)

II награда – „Ягоди стари”, **Тияна Чижмар**, 5 роки, Дзецинска заградка
„Слунечніки”, Вербас (Геленка Сегеди Рац)

III награда – „Шицко коло нас природа”, **Желько Стричко**, 5 роки, РКУД
„Др Гавриїл Костельник”, Кула (Цецилия Мудри)

Подобови вибор:

Нада Неделькович-Дюрович,

подобови уметнік маляр-графичар, Нови Сад

РЕЗУЛТАТИ ЛИТЕРАТУРНОГО КОНКУРСУ (2007-2009)

2. литературно-подобови конкурс Штефан Чакан о рускей басни

На конкурс сцигли **3 басни**: 2 зоз основней школи у Руским Керестуре: Борис Й. Бучко и Борис С. Бучко, ведно написали едну басну и Андрей Симунович. Зоз основней школи у Бачкей Тополї/Нового Орахова сцигла една басна, написал ю Срдян Говля. Сцигли и **20 подобово работи**: 15 зоз основних школах: 6 зоз Бачкей Тополї/Нового Орахова: Урош Славчев (3), Даниел Хомоля, Марко Хомоля и Клаудия Ротшинг, 2 зоз Нового Саду: Михайло Сивч и Елеонора Грубенья, 2 зоз Ветернику: Миня Саламун и Владимир Венчельовски и 1 зоз Футогу: Иван Ловас, тиж и по два зоз Господінцох: Марияна Иван и Ирена Павлович и з Кули: Мария Надь и Марина Иванкович. Предшколски дзеци зоз Кули послали 5 работи: Андрей Гелебан, Сергей Гелебан, Ліляна Кнежич и Мирослав Стричко (2). Награди обезпечух Дружтво и Подружніца Дружтва у Новим Орахове.

Литературни работи о рускей басни

I награда – „Пчола и трути”, **Борис Й. Бучко**, VIб и **Борис С. Бучко**, VIб, Основна школа „Петро Кузмяк”, Руски Керестур (Ксения Варга)

ПЧОЛА И ТРУТИ

Жила пчола зоз даскеліма трутами. Єдного дня пчола надумала направиц торту. Опитала ше трутом же хто пойдзе купиц муки и цукру. Вони ше леніво вилеговала на летнім слунку и вообще ю ані не чули. Пчола мушела сама себе пойсц купиц шицко того цо потребне за торту.

Кед цесто було упечене, питала ше трутом же хто поможе вимишац фил за торту. Трути ше оправдовали же ей не можу помагац прето же ше муша одпочивац од спаня.

Пчола готову торту положила на стол. Шицки трути нагло ше збегли коло стола, тримали танерчки у рукох и пажерно патрели на торту.

Пчола гварела: „Кажди достане таки фалаток торти кельо участвовав у роботи“

Борис Й. Бучко и Борис С. Бучко

II награда – „Бояжліви пес”, **Срдян Говля**, VI, Основна школа „Чаки Лайош, Бачка Тополя (Сенка Бенчик)

БОЯЖЛІВИ ПЕС

Єден пес ше барз бал од дижджу. Накадзи би почал падац диждж, вон би убегнул до хижки и не шмел би ані викукнущ з ней. Видзел го други пес, та ше му опитал: „До ци, брату? Чом ше скриваш?“

А пес му одвитовал: „Раз ми горуца вода опарела шию, та ше тераз и од жимней боім“.

Срдян Говля

Наградзени баснописателе зоз Руского Керестура Андрей Симунович, Борис Й. Бучко и Борис С. Бучко

III награда – „Лев и лішка”, **Андрей Симунович**, VIа, Основна школа „Петро Кузмяк”, Руски Керестур (Ксения Варга)

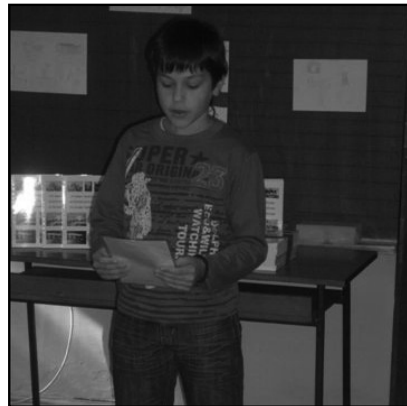
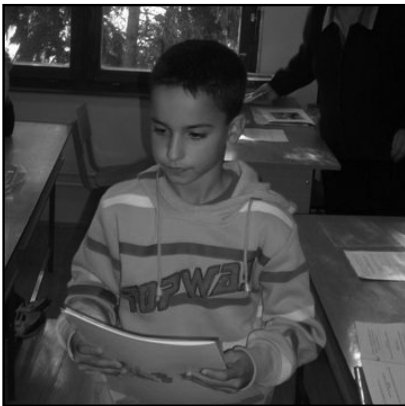
ЛЄВ И ЛІШКА

Пошла ше лішка гу левови попоносовац же ю непрерывно дасдни животинї подкрадаю. Гварела му же их видзела и же препознала крадоша, а вон як цар животиньох, треба же би запровадзел правду и завар их до пещери. Ма вона таку пещеру недалеко од свойого обисца.

И так лев заверал одну по одну животиню до пещери, а лішка их покрадзме тамансла.

Припатрала ше на тото мудра сова цо бивала у старим древе при пещери, та гвари левови: „Слухай, ти премудри цару, лішку ище даскело дні, та и ти пойдзеш до ей пещери“.

Андрей Симунович

Наградзени школяре зоз Нового Орахова Урош Славчев и Срдян Говля

Комисия за литературни награди:
Штефан Гудак, председатель,
Гелена Гафич Стойков и
Наталия Рамач, члени

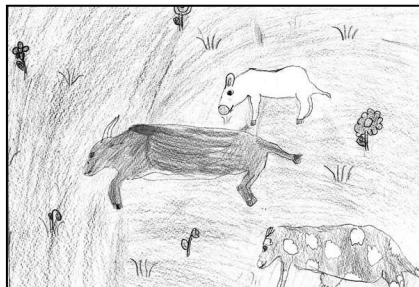

Подобово работи о рускеј басни:**- основношколски возраст:**

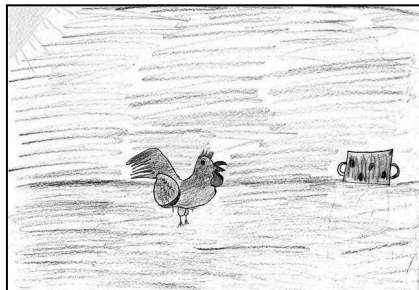
I награда – „Стари гарчок и когут”, **Михайло Сивч**, II, Основна школа „Коста Трифкович”, Нови Сад (Наташа Макаї Мудрох и Мелания Сабадош)

I награда – „Розгварка домашњих животињох”, **Урош Славчев**, II, Основна школа „Чаки Лайош”, Бачка Тополя (Сенка Бенчик)

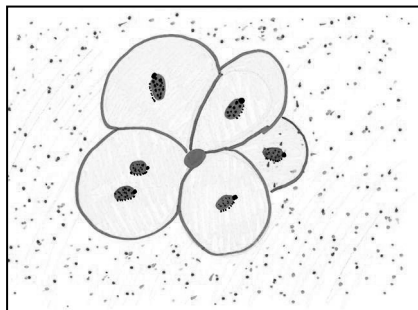
II награда – „Стари гарчок и когут”, **Миня Саламун**, III, Основна школа „Михайло Пупин”, Ветерник (Наташа Макаї Мудрох и Мелания Сабадош)

III награда – „Главати и ногати павук”, **Марияна Иван**, VI, Основна школа „Жарко Зренинин”, Господинци (Наташа Макаї Мудрох)

III награда – „Пчолки на квецу”, **Мария Надь**, VI, Основна школа „Иса Баїч”, Кула (Мария Стрибер)

- предшколски возраст:

I награда – „Уображена врана”, **Андрей Гелебан**, 7 роки, РКУД „Др Гавриїл Костельник”, Кула (Цецилия Мудри)

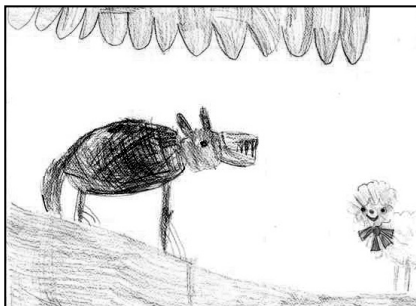

II награда – **Мирослав Стричко**, 6 роки, РКУД „Др Гавриїл Костельник”,
Кула (Цецилия Мудри)

III награда – „Вовк и баранче”, **Сергей Гелебан**, 5 роки, РКУД
„Др Гавриїл Костельник”, Кула (Цецилия Мудри)

Подобови вибор:

Нада Неделькович-Дюрович,

подобови уметник маляр-графичар, Нови Сад

Наградзени предшколски дзеци з Кули зоз виховательку Цецилию Мудри

V

**ХРОНІКА ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК, ЛИТЕРАТУРУ
И КУЛТУРУ**

АКТИВНОСЦИ ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК, ЛИТЕРАТУРУ И КУЛТУРУ

нояمبر 2008 – януар 2010

Нояمبر:

29. 11. - 4. схадка Скупштини Дружтва зоз порядним дньовим шором, додзельованьом 6. награди проф. Гавриїла Г. Надя Славици Мали зоз Вербасу, припознањох, промоцию нових виданьох Дружтва и подобову виставу Гелени Канюх

4. схадка Скупштини Дружтва

Децембер:

01. 12. - кладзене квеца на гроб Николи М. Кочиша у Алеї писательох на Городским теметове у Новим Садзе

Квеца на гробе Николи М. Кочиша

08. 12. - литературне стретнуце у Новим Орахове зоз участвованьом писателя Владимира Сабо Дайка з нагоди 80 рокох од народзенья и промоцию виданьох Дружтва

Литературне стретнуце у Новим Ораховє

09. 12. - литературне стретнуце у Дюрдьове, родзеним месце Миколи М. Кочиша зоз програму у Основней школи, дзе означена 80-рочнїца Янка Олеяра (1928-1994) и представени нови виданя Дружтва

Литературне стретнуце у Дюрдьове

11. 12. - означованє рочнїцох: 160 рокох од народзєня Ферка Пап-Радваня (1848-1986), 140 рокох Михаила Поливки (1868-1944), 120 рокох Константина Петригали (1888-1955), 80 рокох Янка Олеяра (1928-1994) зоз кладзеньом квеца на їх гроби и гроб Дюри Папгаргая на теметове у Руским Керестуре и промоцию нових виданьох Дружтва у Доме култури

Рочнїци и промоция у Руским Керестуре

16. 12. - промоция кнїжки *Основна школа Бачинци* Ирини Папура у Основней школи у Бачинцох зоз участвованьом автора и рецензентох: Леони Гайдук, Нови Сад и Николи Кнежевича, Шид

Промоция кніжки Основна школа у Бачинцох

Януар:

21. 01. - посилане кніжкох школяром и наставніком до Киченеру и Норт-бетлфорду у Канади
22. 01. - схадка зоз др Радмилу Шовлянски коло дальших активносцох на Проекту „Сербско-латинско-английско-руского словніка за заштиту животног стредку и заштиту рошлінох”
28. 01. - допис Катедри за руски язык и литературу и Деканату Филозофского факултета у Новим Садзе коло покладаня испиту зоз руского языка и методики за проф. класней настави як виборного предмету и издаване потвердзеньох
29. 01. - вистава зоз 4. подобовой колоніи „Стретнуце у Боднарова” у РКПД у Новим Садзе зоз участвовањом Хору Грекокатоліцкей церкви *Св. Петра и Павла* и РКПД, Нови Сад

Вистава зоз 4. подобовой колоніи „Стретнуце у Боднарова” у РКПД

29. 01. - схадка одборох за культуру и образование Национального совиту рускей националней меншини у Руским Керестуре коло вимогах за конкурс покраїнских секретариятох за культуру и национални меншини за 2009. рок
31. 01. - 13. схадка Активу вихователькох/воспитачкох у Коцуре зоз промоцию нових виданьох за предшколски дзеци

Фебруар:

02. 02. - допис - пригварка Покраїнскому секретариату за культуру коло розподзелованя средствох по конкурсу за 2009. рок

08. 02. - у Новим Садзе умар Владимир Кочиш (1952), син проф. Миколи М. Кочиша, хованє/кремация 10. 02. 2009. року
09. 02. - допис Општини Кула коло дальшого финансованя предшколских активносцох у РКУД „Др Гавриїл Костельник”
09. 02. - допис школяром хтори виучую руски язык на штреднім ступню у Новим Садзе (Бранковому колу) же би нащивйовали години штварток у ТШ *Йован Вуканович* и всоботу у РКПД, Нови Сад
10. 02. - послати вимоги на Конкурс до Городскей управы за культуру за програму *3. Поетски нїтки Меланїї Павлович* у 2009. року
17. 02. - поволанка - допис коло участвованя на 15. салонє кнїжкох од 12-17. 03. 2009. року у Новим Садзе
18. 02. - достати допис - одвит Министерства просвити и Заводу за унапреджене образования и воспитаня зоз Беодраду коло статусу наставного предмету *Мацерински язык з елементами националней култури* же школяре можу выбрац два (2) предмети (зоз групи В) кед єден з нїх *мацерински язык з елементами националней култури* (по тераз могли 1)
19. 02. - отверанє вистави Милана Колбаса, подобового уметнїка у Галерїї „МОСТ” Заводу за культуру Войводини

Вистава Милана Колбаса

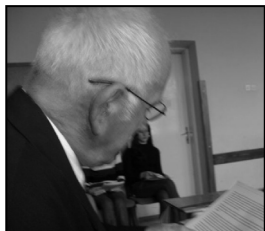
20. 02. - означованє медзинародного Дня мацеринского языка у организациї КОО у Учительским доме у Новим Садзе

Медзинародни Дзень мацеринского языка у Учительским доме у Новим Садзе

Марец:

05. 03. - литературне стретнуце зоз школярами хтори виучую руски язык у Гимназії и економскей школи „Сава Шуманович” у Шидзе зоз участвованьом Светислава Ненадовича и Василя Мудрого, писателюх зоз Шиду и додзельованьом припознаньох зоз меном *Михала Ковача* и *Миколи М. Кочиша* и кнїжкох до школскей библиотеки

Литературне стретнуце у Шидзе

05. 03. - схадка Одбору за образованє Национального совиту Руснацох у Руским Керестуре

07. 03. - 10. схадка Председательства Дружтва зоз промоцию Зборнїка роботох *Studia Ruthenica* 13 (26) и *сликовнїци* Гелени Гафич Стойков „Сни малей Иринки спод едней перинки” - *Снови мале Иренице испод једне дуњице* по сербски

12-17. 03. - 15. Салон кнїжкох на Сайме у Новим Садзе зоз виставу виданьох дружтвох за язики

10. 03. - 80 роки од народзєня Янка Чижмара (*Руски Керестур*, 10.03.1929), подобового уметнїка маляра аматера

18. 03. - рочнїца народзєня др Мафтея Виная (*Руски Керестур*, 18.03.1898 – *Суботица*, 8.12.1981), писателя

21. 03. - Шветови *дзень поезиї* (UNESCO) - литературни сходи, прекладательни роботнї итд.

25. 03. - явна годзина руского языка школярох хтори пестую руски язык у ОШ „Бранко Радичевич” зоз проф. Леону Олеар, зоз Коцура, у Савиним Селу

Явна годзина руского языка у Савиним Селу

27. 03. - Шветови *Дзень театралней дйялноци* - 40 роки Драмского мемориялу *Петра Ризничя Дядї* (1969)
28. 03. - Совитоване коло Републичного змаганя пейцох (5) язичних групох у Войводини зоз Милену Дорич з Министерства просвити Републики Сербїї у Новим Садзе

Април:

08. 04. - инициатива Гродскей библиотеки у Новим Садзе коло оддзеленя кнїжкох Дюри Папгаргая и Труфуна Димича
10. 04. - активносци школярох Литературней секциї „Штефан Чакан” и Подружнїци Дружтва у Новим Орахове
12. 04. - 60 роки од народзенья Любомира Медеша, *Руски Керестур*, 12. 04. 1949, етнолог, культурного дїяча (Канада)
16. 04. - Дзень *Миколи М. Кочиша* – промоция виданьох Дружтва у подружнїцох и секциїх Дружтва
17. 04. - активносци Меморияльного одбору *проф. Гавриїла Г. Надя* – литературни конкурс (Коцур, Нови Сад)
22. 04. - схадзка зоз Снежану Калевич, архивистку Архиву Войводини коло архиви Дружтва од 1970. року по 2009. рок

Архива Дружтва од снованя 1970. року по 2009. рок

27. 04. - послати дописи Општини Бачка Тополя и Месней заєднїци у Новим Орахове коло 15. стретнуца руских школох

Май:

13. 05. - Рочнїца Руснацох у Новим Орахове (1946-2009) зоз пририхтованьом кнїжки и виставу подобових роботох
16. 05. - 9. републичне змагане з руского язика у Основней школи „Йован Йованович Змай” у Дюрдьове зоз схадзку Активу наставнїкох руского язика коло змаганя з руского язика и 15. стретнуца руских школох. Положене квецце на гроб Амалїї Сабадош, скорейшей директорки ОШ з нагоди рочнїце шмерци
19. 05. - умар Мирон Колошняї, писатель, (*Руски Керестур*, 1930 - Нови Сад, 2009), послате сочувство

9. републичне змагане з руского языка у Дюрдьове

- 21. 05. - 70. роки од народзенья Мити Пушкарова, (*Нови Сад*, 21.05.1939 – *Дюрдьов*), 2004, подобового педагога, поети
- 23. 05. - 9. манифестация „Яр др Мафтея Виная” у Суботици зоз совитованьом за наставниці руского языка и музичну програму
- 25. 05. - Дзень Основней школи и гимназиї „Петро Кузмяк” у Руским Керестуре зоз школску и спортску програму
- 26. 05. - однешени дипломи зоз Републичного змаганя до Министерства просвити у Београдзе на подпис и финансийни звит
- 31. 05. - 5-рочніца шмерци Славки Сабадош (1967-2004), проф. руского языка (Руски Керестур, Нови Сад)

Квцеце на гробе Славки Сабадош у Руским Керестуре

Юний:

- 04-07. 06. - 10. шветови конгрес Руснацох, Русинох, Лемкох у Руским Керестуре зоз виставу руских виданьох, промоцию кніжки др Павла Роберта Магочия *Народ нїодкадз*, сходками одборох за культуру, образоване, духовни живот итд.

10. шветови конгрес Руснацох, Русинох, Лемкох у Руским Керестуре

10. 06. - схадка Одбору за культуру Национального совиту у Руским Керестуре – вимоги за средства у 2009. року
11. 06. - нашива Бачкей Тополі и Новому Орахову коло 15. стретнуца руских школах 29. 08. 2009. и кніжки „Руснаци у Новим Орахове”
12. 06. - умарла Мария Марча Ракичова (*Дюрдьов*, 21.09.1923 - *Бачинци*, 2009), учителька зоз Бачинцох, послате сочувство
13. 06. - 8. культурно-уметніцка програма *Веселинка* у РКПД Нови Сад - додзельоване 5. припознання *Славка Сабадош* - награди достали школяре: Ивана Торжич, Михаїл Римар и Томислав Пап зоз Нового Саду

Веселинка у РКПД Нови Сад

18. 06. - розправа о Нарису закона о предшколским воспитаню и образованю у Новим Садзе у организациї Министерства просвити з Београду
22. 06. - 70. роки од народзенья Мирослава Стрибера (*Дюрдьов*, 22. 06. 1939 - *Румунія*, 24. 04. 1971), поети, писателя

Юлий:

02. 07 - 11. схадка Председательства Дружтва за руски язык, литературу и культуру, Нови Сад
08. 07. - схадка у Министерстве просвити коло средствох за 9. републичне змагане у Дюрдьове 2009. року
- 24-26. 07. - 5. ювильейна подобова колония „Стретнуце у Боднарова” и 8. за школярох у Господінцох - 1. *креативна роботня* Омаж Фриди Кало зоз отвераньом нового галерийного простору у Месней заедніци

5. ювильейна подобова колония „Стретнуце у Боднарова” и креативна роботня за школярох

Август:

05-07. 08. – 2. сходы зоз Снежану Калевич зоз Архиву Войводини коло виробку и приношеня Правилніка и Лістини архивного материялу Дружтва и пописоване архиви Дружтва од снованя 1970. року по тераз

Пописоване архиви Дружтва

10. 08. - у рамикох 160 рокох од народзенья и 100 рокох шмерци Янка Скубана (1849-1909), дописователя „Недилі” зоз Бачинцох на бачинским руским теметове ушорени и оправени його гроб

Обновени гроб Янка Скубана у Бачинцох

29. 08. - 15. ювильейне стретнуце руских школох у Бачкей Тополі и Новим Орахове зоз нащиву Етно-хижи, Городского музею и озера у Бачкей Тополі, церкви, руского теметова, уліци Штефана Чакана, промоцию кніжки „Руснаци у Новим Орахове” и результатами литературних и подобових конкурсох у КУД „Петро Кузмяк” у Новим Орахове

15. ювильейне стретнуце руских школох у Бачкей Тополі и Новим Орахове

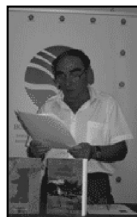
Септембер:

02. 09. - у Новом Садзе похована Милица Спасоевич (1948-2009), директорка Центру за подобове воспитанє дзєцох и младежи Войводини, сотрудник и почитовател нашого Дружтва
04. 09. - 60 роки од народзєня Владимира Кочиша (*Дюрдьов*, 4. 09. 1949), писателя, культурного творителя;
04. 09. - промоция Мультиязычного билтену МОСТ 9 (2009) зоз прилогами прекладами стихох 4. прекладательней роботнї з участвованьом прекладательох и интерпретацию стихох на 12 языкох (и по руски) у Заводзе за культуру Войводини

Промоция Мультиязычного билтену МОСТ 9 (2009)

08. 09. - Медзинародни *Дзень писменосци* (UNESCO) - школски роботнї, промоций итд.
10. 09. - активносци литературних секцийох Микола М. Кочиш и Бошко Урошевич у ОШ у Бачинцох
11. 09. - розгварка зоз Петром Видїкантом, началнїком Школскей управи Нови Сад коло пестованя руского языка у основних школах у Вербаше и других местох того Школского округу
14. 09. - промоция кнїжки Дюри Лікара „Най ше не забудзе - Руснаци у Горватскей” у Заводзе за культуру войводянских Руснацох у Новим Садзе

Промоция кнїжки Дюри Лікара у Новим Садзе

17. 09. - отворена вистава зоз 4. подобовой колоний *Стретнуце у Боднарова* у Културним центре у Кули;

18. 09. - 25. *преширена* схадзка Вивершног одбору КОО дружтвох за јазики, литературу и културу на хторей Оливера Маринков, *секретар* Заводу за културу Войводини, бешедовала о приношеню и применъованю нового Закона о здруженюх у Републики Сербии (2009);

Схадзка Вивершног одбору КОО у Новим Садзе

22. 09. - прием и розгварка представителюх националних советох (одборох за образовање) при Весни Филадельфии, помощникови министра у Министерстве просвити у Београдзе коло наявеней рационализацији школства у Войводини, бесплатних учебникох, советникох за јазики националних меншинох итд.
25. 09. - схадзка зоз родичами предшколских дзецох, основного и штреднього воспитаня и образования на початку школского 2009/2010. року у Новим Садзе (у РКПД) и додзельоване наградох зоз трох конкурсох новосадским школяром
26. 09. - *Европски Дзень јазиках* - пригодни програми з обласци јазиках и литературы

Октобер:

02. 10. - промоция кнѣжки Дюри Ликара „Най ше не забудзе - Руснаци у Горватскей” у Руским Керестуре и додзельоване наградох зоз конкурсох керестурским школяром и дзецом зоз Кули и Вербасу

Промоция кнѣжки Дюри Ликара и додзельоване наградох у Руским Керестуре и Кули

05. 10. - Медзинародни *Дзень просвити* (UNESCO) - науково-фахово сходи, советованя, награди и промоцији кнѣжкох

08. 10. - 3. сходы коло архивованя материялох Дружтва (1970-2009)
 15. 10. - 12. сходы Председательства Дружтва у Новим Садзе: промоция нових виданьох, применёване Закона о здруженьох, розпатранє Правилніка и Лїстини архивного материялу Дружтва, програма за 2010. рок, активносци по конєц 2009. року итд.

Виданя Дружтва у 2008. ролу

- 17.10. - додзельованє припознанох школяром зоз конкурсох, сходы з родичами и придаванє кнїжкох *Руснаци у Новим Орахове* жительом Нового Орахова

Сходы коло виучованя руского языка у Основней школи у Новим Орахове

22. 10. - Друга креативна подобова роботня пошвєцена *Фриди Кало* (Мексико) у ОШ „Матко Вукович” у Суботици з участвованьом Ивани Моноштори шк. VI класи хтора ше учи по руски и наставніци Наташи Грунчи зоз Суботици

2. креативна подобова роботня у Суботици

- 27.10. - означованє 100-рочнїци народзєня Михала Ковача, *Шид*, 27. 10. 1909 - *Нови Сад*, 17. 06. 2005, учителя, писателя, прозаїсти, руского предняка, зоз литературними програмами у Бикичу (24. 10. 2009), Бачинцох (5. 10. 2009), Шидзе (7. 10. 2009) итд.
27. 10. - трибина о применюваню Закона о здруженьох у оранизациї Фонду за розвой непрофитного сектору у Скупштини АП Войводини
28. 10. - 54. Саям кнїжкох у Београдзе зоз виставу кнїжкох на Штанду националних меншинох Войводини (и виданями Дружтва)

Новембер:

07. 11. - 3. литературне стретнуце „Поетски нїтки Меланиї Павлович” у РКПД – Явна година руского языка школярох хтори ше уча по руски у школах штреднього ступня у Новим Садзе и промоция кнїжки М. Павлович *Белави лет* - Плави лет

Промоция кнїжки *Белави лет* у РКПД, Нови Сад

10. 11. - 80 роки од народзєня Драгена Колесара (*Бачинци*, 10. 11. 1929 – *Петроварадин*, 20. 01. 1995), глумца, режисера, театралного творителя. Положене квеце на його гроб у Петроварадине, а школяре у ОШ у Бачинцох и Новом Садзе ше здогадли на його творчосц

Квеце на гробе Драгена Колесара

16. 11. - Медзинародни *Дзень толеранциї* (UNESCO) - литературни схадки на тему толеранциї;
20. 11. - подобова вистава Гелени Фейди Крклюш, подобовей уметнїци з нагоди Кирбая у Господїнцох;

28. 11. - 5. схадка Скупштини Дружтва у Новим Садзе зоз Звитом о активносцох у 2009. року, Фин. звитом у 2008, приношеньом Правилніка и Лістини архивного материялу Дружтва и Програму за 2010. рок
30. 11. - кладзенє квеца на гроби Миколи М. Кочиша, Михала Ковача и Меланії Павлович на Городским теметове у Н. Садзе

Квеца на гробох Миколи М. Кочиша, Меланії Павлович и Михала Ковача

Децембер:

01. 12. - Науково-фахови сход: проф. др Радмила Шовлянски, нар. Сакач, Сербско-руско-латинско-английски словнік заштити рошлінох и животног штредку - у *пририхтованю*, Завод за культуру Войводини, Нови Сад

Науково-фахови сход о Словніку зоз виставу кніжкох проф. др Радмили Шовлянски

02. 12. - нацива др Александра Д. Дуличенка зоз Естонії Новому Саду и розгварка у Дружтве

Проф. др Александер Д. Дуличенко у Новим Садзе

03. 12. - придаване наградох зоз литературно-подобових конкурсах школяром хтори виучую руски язык у Основней школы „Бранко Радичевич” у Савиним Селу

Наградзени руски школяре зоз наставницу Леону Олеар у Савиним Селу

03. 12. - литературне стретнуце у Библиотеки у Руским Керестуре зоз промоцию виданьох Дружтва у 2009. року: Руснаци у Новим Орахове 1946-2006; Олена Папуга, Руске обисце - Olena Papuga, Rusinska kuća и Мелания Павлович, Белави лет - Меланија Павловић, Плави лет

Литературне стретнуце у Библиотеки у Руским Керестуре

05. 12. - Явна godzina руского языка и литературне стретнуце у Сримскей Митровици зоз промоцию виданьох Дружтва, вигледованьом Ліляни Радуловачки и участвованьом Меланиї Римар, писательки и редакторки *Заградки з Нового Саду*

Програма Дньох Миколи М. Кочиша у Парохиялним доме у Сримскей Митровици

08. 12. - литературне стретнуце у Дюрдьове, *родзеним месце* Миколи М. Кочиша зоз програму у Основней школи и участвованьом школярох и дзецох предшколского возросту, дзе означени и 70 роки од народзенья поети и писателя Мирослава Стрибера и представени нови виданя Дружтва

Програма Дньох Миколи М. Кочиша у Основней школи у Дюрдьове

10. 12. - промоция кнїжки Меланії Павлович *Белави лет* зоз сербским и руским дзецима у Дзезинскей заградки *Герлічка*, у Коцуре

Програма Дньох Миколи М. Кочиша у Дзезинскей заградки у Коцуре

28. 12. - Литературне стретнуце у Заводзе за културу Войводини зоз означованьом 35. рокох роботи Координационного одбору дружтвох за язики, литературу и культуру (1974-2009) и промоцию виданьох дружтвох за язики у 2009. року

Винчованка за 2010. рок на 17 языкох националних заедніцох у АП Войводины,
Република Сербия, странских языкох и медзинародним языку, есперанту:

СРЕЋНА НОВА 2010. ГОДИНА *по сербски*

BOLDOG ÚJÉVET *мадярски*

ŠŤASTNÝ NOVÝ 2010. ROK *словацки*

LA MULȚIANI *румунски*

ЩЕШЛЇВИ НОВИ 2010. РОК *руски*

БАХТАЛО НЕВО 2010. БРШ *ромски*

ЩАСЛИВИХ НОВОГО 2010. РОКУ *українски*

ЧЕСТИТА НОВА 2010. ГОДИНА *болгарски*

СРЕЌНА НОВА 2010. ГОДИНА *македонски*

SRETNA NOVA 2010. GODINA *горватски*

SRIĆNA NOVA 2010. GODINA *бунсвецки*

SREČNO NOVO 2010. LETO *словенски*

GĚZUAR VITI I RI 2010. *ашкалийски*

GLÜCKLICHES NEUES JAHR *немецки*

HAPPY NEW YEAR *английски*

BONNE ANÉE *французки*

FELIĈAN NOVAN JARON 2010. *есперанто*

АКТИВНОСЦИ ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК, ЛИТЕРАТУРУ И КУЛТУРУ

Резиме

Од новембра 2008. по новембер 2009. року витворени значни програмни активносци Дружтва за руски јазик, литературу и культуру (*препатрунок состојна часц звиту*), медзи хторима и шлїдуюци:

Виучованє и пестованє руского јазика:

У Технїчней школи „Милева Марич-Анштајн” у Новим Садзе предлужене пестованє руского јазика на штреднїм ступню. Зоз школярами робела Тат’јана Яким Мученски, проф. руского јазика зоз Коцура (замена Наташи Перкович). Настава ше отримує штварток у ТШ и всоботу у РКПД, Нови Сад. Пестованє руского јазика на штреднїм ступню организоване и у Гимназиї „Сава Шуманович” у Шидзе, а зоз школярами роби Зденко Лазор, проф. руского јазика зоз Бикичу. Отримана јавна годзина руского јазика зоз наст. Леону Олеар у Савиним Селу, а иницировано и виучованє руского јазика у Равним Селу, Бачким Добрим Полю и Крушичу.

У Дзезинскеј заградки у Коцуре отримана схадзка Активу вихователкох руского јазика, на хторей представени нови учебнїк руского јазика и нови виданя за дзеци по руски. Вихователка Серафина Јглица пририхтала програму зоз предшколским дзецима.

Отримане 9. змаганє з руского јазика и јазичней култури основного образования у Основней школи „Йован Йованович Змай” у Дюрдьове. Дзешате змаганє ше планує у ОШ у Коцуре, 15. 05. 2010. року.

У Бачкеј Тополї и Новим Ораховє отримане 15. јувилейне стретнуце руских школох зоз нащиву основним школом и други образовни и културни институциї у тих местох.

Видавательна дїялносц и промоциї:

Вишол Зборнїк роботох „Studia Ruthenica” 13 (26), 2008, у хторим обявени роботи студентох Катедри за руски јазик и литературу, прилоги о нових виданьох и рочнїцох, видати три нови кнїжки: *Руснаци у Новим Ораховє*, Олена Папуга *Руска хижа* (зоз Дружтвом *Рушяк* зоз Риєки) и вибор поезиї и прози *Белави лет* Меланиї Павлович. Кнїжки Дружтва були виложени на Салонє кнїжкох у Новим Садзе и Сайме кнїжкох у Београдзе. На новом чишлє „Studia Ruthenica” 14 (27) не робене пре недостаток финансїјних средствох. Отримана промоция кнїжки Дюри Лікара „Нај ше не забудзе - Руснаци у Горватскеј” у Новим Садзе и Руским Керестуре.

Фахово сходи, манифестації:

Отримана 3. манифестація *Поетски нітки Меланії Павлович* – явна година руского языка школярох хтори ше уча по руски у школах штретнього ступня у Новим Садзе, на хторей представени вобор поезії и прози - кніжка Меланії Павлович *Белави лет – Плави лет* у РКПД у Новим Садзе.

Отримани вецей схадзки коло роботи на Словніку з обласци зашити рошлінох и животного штретку др Радмили Шовлянски, Нови Сад.

Подобова творчосц:

Отримана пията подобова колония *Стретнуце у Боднарова* и осма дзедцинска колония – креативна роботня у Господінцох. Роботи зоз першей, другей, трецей и штвартей колонії (*зоз каталогами*) були виложени у Новим Садзе, Жаблю, Кули и Господінцох.

Рочніци зоз Календара значних датумох, награди и припознаня:

Означена 80-рочніца народзенья Драгена Колесара, а зоз подобову виставу будзе и рочніца Янка Чижмара. Отримани 18. *дні Миколи М. Кочиша* у Новим Садзе, Руским Керестуре, Бачинцох, Дюрдьове и Новим Орахове, додзелене припознане: *проф. Гаврііл Г. Надь*, Славици Мали зоз *Вербасу*, награда *Славка Сабодош* у Новим Садзе и Новим Орахове. Додзелени припознаня членом и почитовательом Дружтва.

*

Отримани три схадзки Председательства, схадзка Скупштини Дружтва, як и вецей схадзки активох, секційох, подружніцох, редакційох и других роботних целох Дружтва. Вжата учасц на схадзкох, сходох и роботных КОО дружтвох за язики, литературу и культуру Заводу за культуру Войводини и других институційох и организацийох.

КАЛЕНДАР РОЧНІЦОХ (2010)

2010

Руски школи, населеня, гимназия:

- 130 роки рускей школи у Дюрдьове (1880)
- 40 роки рускей гимназії *другей* у Руским Керестуре, 7. 09. 1970.
– 65 роки *першей* (1945)
- 20 роки *трецей* терашней гимназії (1990)

Руски учителє, писателє, публицисти, подобово и культурни творителє:

- 120 роки од народзенья Петра Ризничя Дяді, Брацлав, Україна, 28. 04. 1890 -
Вербас, 12. 03. 1966. театралного творителя, подобового уметніка, педагога
- 110 роки од народзенья Єлени Солонар, Скеуш, Румунія, 05. 02. 1900 – 28. 05.
1982. апатикарки, писательки-поетеси
- 110 роки од народзенья Илька Крайцара (Грайцар), Шид, 22. 07. 1900 – Нова
Градишка, 24. 03. 1969) культурного діяча (економске помаганє култури)
- 100 роки од народзенья Евгена М. Кочиша, Дюрдьов, 05. 08. 1910 – Сримски
Карловци, 23. 01. 1984) писателя-прозаисти, руского предняка
- 80 роки од народзенья Владимира Колесара, Бегейци, 30. 03. 1930 – Нови Сад,
02. 11. 1981. академского маляра керамичара
- 80 роки од народзенья Янка Раца, Руски Керестур, 10. 02. 1930. писателя,
наставніка, редактора
- 80 роки од народзенья Василя Мудрого, Дюрдьов, 12. 03. 1930. писателя,
публицисти, редактора
- 80 роки од народзенья Мирона Колошняя, Руски Керестур, 27. 06. 1930 – Нови
Сад, 19. 05. 2009. писателя, подобового уметніка маляра аматера
- 80 роки од народзенья Влади Костелника, Петровци, 09. 10. 1930. писателя,
публицисти, редактора
- 70 роки од народзенья Ангели Прокоп-Єздич, Шид, 17. 10 1940 – Нови Сад, 25.
09. 1971. поетеси-писательки
- 70 роки од народзенья Ксенії Планчак Мучаї, Руски Керестур, 8. 09. 1940.
поетеси-писательки (Бачки Петровец)
- 60 роки од народзенья др Юліяна Тамаша, Вербас, 04. 08. 1950. академика,
писателя, культурного творителя
- 60 роки од народзенья Наталії Канюх, Господінци, 27. 09. 1950. поетеси-
писательки
- 60 роки од народзенья Любомира Сопки, Нове Орахово, 23. 06. 1950.
карикатуристи, илюстратора, подобового уметніка

Руски організації, театр, книжки, учебніки:

- 120 роки Руского соловая „Русскій соловей” Михайла Врабеля (Ужгород, 1890)
- 90 роки од виходзєня Читанки за III класу южно-руских основних школах
Михаила А. Поливки (Сримски Карловци, 1920)
- 40 роки Аматерского руского театру „Дадя”, Руски Керестур, 7. 03. 1970.
- 40 роки Дружтва за руски язык, литературу и культуру, Нови Сад, 04. 12. 1970.
- 20 роки Союзу Руснацох и Українцох, Нови Сад, 12. 05. 1990.
- 20 роки Рускей матки, Руски Керестур, 28. 12. 1990 – 65 роки *першей* (1945)

КАЛЕНДАР РОЧНІЦОХ (2011-2015)

2011. рок

Руски места, школи

- 260 роки од подписованя Контракту о насельованю Руснацох до Руского Керестура (17. 01. 1751)
- 160 роки од насельованя Руснацох до Сримскей Митровици (1851)
- 70 роки Рускей школи у Бикичу (1941)

Руски учителе, предняки, пистеле, публицисти... (рочніци народзения)

- 150 роки Дюри Манойли (1861-1927), учителя, дзияка (Руски Керестур)
- 140 роки Володимира М. Гнатюка (1871-1926), етнографа
- 140 роки Йована Салонского (1871-1911), учителя (Бачинци)
- 110 роки Максима Давосира (1901-1976), учителя, дзияка (Дюрдьов)
- 110 роки Янка Хромиша „Бачика Горкого” (1901-1966) (Дюрдьов)
- 110 роки Дюри Дудаша (1901-1978), учителя-управителя школи у Р. Керестуре
- 110 роки Наталиї Цап Ганджи (1901-1973), учительки зоз Коцура
- 90 роки Володимира Ноти (1921-1990), публицисти (Загреб, Руски Керестур)
- 90 роки Любици Медеши (1921-1988), учительки з Руского Керестура
- 80 роки Янка Павловича (1931-1995), глумца-аматера (Нови Сад, Р. Керестур)
- 80 роки Мирона Будинского (1931), писателя (Нови Сад, Руски Керестур)
- 80 роки Штефана Гудака (1931), писателя, публицисти (Миклошевци, Петровци, Нови Сад)
- 70 роки Силвестера Макая (1941), подобового педагога, писателя (Коцур)

Руски кнїжки, календари, учебнїки, антологїї ...

- 90 роки Руского календара (1921), Руски Керестур, Нови Сад
- 90 роки Буквара Михаила А. Поливки и Михаила Мудрого (1921)
- 50 роки Антологїї рускей прози „Одгуки з ровніни” (1961)
- 40 роки Правопису руского языка Миколи М. Кочиша (1971)

Руска катедра, Лекторат ...

- 40 роки Лекторату за руски язык на Филозофским факултету у Новим Садзе
- 30 роки Студийней групи, потим Катедри за руски язык и литературу, тераз Одсеку за русинистику Филозофского факултету у Новим Садзе (1981)

2012. рок

Руски школи, предшколске вихованє

110 роки предшколского вихованя у Руским Керестуре (1902)

Учителє, писателє, маляре, публицисти, аматере...

130 роки Осифа Фа (1882-1971), учителя (Нови Сад, Руски Керестур)

110 роки др Федора Лабоша (1902-1977), публицисти (Вуковар, Дюрдьов)

100 роки о. Силвестера Саламона (1912-1988), писателя, священїка (Беркасово, Шид)

90 роки Штефана Чакана (1922-1987), баснописателя (Нове Орахово, Руски Керестур)

90 роки Гелени Сивч (1922), подобового уметнїка (Нови Сад, Руски Керестур)

80 роки Владимира Мирка Гаднянского (1932-1976), новинара, редактора (Нови Сад)

80 роки Витомира Бодянца (1932-1995) просвитного и културного роботнїка, глумца-аматера (Руски Керестур)

80 роки Миколи Скубана (1932-1993), писателя, новинара, глумца-аматера (Руски Керестур)

80 роки Меланії Павлович (1932-2002), писательки (Нови Сад, Руски Керестур)

80 роки Любки (Сегеди) Фалц (1932), писательки (Петровци)

80 роки Ани Ганчи (Ждиняк) Кнежевич (1932-2000) учительки (Шид, Сримска Митровица)

70 роки Владимира Кирди (1942), писателя, публицисти (Нови Сад, Руски Керестур)

Руски кнїжки, часописи, фестивали, Катедра, Словнїк...

60 роки „Шветлосци” НВУ „Руске слово” (перше виданє – 1952-1954)

50 роки Фестивалу култури „Червена ружа” (1962)

40 роки Младежского часопису „МАК” (1972)

40 роки Сербскогорватско-руско-українского терминологийного словнїка Миколи М. Кочиша (1972)

30 роки Катедри за руски язык и литературу на Филозофским факултету у Новим Садзе (1982)

2013. рок

Руски места, школи, насельованє Руснацох

- 260 роки рускей школи у Руским Керестуре (1753)
- 250 роки насельованя Руснацох до Коцура (1763)
- 210 роки од насельованя Руснацох до Шиду (1803)
- 210 роки Марийоповчанскей школи (1803)

Руски предняки, учителє, писателє, професоре, публицисти ...

- 210 роки Александра Духновича (1803-1865), народного будителя
- 170 роки Михаила Джунї (1843-1894), учителя и дзяка (Руски Керестур)
- 110 роки Осифа Костелника (1903-1936), писателя (Петровци)
- 100 роки Гавриїла Г. Надя (1913-1983), професора, писателя, лингвисти
- 100 роки Ириня Тимка (1913-1987), диригента, музичного сотриднїка (Нови Сад)
- 100 роки Евгена Сабола (1913-1985), професора, културного творителя (Шид)
- 100 роки Елемира Папгаргая (1912-1993), професора, културного дїяча (Руски Керестур)
- 90 роки Йовгена Медеша (1923-2008), учителя, режисера, спортисти (Руски Керестур)
- 90 роки Мариї (Копчански) Ракич (1923-2009), учительки (Бачинци)
- 80 роки Дюри Латяка (1933), писателя, публицисти, културного творителя (Нови Сад)
- 80 роки Мирона Романа (1933) просвитного и културного роботнїка (Нови Сад)
- 80 роки Мариї (Рамач) Чакан (1933), наставнїка, просвитного совитнїка (Нови Сад)
- 70 роки др Евгениї (Горняк) Барич (1943-1999), професора, лингвисти (Шид, Винковци, Загреб)
- 70 роки Мирона Канюха (1943), писателя, театралного творителя (Нови Сад)

Руска граматика, антологїї, кнїжки, театр, руски организациї...

- 100 роки першей театралней представи у Коцуре (1913), Коцур
- 90 роки Граматики бачваньско-рускей бешеди др Гавриїла Костельника, Сримски Карловци (1923)
- 80 роки од снованя Културно-просвитного союзу югославянских Русиных у Вербаше (1933)
- 50 роки од видаваня Антологїї поезїї бачванско-сримских руских писательох (1963)
- 50 роки „Крочайох” Миколи М. Кочиша – першей кнїжки уметнїцкей прози за дзеци (1963)

2014. рок

Руски места –насельованє Руснацох

180 роки насельованя Руснацох до Бачинцох (1834, 1841)

180 роки насельованя Руснацох до Петровцох (1834)

Руски предняки, учителє, писателє, публицисти ...

140 роки о. Михаила Мудрого (1874-1936), священїка, першого председателя РНПД 1919. року

140 роки о. др Дионизия Нярадия (1874-1940), владики Крижевского, культурного діяча

110 роки о. Максимилияна Буили (1904-1994), священїка, писателя (Нови Сад)

110 роки Янка Фейси (1904-1983), учителя, писателя (Коцур)

100 роки Якіма Олеяра (1914-1998), учителя, писателя (Нови Сад, Дюрдьов)

100 роки Йовгена Планчака (1914-1977), учителя, культурного роботніка

80 роки Наталиї Наташи (Чижмар) Голуб (1934-1994), виховательки (Дюрдьов)

70 роки Амалії (Балог) Герлах (1944-1992), писательки (Дюрдьов)

70 роки Ирини Гарди Ковачевич (1944), писательки (Нови Сад, Руски Керестур)

70 роки Нади (Колесар) Адамович (1944), наставніци музики (Сримска Митровица, Бачинци)

Руски кнїжки, новини, часописи, антології, стретнуца руских школах ...

110 роки Идилского венца „З мойого валала” др Гавриїла Костельника, Жовква (1904)

90 роки „Ефтайовой дзивки” - першей рускей драми др Гавриїла Костельника РНПД, Сримски Карловци (1924)

90 роки „Руских новинох” РНПД, Руски Керестур (1924)

80 роки новинох „Заря” КПСЮР, Вербас (1934)

50 роки Антології дзезинскей поезиї, Руски Керестур, Нови Сад (1964)

50 роки „Литературного слова” НВУ „Руске слово”, Руски Керестур, Нови Сад (1964)

40 роки „Граматики руского языка” Миколи М. Кочиша (1974)

20 роки Стретнуца руских школах: Бачинци (1994 и 2004), Руски Керестур (1995, 1996 и 2003), Шид (1997), Бачка Тополя и Нове Орахово (1998), Коцур (2000), Дюрдьов (2001), Кула (2002), Господінци (2005), Миклошевци (2006), Нови Сад (2007), Вербас (2008), Бачка Тополя и Нове Орахово (2009) итд.

2015. рок

Руски места, школи, предшколске вихованє

- 270 роки од приселєня Руснацох до тих крайох (1745)
- 250 роки рускей школи у Коцуре (1765)
- 110 роки предшколского вихованя у Коцуре (1905)

Руски предняци, писателє, учителє, скулпторе, композиторе ...

- 160 роки о. Йована Храниловича (1855-1924), священїка, публицисти, писателя (Нови Сад)
- 140 роки Емилияна Губаша (1875-1919), учителя, руского предняка (Коцур)
- 110 роки Стевана Боднарова (1905-1993), скулптора, маляра (Господїнци)
- 90 роки Оскара Кочиша (1925-1983), поети, писателя (Коцур)
- 90 роки Владимира Роголя (1925-1984), учителя, руского предняка (Шид, Сот)
- 90 роки Дюри Варги (1925-2003), публицисти, руского предняка (Нови Сад, Дюрдьов)
- 80 роки Якима Сивча (1935-1989), наставника музики, композитора (Руски Керестур)
- 80 роки Леони Лабош (Урошевич) Гайдук (1935), педагога (Шид, Бачинци, Нови Сад)
- 70 роки Серафини Макаї (1945), наставниці, писательки (Коцур)

Руска матка, руска гимназия, „Руске слово”, учебники, ТВ, Дружтво ...

- 70 роки Рускей матки (першей) у Руским Керестуре (1945)
- 70 роки Рускей гимназиї (першей) у Руским Керестуре (1945)
- 70 роки „Руского слова” (РНПД) у Руским Керестуре (1945)
- 50 роки Заводу за издаванє учебникох у Новим Садзе (1965)
- 40 роки Рускей редакциї телевизии Нови Сад (1975)
- 40 роки Гласника „Творчосц” Дружтва за руски язык, литературу и культуру (1975), од 1988. року виходзи як „Studia Ruthenica”
- 20 роки Литературно-подобовой колонии „Ерато над Коцуром” у Коцуре (1995).

ПРИПОЗНАНЯ И ПОДЗЕКОВАНЯ

Владимир Салонски добитнік *Подзекованя* Општини Жабель и Месней заедници Господінци

Општина Жабель кажди рок додзелюе припознаня и подзекованя з обласци култури и уметносци, а тиж и Месна заедница 25. мај Господінци (општина Жабель). То значна потримовка и порив културним и просвитним творителюм и аниматором же би посциговали замерковани резултати у работи своего штредку. Єден од добитнікох обидвох припознанюх и Владимир Салонски зоз Господінцох.

Владимир Салонски (оцек Любомир, мац Олга, нар. Иванов) народзени 5. септембра 1953. року у Господінцох. Основну школу „Жарко Зренянин“ закончел у Господінцох. Учителка у нїзших класох му била Ана Горняк Кухар. До штредней школи ходзел у Новим Садзе, дзе потим робел у „Центрослави“ и „Агровойводини“.

До културних активносцох ше укапчал под час означованя 250-рочніци насельованя Руснацох до тих крайох (1745–1995). Бул председатель Организационного одбору за преславу у Господінцох. Тиж ше укапчал до активносци на обновйованю виучованя руского языка у Господінцох (за дзеци основней школи), хтору у тот час порушало Дружтво за руски язык и литературу и культуру зоз Нового Саду.

Владимир Салонски активни член Дружтва за руски язык, литературу и культуру од 1996. року, председатель є Секції Дружтва у Господінцох и секретар Дружтва у Новим Садзе. Окреме ше заклада коло організації Подобовой колонії „Стретнуце у Боднарова“ (отримани пейц колонії) и подобовой колонії за дзеци (организовани осем) у Господінцох, а тиж и на плане популаризованя руского языка, култури и подобових виставох у других руских штредкох.

НОВИ ЧЛЕНИ ДРУЖТВА (2008-2010)

Порядни члени:

- 976. Любица Фечо, Руски Керестур, 2008
- 977. Весна Кухар, Дюрдьов, 2008
- 978. Мария Трнич, Дюрдьов, 2008
- 979. Леона Олеар, Коцур, 2008
- 980. Радивой Лазич, Шид, 2008
- 981. др Радмила Шовлянски, Нови Сад, 2009
- 982. Снежана Калевич, Нови Сад, 2009
- 983. Мария (Сидор) Крстич, Нови Сад, 2010
- 984. Тана Крстич, Нови Сад, 2010

Почесни члени:

- 96. Желимир Пап, Австралија, 2009
- 97. Ромко Папуга, Шид, 2009
- 98. Атила Баби, Бачка Топоља, 2009

Помагајуци члени:

- 23. Владимир Малацко, Руски Керестур, 2008
- 24. Анделко Баришич, Господинци, 2008
- 25. Мария Чунич, Жабель, 2008
- 26. Јанко Чижмар, Нови Сад, 2008
- 27. Владимир Колошњай, Бачинци/Шид, 2008
- 28. Стева Павков, Нови Сад, 2008
- 29. Йозефина Балџнт, Дюрдьов, 2008
- 30. Любица Радишич, Шид, 2009
- 31. Душан Лукич, Шид, 2009
- 32. Младен Охнец, Бачка Топоља, 2009
- 33. Гайналка Шипош, Нове Орахово, 2009
- 34. Лучијан Марина, Нови Сад, 2009
- 35. Єлисавета Буљовчич Вучетич, Нови Сад, 2009
- 36. Мр Станко Матич, Нови Сад, 2009
- 37. Иштван Ковач, Нове Орахово, 2009
- 38. Еуфемия Козар Кнежевич, Суботица, 2009
- 39. Славко Колошњай, Нове Орахово, 2009
- 40. Любо Рац Кренїцки, Нове Орахово, 2009
- 41. Сенка Кажич, Бачка Топоља, 2009
- 42. Јанош Орос, Нови Сад, 2009
- 43. Максим Сречков, Жабель, 2009

**ДРУЖТВО ЗА РУСКИ ЯЗИК. ЛИТЕРАТУРУ И КУЛТУРУ
НОВИ САД
(1970-2009)**

**Зборнік роботох
STUDIA RUTHENICA**

14
(27)

Редакція:

*Янко Барна
Кароліна Папуга
Др Ксенія Кухайда
Др Яков Кишюгас
Мр Гелена Медєши
Наталія Рамач
Мр Ксенія Сегеди
Др Михайло Фейса*

Редакторе:

*Ірина Папуга
Др Юліян Рамач*

Лекторованє текстох:

Служба за прекладательни роботи Покраїнского секретарияту
за предписаня, управу и национални меншини

Преклад текстох на англійски язык:

Др Михайло Фейса

Компютерски обробок и технічне ушоренє:

Logic line, Нови Сад

Друкарня:

FB PRINT, Нови Сад

2009.

ДРУШТВО ЗА РУСИНСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРУ
ДРУЖТВО ЗА РУСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРУ И КУЛТУРУ
(1970-2009)

Видаване Зборника работох **STUDIA RUTHENICA 14 (27)**

помогли:

Покрајински секретаријат за културу
Покрајински секретаријат за предписаня, управу и национални меншини
Национални совет рускеј националнеј меншини Србији
Завод за културу Войводини
Н о в и С а д

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

821.161.2(497.11)+811.161.2

STUDIA Ruthenica : зборник радова = Studia Ruthenica :
зборник работох / редакторе Ирина Папуга, Јулијан Рамач.
- 1988/89- . - Нови Сад : Друштво за руски јазик, литературу
и културу, 1989-. – 23 cm

Годишње.

ISSN 0354-8058

COBISS.SR-ID 28571404

Зборник работох „STUDIA RUTHENICA” 14 (27), Издавателъ: Друштво за руски јазик,
литуру и културу, 21000 Нови Сад, В. Путника 2, Тираж: 300,
Обсяг: 9 друкарски табаки, Друковала Друкарња „FB PRINT” Нови Сад, 2009. року
zkvnevladine@nscable.net 064 19 75 281 papugai@nadlanu.com